

Tisdagen den 4 november

Kl. 13.00–15.55
18.00–19.50

§ 1 Justering av protokoll

Protokollen för den 8, 14 och 16 oktober justerades.

§ 2 Anmälan om kompletteringsval

Talmanen meddelade att Moderata samlingspartiets riksdagsgrupp anmält Lars Püss som suppleant i arbetsmarknadsutskottet under Jenny Peterssons ledighet.

Talmanen förklarade vald *under tiden den 4 november 2014–29 mars 2015* till

suppleant i arbetsmarknadsutskottet
Lars Püss (M)

§ 3 Meddelande om aktuell debatt om valfrihet och vinst i välfärden

Talmanen meddelade att på begäran av Moderata samlingspartiets riksdagsgrupp skulle en aktuell debatt om valfrihet och vinst i välfärden anordnas *onsdagen den 5 november kl. 10.00*.

Från regeringen skulle statsrådet Ardalan Shekarabi delta.

§ 4 Meddelande om allmänpolitisk debatt

Talmanen meddelade att allmänpolitisk debatt skulle äga rum *från tisdagen den 11 november kl. 13.00 till och med onsdagen den 12 november*.

§ 5 Anmälan om subsidiaritetsprövning

Talmannen anmälde att utdrag ur prot. 2014/15:5 för torsdagen den 23 oktober i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in från miljö- och jordbruksutskottet.

§ 6 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2014/15:45

Till riksdagen

Interpellation 2014/15:45 Jämställda pensioner vid skilsmässa
av Maria Arnholm (FP)

Interpellationen kommer att besvaras den 25 november 2014.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 21 oktober 2014

Socialdepartementet

Åsa Regnér (S)

Enligt uppdrag

Marianne Jenryd

Expeditionschef

Interpellation 2014/15:53

Till riksdagen

Interpellation 2014/15:53 Vattenfalls skadeståndskrav på Tyskland
av Jonas Sjöstedt (V)

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 13 november 2014.

Skälet till dröjsmålet är att det är fulltecknat vid interpellationstillfället den 4 november samt tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 23 oktober 2014

Utrikesdepartementet

Mikael Damberg (S)

Enligt uppdrag

Fredrik Jörgensen

Expeditionschef

Interpellation 2014/15:63

Till riksdagen

Interpellation 2014/15:63 Northland
av Birger Lahti (V)

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 13 november 2014.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade resor och arrangemang.
Stockholm den 23 oktober 2014
Näringsdepartementet
Mikael Damberg (S)
Enligt uppdrag
Fredrik Ahlén
Expeditionschef

Prot. 2014/15:15
4 november

§ 7 Anmälan om faktapromemoria

Talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:
2014/15:FPM5 Förordning om avgaskrav och typgodkännande för motorer i arbetsmaskiner KOM(2014) 581 till miljö- och jordbruksutskottet

§ 8 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Skatteutskottets betänkanden
2014/15:SkU2 Informationsutbytesavtal med Macao SAR
2014/15:SkU3 Informationsutbytesavtal med Grenada
2014/15:SkU4 Lagen om kvotplikt för biodrivmedel och relaterade skattebestämmelser utgår

Civilutskottets betänkanden
2014/15:CU2 Elektronisk ansökan om lantmäteriförrättning
2014/15:CU3 EU:s tåg-, fartygs- och busspassagerarförordningar – tillsyn och sanktioner

§ 9 Svar på interpellationerna 2014/15:39 och 82 om kommunalt veto mot etablering av friskolor

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):
Herr talman! Jan Björklund har frågat mig varför jag vill införa ett kommunalt veto för fristående skolor.

Maria Stockhaus har ställt samma fråga och undrar varför jag och regeringen väljer att frånga den överenskommelse om fristående skolor som slöts 2013. Hon har även frågat på vilket sätt ett kommunalt veto gagnar eleverna, deras kunskapsutveckling och deras rätt att välja skola.

Jag besvarar de båda interpellationerna på samma gång.

Som framgår av regeringsförklaringen ligger överenskommelsen i Friskolekommittén fast. Den är ett steg framåt för att säkerställa att verksamheten i skolan har god kvalitet och att de offentliga medel som avsätts för skolverksamhet kommer eleverna till del.

Men som framgår av Friskolekommitténs överväganden rådde det inom kommittén skilda uppfattningar i en del frågor, och regeringens partier klargjorde i särskilda yttranden till kommitténs betänkande hur vi avser att gå vidare.

Skattemedel ska användas enbart till den verksamhet de är avsedda för. Förutsättningen för att privata aktörer ska få verka inom välfärdssektorn ska vara att syftet med verksamheten är att tillhandahålla utbildning, vård eller omsorg av god kvalitet, inte att dela ut vinst till ägarna eller på annat sätt föra ut överskott ur verksamheten.

Bolag som är verksamma i välfärden ska kunna påvisa att de inte drivs med vinstintresse för att få ta del av offentliga medel. Eventuella överskott ska som huvudregel investeras i den verksamhet där de har uppstått.

I ett nationellt och sammanhållet skolsystem har kommunerna ansvaret för att garantera alla barn och unga rätt till god utbildning med hög kvalitet. Kommunerna ska därför ha avgörandet över nyetableringar av skolor som drivs med vinstsyfte. En utredning ska tillsättas så snart som möjligt för att utreda och föreslå regler för detta. Vi avser att lämna ett förslag till lagstiftning under 2015.

Detta är en av de metoder vi vill pröva för att garantera att de som får samhällsuppdraget att driva skolor gör det för att de har en passion för bildningsuppdraget, inte av snävt vinstintresse. Icke-kommersiella aktörer ska ges möjlighet att växa och utvecklas. Dessa aktörer kommer inte att beröras av en ny reglering.

Regeringens uppfattning är att det är viktigt att alla skolor har hög kvalitet, att alla skolor ska vara bra skolor och att elever och deras föräldrar även i framtiden ska kunna välja mellan olika skolor som drivs enligt olika pedagogiska idéer.

Anf. 2 JAN BJÖRKLUND (FP):

Herr talman! Jag tackar utbildningsministern för svaret.

Införandet av möjligheten att välja skola är en av de största frihetsreformerna i Sverige i modern tid. Det flyttade i ett slag makten från politiker och byråkrater till medborgarna, i det här fallet till föräldrarna.

Jag minns när jag fick mitt första uppdrag i skolstyrelsen i Stockholm 1991, innan valfriheten var införd. Ett av de första ärendena var att vi satt och fördelade eleverna i geografiska zoner i Stockholm. Bor man i det området ska barnen gå i den skolan – det spelar ingen roll vad föräldrarna tycker eller vilka önskemål de har. Makten flyttades till föräldrarna från kommunalpolitiker och kommunala byråkrater i och med valfrihetsreformen.

Det har rått bred enighet mellan Alliansen, Miljöpartiet och Socialdemokraterna om att detta har varit en angelägen reform. Men Miljöpartiet och allianspartierna har under mycket lång tid varit överens om att detta förutsätter en långtgående frihet när det gäller etablering av nya skolor. Det var väl ett av skälen till att de rödgröna partierna inte lyckades enas före 2006: Man hade olika uppfattningar på just den punkten.

Ska valfriheten ha någon reell innebörd måste det vara tillåtet att starta nya skolor. De ska uppfylla högt ställda kvalitetskrav, men det måste vara tillåtet.

Den nya regeringen aviserade i regeringsförklaringen införandet av kommunalt veto. Det var en fråga som diskuterades i Friskolekommittén.

Det var sannerligen ett stort framsteg som uppnåddes: att sex partier i Friskolekommittén lyckades enas om spelreglerna för friskolor framöver. Detta med friskolor och valfrihet är en av de frågor som verkligen har splittrat det svenska politiska landskapet och varit en av de mer ideologiskt laddade frågorna ända sedan 80-talets mitt. Den lyckades sex partier enas om över blockgränserna.

Och det första denna så kallade samarbetsregering gör är att riva upp friskoleöverenskommelsen. Jag ser att Gustav Fridolin skriver att den ligger fast. Ursäkta, men det är pinsamt att skriva det. Det är en förnekelsefas ni är inne i på något sätt. Ni river upp friskoleöverenskommelsen.

Detta var ju den stora stridsfrågan i friskoleutredningen: Ska man ha veto eller inte? Vi enades om att man inte ska ha veto. Socialdemokraternas representanter – inte Miljöpartiets – angav ingen reservation på denna punkt utan sade i ett särskilt uttalande: Vi skulle ha föredragit ett kommunalt veto, men nu blev det inte det. Och nu slår ni till direkt med ett kommunalt veto. Det är att sänka överenskommelsen.

Som Gustav Fridolin förstår är detta ingen liten fråga. Det är en helt avgörande fråga i detta sammanhang om kommuner som ogillar friskolor i största allmänhet ska ha rätt att stoppa dem bara för att man ogillar dem. En saklig prövning av om det finns elevunderlag som räcker till och om de uppfyller kriterier och sådant, den sker ju redan. Den gör Statens skolinspektion, och den är numera ganska brutal i fråga om att avstyrka när friskolor inte uppfyller kraven. Men nu ska kommunen få möjlighet att säga nej och stoppa en ny friskola enbart på den grunden att man ogillar friskolor.

Detta är ett långtgående brott mot friskoleöverenskommelsen. I praktiken är den upphävd, herr talman. Det är tråkigt, i synnerhet om man som regeringen eftersträvar bredare överenskommelser i denna kammare. Då är det en dålig start. Dessutom är det helt uppenbart att Miljöpartiet har blivit helt överkört eftersom Socialdemokraterna har valt att låta Jonas Sjöstedt bestämma.

Anf. 3 MARIA STOCKHAUS (M):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka utbildningsministern för svaret.

Jag tror att det råder full enighet om att alla elever ska ha rätt till en skola av hög kvalitet. Fokus för skolpolitiken borde rimligen vara att säkerställa just det. Alliansregeringens inrättande av Skolinspektionen var ett viktigt steg för att säkerställa att alla skolor håller hög kvalitet, oavsett vilka som driver dem.

I stället för att fokusera på kvaliteten väljer den nuvarande regeringen att lägga alltför stort fokus på vem det är som driver skolan. Det finns kommunala skolor som är bra men också kommunala skolor som är dåliga, liksom det finns fristående skolor med eller utan vinstsyfte som är bra och sådana som är dåliga.

I Friskolekommitténs förslag skärps kraven på vem som ska få driva skola, och det är bra.

Vi kan också se att Skolinspektionen har blivit betydligt tuffare i sina bedömningar av vilka som får tillstånd att starta friskolor och vilka som får avslag. I den processen tas hänsyn bland annat till hur det ser ut med

Prot. 2014/15:15
4 november

Svar på
interpellationer

elevunderlag i den berörda kommunen och hur det eventuellt skulle påverka den kommunala skolorganisationen om friskolan fick starta. Skolinspektionen tittar också på om huvudmannen har ekonomiska förutsättningar att bedriva skolan. De skärpta kraven borde rimligen vara tillräckliga.

Skolinspektionen är en statlig myndighet som gör sina bedömningar utifrån beslutade regelverk, utan ideologiska avvägningar.

Friskolornas riksförbund gjorde en granskning av godkända ansökningar om att få starta friskola i större S-styrda kommuner. Det handlar alltså om friskolor som har klarat Skolinspektionens tuffa krav. De granskade 50 godkända friskolor, och i sju av tio fall hade kommunpolitikerna i berörd kommun velat säga nej till att friskolan skulle få starta. Det handlar om att man inte vill ha konkurrens och av ideologiska skäl helt enkelt inte vill att eleverna ska få möjlighet att välja ett fristående alternativ.

Är det rimligt att elevers rätt att välja skola beskärs av kommunpolitiker med ideologiska skygglappar? Är det inte kvaliteten som borde vara i fokus, och varför räcker inte Skolinspektionens tuffa krav?

Det finns utvärderingar som visar att i kommuner där det finns friskolor och skolorna konkurrerar om eleverna är skolresultaten bättre. Konkurrensen leder till krav på utveckling och förbättring. Elever och föräldrar som inte trivs med en skola har makten och möjligheten att byta. Den rätten kommer kraftigt att begränsas om ett kommunalt veto införs. Finns det inga alternativ att välja mellan finns heller ingen valfrihet.

Jag saknar fortfarande svar på min fråga till utbildningsministern om hur ett kommunalt veto skulle gagna eleverna, deras kunskapsutveckling och rätt att välja skola.

Anf. 4 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Herr talman! Tack, interpellanterna, för viktiga interpellationer som väcker en angelägen diskussion.

Maria Stockhaus ställer två frågor som jag gärna vill besvara. Den ena frågan är: Varför räcker inte dagens regler? Det enkla svaret är att dagens regler inte räcker, för vi har sett skolor som av ekonomiska skäl har skurit ned på verksamhet som varit viktig för eleverna. Vi har också sett exempel på skolor där verksamheten har tömts på ekonomiska resurser och eleverna sedan mötts av en lapp på dörren som i praktiken haft innebörden: Ledsen, men vi har tömt verksamheten på pengar och konkat skolan. Lycka till!

Så ska det inte gå till i svensk skola. Oavsett vilket val man gör ska man känna trygghet med att de skattepengar som går in i skolverksamheten också kommer eleverna till del. Det är också svaret på frågan hur nya regleringar gagnar eleverna: De gagnar eleverna genom att de ger en trygghet i att de skattepengar som du och jag ger in till skolan också kommer fram till eleverna och deras utbildning.

Riksdagsledamoten Jan Björklund gör sig till något av en magiker här och försöker sig på ett illusionstrick, men jag skulle vilja säga att det inte går något vidare. Jan Björklund är ingen Houdini.

Det första Jan Björklund gör är att försöka framställa det som om Friskolekommittén en gång för alla löste de svåra frågorna med hur man reglerar friskolor. Det är ju inte sant! I Friskolekommittén finns särskilda yttranden som klargör att i brinnande frågor fortsatte de politiska partierna att vara oense. Det stod till och med i kommitténs bedömningar när det

gällde frågan om vinst att det i kommittén råder delade meningar. Regeringen gör nu verklighet av det man aviserade i sina yttranden till kommittén.

Det andra som Jan Björklund försöker sig på är att framställa det som regeringen nu försöker genomföra som ett fullskaligt kommunalt veto. Det är ju inte heller sant. Det är tydligt att det handlar om regler som ska gälla skolor som drivs i vinstsyfte. Där ska kommunerna ha möjlighet att avgöra.

I mitt svar från regeringen säger jag tydligt att icke-kommersiella aktörer ska ges möjlighet att växa och utvecklas och att dessa aktörer inte kommer att beröras av en ny reglering.

Jag vill inte tillbaka till en verklighet där politiker bestämmer vilka skolor som eleverna ska gå till. Jag vill värna ett skolval, men förutsättningen för ett fungerande skolval är att det finns en trygghet att man, oavsett vilken skola man väljer, hamnar i en skola med en bra verksamhet. Lika lite som att politikerna ska sitta och rita cirklar på en karta ska de glömma bort en prick, en skolbyggnad, på en karta och tillåta verksamheten där att vara på ett sätt som inte ger eleverna en god start i livet, och det ska gälla oavsett om det är en kommunal eller en fristående skola.

Jan Björklund påpekar att Miljöpartiet här har gjort en resa. Det är korrekt. Vi var med i bred enighet med såväl Socialdemokraterna som de borgerliga partierna och genomförde de regler som i dag gäller för fristående skolor. Vi ville öppna för olika pedagogiska alternativ och möjligheten att välja den skola som ger de bästa förutsättningarna för just mitt barn eller just mig som elev att nå inläring. Det är vi fortfarande stolta över.

Samtidigt öppnades dock en bakdörr för aktörer som uppenbarligen inte hade elevernas och skolutvecklingens bästa för ögonen utan drevs av ett snävt vinstintresse. Den bakdörren vill vi nu stänga.

Det vi i dag debatterar är en av de metoder som vi har för att göra verklighet av ansatsen att alla som får kanske vårt viktigaste välfärdsuppdrag, att driva en skola för våra barn, ska göra det för att de har en passion för utbildningsuppdraget och inte av snävt vinstintresse.

Anf. 5 JAN BJÖRKLUND (FP):

Herr talman! Gustav Fridolin beskriver detta med en överenskommelse på ett väldigt märkligt sätt. Anta att två parter ska komma överens om något och från början har två helt olika uppfattningar. Då måste man ge och ta, enas någonstans i mitten och kompromissa. Det betyder att ingendera parten får fullt ut som man själv vill. Det är innebörden i en överenskommelse.

Varför gör man blocköverskridande överenskommelser? Det viktigaste skälet är att ett beslut här i riksdagen ska kunna överleva framtida regeringsskiftet. Det är därför man gör överenskommelser. Därför var vi sex partier som gjorde en överenskommelse förra året. Ingen fick exakt som man ville – inte jag eller Gustav Fridolin heller. Miljöpartiet har mycket riktigt ett särskilt uttalande, och Socialdemokraterna har till och med två särskilda uttalanden, för de fick ännu mindre som de ville. Men man gjorde upp.

Nu säger Fridolin: Nu har vi vunnit valet, så då gör vi politik av våra särskilda uttalanden! Ursäkta, vad är då överenskommelsen värd?

Prot. 2014/15:15
4 november

Svar på
interpellationer

Hade vi vunnit valet hade vi stått fast vid den överenskommelse vi hade ingått utan att lägga till någon egen folktopartistisk eller moderat politik. Vi hade stått fast vid den. Men det första ni gör är att utnyttja den nya situationen i riksdagen. Naturligtvis genomför ni de åtgärder vi var överens om, men utöver det lägger ni till åtgärder som vi inte var överens om – sådant som ni ville ha från början men som ni inte fick igenom. Då kan man inte säga att överenskommelsen ligger fast. Det är obegripligt att Gustav Fridolin påstår detta.

Det är inte så överenskommelser fungerar. En överenskommelse består i att man tar varandra i hand och kommer överens, och även om valet slutar med regeringsskifte ligger överenskommelsen fast – inte i att den som vinner valet utnyttjar situationen och driver igenom det man inte fick igenom i avtalet.

Sedan säger Gustav Fridolin att det finns två problem som detta ska lösa. För det första, säger han, är det låg kvalitet i en del friskolor, och för det andra finns det friskolor som går i konkurs. Jo, de problemen ser vi. Det var ju precis därför vi skulle ändra regelverket i friskoleöverenskommelsen!

Ett veto innebär väl inte att konkurser förhindras? Ett veto innebär att skolor inte ens får starta. Om det finns en överetablering stoppas de redan i dag av Skolinspektionen. Ett veto kommer att addera en möjlighet för rödgrönt styrda kommuner att säga nej för att de ogillar friskolor. Det är det vetot kommer att innebära i verkligheten.

Jag kan räkna upp en lång rad kommuner där rödgröna styren har yttrat sig till Skolinspektionen över friskoleansökningar, precis som Maria Stockhaus uppgav här och som framgår av en rapport från Friskolornas riksförbund med Mikaela Valtersson. Kommunerna har en laglig skyldighet eller möjlighet att yttra sig till Skolinspektionen om huruvida skolor ska få starta eller inte. En lång rad rödgröna kommuner har sagt nej till alla, och det har inte spelat någon roll om det har funnits elevunderlag eller inte. Man var emot friskolor. Nu öppnar sig möjligheten för kommuner att säga nej på den grunden.

Sedan säger Gustav Fridolin att Miljöpartiet har gjort en resa. Den gick snabbt! I valrörelsen fick Gustav Fridolin frågan i SVT om detta med kommunalt veto, och han sågade den idén. Först pratade han om byskolor som måste få starta, och det höll andra med om, och sedan fick han frågan om huruvida en musikskola eller matematikskola i Stockholm skulle få starta. Ja, självklart, nickade Fridolin. Men nu vill han ge veto till kommunerna att stoppa dessa skolor! Miljöpartiets resa ägde inte rum från 2004 och framåt, Gustav Fridolin, utan den skedde på valnatten. Den var kort och snabb, och den innebar ett totalt svek mot det du hade stått för före valdagen.

Anf. 6 MARIA STOCKHAUS (M):

Herr talman! Det här med att vi har seriösa ägare när det gäller skolan tror jag att vi är helt överens om. Det är oerhört viktigt att vi har personer som är seriösa och som vill driva skolor av hög kvalitet. Det är de som verkligen driver skolan.

Det var de problem som var baserade på skolkonkurserna som Friskolekommittén hade tänkt lösa. De hade också förslag för att lösa det. Det handlar om tuffare krav. Som vi ser är Skolinspektionen betydligt tuffare

mot dem som vill starta skola i dag. Och det är Skolinspektionen som ska ha den rollen, inte kommunpolitiker med ideologiska skygglappar.

Jag kan exemplifiera med Sollentuna. Jag har tolv års erfarenhet därifrån och har sett hur Socialdemokraterna agerar i Sollentuna. Vi skulle ha haft en eller möjligtvis två fristående skolor i kommunen om de hade haft möjlighet att bestämma och lägga in sitt veto. Jag tror inte att eleverna i Sollentuna hade uppskattat den begränsning av valfriheten som det hade inneburit.

Regeringen kallar sig för en samarbetsregering. Då kan jag känna en sak. Om man nu har en överenskommelse som var tänkt att vara långsiktig för att skapa stabilitet när det gäller skolan och friskolor så att vi vet vilka villkor som gäller är det väl viktigt att man, om man har samarbete som ledstjärna, håller fast vid en sådan överenskommelse. Då är frågan: Vad är egentligen allt det här snacket om att vi ska ha en blocköverskridande överenskommelse när det gäller skolan och när det gäller läraryrket värt? Det är ju inte värt särskilt mycket när man behandlar överenskommelser på det sätt som man har gjort med Friskolekommitténs betänkande.

Anf. 7 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Herr talman! Låt mig vara tydlig! Vi försvarar rätten för en by att driva vidare en skola, också mot kommunpolitikernas vilja. Vi försvarar möjligheten att starta en idédriven skola utan att kommunen har avgörandet över om den skolan ska få starta. Vi försvarar musikskolan eller matematikskolan, som Jan Björklund nämner, och deras rätt och möjlighet att erbjuda elever en bra utbildning på idéburen grund med en pedagogisk idé och med passionen för bildningsuppdraget i centrum.

Men vi säger att kommunen ska ha möjlighet att säga nej om det är någon som vill starta en skola med vinstintresse och kommunen känner oro: Är det här verkligen en skola som är till för att ge den bästa utbildningen till elever? Är det en skola som kommer att överleva i morgon? Kan vi med trygghet säga till de elever som väljer den här skolan att det är en skola där de pengar vi lägger in, de skattepengar som deras föräldrar lägger in, faktiskt kommer eleverna till del?

Jag upprepar: Icke-kommersiella aktörer ska ges möjlighet att växa och utvecklas. Dessa aktörer kommer inte att beröras av en ny reglering. Det handlar om aktörer och verksamhet som drivs med vinstsyfte.

Jag minns, herr talman, den dag då Friskolekommitténs betänkande presenterades. Jag minns hur stolt den dåvarande utbildningsministern var över att man nu hade löst alla friskolefrågorna. Problemet var bara att den dåvarande utbildningsministern var ensam om den här stoltheten. På pressträffen, där kommitténs betänkande presenterades, frågade man de olika partierna: Om det blir regeringsskifte, kommer ni då att göra verklighet av det som står i era särskilda yttranden? Socialdemokraternas och Miljöpartiets representanter i kommittén svarade: Ja, vi går till val på att göra förändringar för skolor som drivs med vinstsyfte. I kommitténs betänkande står det i bedömningsdelen att det fortfarande råder delade meningar mellan kommitténs ledamöter.

Nu blev det ett regeringsskifte. Vi fick det förtroendet, och vi gör verklighet av det som vi före valet lovade väljarna. Vi lovade väljarna att det fortsatt ska finnas möjlighet att välja mellan olika skolor med olika pedagogiska inriktningar men att man ska vara trygg med att oavsett vilken

Prot. 2014/15:15
4 november

Svar på
interpellationer

skola man väljer går de skattepengar som du och jag lägger in i skolan fram till eleverna och skapar bästa möjliga utbildning.

Av den här debatten väcks i varje fall hos mig en fråga. Jan Björklund säger att han inte riktigt fick som han ville i Friskolekommitténs betänkande. Jag skulle då vilja fråga: Vilken del av det som Friskolekommittén föreslår är Jan Björklund egentligen emot, eftersom Folkpartiet inte har några särskilda yttranden i betänkandet? Vill Folkpartiet egentligen inte ha offentlighetsprincip för alla gemensamt finansierade skolor? Vill Folkpartiet egentligen inte ge Skolinspektionen möjlighet att se till att en skola som gör stora vinster trots dålig kvalitet har tillräckligt med lärare? Vill Folkpartiet egentligen inte garantera att alla som driver en skola gör det långsiktigt och är långsiktiga ägare?

Det är ju huvuddragen i Friskolekommitténs överenskommelse. Som jag har förstått det är det också sådant som Folkpartiet vill och steg som Folkpartiet välkomnar. Men om det är på ett annat sätt får Jan Björklund gärna redovisa det för kammaren.

Det här är viktiga steg för att skapa en trygghet i skolsystemet, men de är tyvärr inte tillräckliga. Det var det våra partier markerade genom särskilda yttranden i kommitténs betänkande. Nu har vi fått väljarnas förtroende att göra verklighet av dessa särskilda yttrandens innehåll.

Anf. 8 JAN BJÖRKLUND (FP):

Herr talman! Gustav Fridolin kan väl visa var någonstans Miljöpartiet har ett särskilt yttrande om kommunala veton. Jag hittar inte det någonstans i den här utredningen – inte någonstans. När Gustav Fridolin säger ”vi” menar han Vänsterpartiet och Socialdemokraterna. Det är de som har drivit frågan om kommunalt veto. Fridolin har lagt sig platt för de partierna. Det finns inget yttrande från Miljöpartiet om kommunalt veto här. Nej, jag ser att Fridolin instämmer i det. På valnatten ändrade ni er.

Just den här debatten handlar om kommunalt veto. Det är två interpellationer som handlar om kommunalt veto, inte allt det andra. Vi diskuterar kommunalt veto.

Är kommunalt veto ett effektivt sätt att stoppa dåliga skolor? Nej, det är det inte. Kommunalt veto ska nämligen sättas in innan skolan ens har startat. Det är det som är hela idén. Ni ska stoppa den innan den ens har startat. Ni vet ännu inte om den har god kvalitet eller inte.

På grund av de beslut som jag drev fram är Statens skolinspektion mycket tuffare än vad Skolverket, som då hade ansvaret, var förr i sin tillståndsprövning i fråga om fristående skolor.

Jag såg nu att en lång rad friskoleansökningar var avslagna av både det ena och det andra skälet. Man bedömde inte att det fanns ett tillräckligt elevunderlag. Någon hade inte en godtagbar plan för att lösa frågan om skolbibliotek och så vidare. Det är sådant som man förr struntade i vid tillståndsprövningen. Men vi har infört en mycket skarp tillståndsprövning. Därmed har också antalet ansökningar gått ned, och många ansökningar avslås numera, till skillnad från förr.

Kvalitetsprövningen i själva tillståndsprövningen finns alltså redan. Det kommunerna kommer att addera är att man kommer att få möjlighet att säga nej bara för att man ogillar friskolor. Det är det godtycket vi vill

undvika. Upprätthåller man en god kvalitet när man målen. När man kraven och elever och föräldrar är nöjda finns det ingen anledning till att rödgröna kommunalråd ska kunna förbjuda den typen av skolor, tycker vi.

Prot. 2014/15:15
4 november

Svar på
interpellationer

Anf. 9 MARIA STOCKHAUS (M):

Herr talman! Jag vill återkoppla lite grann till det som Jan Björklund lyfte fram. Det handlar om elevernas rättssäkerhet och elevernas möjligheter att välja skola på lika villkor över hela landet. Det är klart att det kommer att skilja sig åt i storstadsregioner och på landsbygden, men möjligheten för en friskola att starta och möjligheten att erbjuda valfrihet ska ändå vara lika över landet.

För att det ska vara rättssäkert ska de lokala politikerna, som gärna vill skydda sin egen verksamhet från konkurrens och som kanske till och med tycker att friskolor inte borde finnas över huvud taget, inte vara inblandade i den här processen vid tillståndsgivning.

Skolinspektionen har ett tydligt regelverk. De är oerhört tuffa när det gäller vem som ska få starta en friskola. De är också tuffa när det gäller uppföljning och utvärdering och när det gäller att vidta åtgärder när det är friskolor som inte sköter sig och, för den delen, kommunala skolor som inte sköter sig. Vi ska ju inte tro att det fungerar bra och att eleverna får den kvalitet på utbildningen som de har rätt till bara för att det är en kommun som driver en skola.

Det är Skolinspektionen som ska vara garanten för kvaliteten, oavsett vem som driver skolan. Det är Skolinspektionen som ska vara den som är tuff och som ställer höga krav på dem som ska få starta skolor. Men kommunpolitiker med ideologiska skyggglappar ska inte blandas in i den här tillståndsprocessen, för det gynnar inte eleverna och deras möjligheter att välja skola.

Anf. 10 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Herr talman! Den retoriska frågan ställs i debatten: Är det här bra regler för att hindra att dåliga skolor startar? Och så får man svaret: Nej, det är det inte, för man kan inte veta på förhand om en skola är bra eller dålig.

Nej, det kan man inte veta, men vi har ändå bestämt oss för att vi på förhand ska göra allt vi kan för att garantera att de som får vårt viktigaste välfärdsuppdrag – att driva en skola för våra barn – gör det som seriösa aktörer, som kommer att ge de bästa förutsättningarna för en bra skola.

För detta har vi satt upp ett antal regler. Skolinspektionen granskar en del av de reglerna. Vi vill tillföra ytterligare en regel, och det är att den som driver en skola gör det därför att man har en pedagogisk idé. Man vilar på en idéburen grund där man garanterar att de skattepengar vi lägger in också kommer fram till eleverna i en bra utbildning. Vi ger kommunerna möjlighet att avgöra om en skola som inte kan garantera det, en skola som drivs i vinstsyfte, ska få möjlighet att starta eller inte. Det ser vi som en bra möjlighet att garantera att alla skolor i grunden är bra skolor som drivs av seriösa aktörer.

Jag får frågan om var man kan hitta ett särskilt yttrande i Friskolekommitténs betänkande där Miljöpartiet ställer upp på ett kommunalt veto. Det kan man inte, för vi är inte för ett kommunalt veto. Regeringen har heller inte föreslagit ett kommunalt veto. Jag har i samtliga mina inlägg klargjort

att nya regler inte kommer att gälla icke-kommersiella aktörer. Miljöpartiet är däremot för ett regelverk där de som får samhällsuppdraget att driva skola garanterar att skattepengarna som går in i verksamheterna också kommer eleverna till del.

Det vi nu inför genom att ge kommunerna avgörandet över skolor som inte kan garantera det och skolor som drivs med vinstsyfte är en metod för att nå detta mål som vi var väldigt tydliga med i valrörelsen. Jag minns väl hur jag blev angripen just på den punkten av den förra utbildningsministern.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellation 2014/15:41 om kompetensläget i den svenska skolan

Anf. 11 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Herr talman! Roger Haddad har frågat mig hur vi ska klara lärarekryteringen och om kraven eller lärarlegitimationskravet kommer att slopas. Roger Haddad har också frågat mig hur lärarekryteringen underlättas när regeringen inte går vidare med sitt löfte om en statlig satsning på högre lärarlöner.

Svensk skola har allvarliga utmaningar att ta itu med. Dessa visar sig bland annat genom fallande kunskapsresultat, en ökad ojämlikhet och att läraryrket inte värderas högt av studenter. Bristen på behöriga lärare är stor inom ett flertal ämnen och förväntas dessutom öka. Precis som Roger Haddad nämner i sin interpellation presenterade regeringen den 15 oktober därför ett antal satsningar för att vända den utvecklingen.

En viktig del i det arbetet handlar om insatser i syfte att locka fler kvinnor och män att vilja bli lärare så att läraryrkets attraktivitet höjs. Detta kräver ett långsiktigt och sammanhållet arbete. Regeringen vill ta ytterligare nationellt ansvar för att vända utvecklingen genom att inom ramen för den nationella samlingen föra en dialog med arbetsmarknadens parter och i samband med avtalsrörelsen 2016 tillföra resurser med syftet att lärarnas löner ska höjas.

Under förutsättning att parterna tar ansvar för att påtagligt prioritera höjda lärarlöner avser regeringen att tillföra resurser motsvarande 3 miljarder kronor på årsbasis. Min och regeringens utgångspunkt är att en satsning av den här omfattningen kräver ordentlig beredning och delaktighet hos arbetsmarknadens parter för att den ska få önskad effekt.

Regeringen avser även att introducera nya nationella skolutvecklingsprogram vari det till exempel ingår insatser som syftar till att effektivisera det administrativa arbetet för lärare så att de får mer tid för undervisning, planering och uppföljning.

I budgetpropositionen har regeringen föreslagit att 136 miljoner kronor avsätts 2015 för satsningen på nationella skolutvecklingsprogram. Vi föreslår också att det avsätts 200 miljoner kronor 2015 för fortbildningsinsatser för lärare och förskolepersonal.

Därutöver föreslår regeringen att medel avsätts för ett riktat statsbidrag med syftet att möjliggöra fler lärare och annan personal i grundskolans tidigare år och därmed stödja skolhuvudmännen i deras arbete med att se

I svaret är det väldigt otydligt. Det aviseras, det talas om en nationell samling – vad det är vet jag egentligen inte – och det ska ske i dialog, och det ställs väldigt mycket krav på avtalsrörelsen för 2016.

Det är alltså ett löfte utan täckning. Det är väldigt okonkret. Ingen lärare vet om det blir någon nationell lärarlönesatsning över huvud taget, och det vet inte vi här i kammaren heller, herr talman.

Avslutningsvis vill jag säga att det som totalt har kommit bort i interpellationssvaret och den verklighetsbeskrivning som vi ser ute på skolorna är bristen på behöriga lärare, och det är vad interpellationen också handlar om i den andra delen. Hur ska Gustav Fridolin leverera all den personal till förskolan och skolan som har aviserats i de andra löften som han har ställt ut till Sveriges kommuner och Sveriges lärare? Den personalen finns ju inte i dag.

Anf. 13 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Herr talman! Roger Haddad ställer frågan om vilka som undervisar våra barn och ungdomar. Jag vill vara tydlig när jag svarar: Det gör bra, engagerade och kompetenta lärare. Varje dag går lärare till sin skola och gör ett hästjobb för att se till att varje elev får de bästa förutsättningarna att kunna gå ut i livet och ha med sig lärlusten och kunskaperna för att kunna skaffa sig ett jobb och bli den människa man vill vara.

Men det är inte alltid lärare som har fått de bästa förutsättningarna att göra jobbet. Det är lärare som många gånger har fått ägna sin tid åt annat än arbete med eleverna, åt en allt större administrativ arbetsbörda. Det är lärare som ofta har fått färre kolleger med specialistkompetens, färre speciallärare och specialpedagoger, att arbeta med, som efter sina egna lektioner lämnar barnen till lärare och fritidspedagoger i fritidshem som i sin tur har fått allt större grupper att ta hand om och därigenom också allt otryggare barn. Det är färre i personalen som arbetar med administrativa uppgifter.

Lärare får ta nya kurser, ämnen och lektioner utan att få den fortbildning som krävs för att de ska bli behöriga att hålla lektioner i de kurserna och ämnena. Lärare har under lång tid lönemässigt blivit allt lägre värderade.

Detta försöker nu vår regering ta ansvar för att ändra. Vi investerar i mindre administration för lärare från statens sida genom att hjälpa huvudmän och skolledare att lyfta bort administrativa krav från lärares vardag så att de kan ägna sig åt det de älskar. Vi investerar i att anställa fler lärare i grundskolans tidiga år. Det ska vara fler lärare och mer av annan personal så att lärarna får mer tid för sitt arbete. Vi investerar i möjligheter till fortbildning för lärare och bättre förutsättningar för lärare som fortbildar sig.

Vi har aviserat en investering om 3 miljarder kronor 2016 för att med hjälp av ansvarstagande parter på arbetsmarknaden vara med och bidra till att lärares löner höjs.

Jag förstår av interpellantens inlägg att interpellanten tycker att detta är otydligt. Det är en bild av regeringens besked som inte delas av lärarnas fackliga organisationer som välkomnar en satsning, av SKL som förbereder sig för samtal och nationell samling utifrån den aviserade investeringen och av andra bedömare på svensk arbetsmarknad som börjar tala om effekterna av att vi nu gör en satsning, en investering för att värdera läraryrket inom ramen för en nationell samling för lärarkåren.

Det här är ett tydligt och ansvarstagande besked. Det är vad vi måste göra för att lösa den oroande situation som interpellanten pekar på, nämligen att under alltför lång tid har alltför få valt att bli lärare och att många lärare har valt att göra andra saker.

Vi vill göra läraryrket attraktivt för fler studenter. Vi vill värdera lärare genom lärares yrkesbana så att lärare väljer att stanna i yrket, och vi vill öppna alternativet för lärare som i dag gör andra saker att komma tillbaka och bidra till framtiden som lärare i den svenska skolan.

Anf. 14 ROGER HADDAD (FP):

Herr talman! Jag noterar att utbildningsministern inte svarade på frågan hur han ska få fram utbildade lärare till skolan, utifrån pensionsavgångar och söktrycket, där några inte ens är behöriga och många av dem som är behöriga och kommer in på utbildningar hoppar av. Det finns ett stort problem redan i dag. Ändå lovar Gustav Fridolin och den socialdemokratiska regeringen mindre barngrupper, mindre klasser i grundskolan och mindre grupper i fritidshemmen. Allt lovas till alla – utan tackning, herr talman.

Låt oss tala om läraryrkets status på riktigt, det vill säga att slå vakt om att det ska finnas duktiga och engagerade pedagoger. Men den statusen och yrkesskickligheten betjänas inte av att vi överväger att kanske vänta med lärarlegitimationen, som Ibrahim Baylan säger eller Lärarförbundet tycker.

Arbetsmarknadsministern sade i dag på arbetsmarknadsutskottets möte att de aviserade traineeplatserna även ska finnas i skolan. Traineer behövs också där. Är det så Gustav Fridolin och regeringen tänker lösa lärarkrisen? Jag hoppas innerligt att det inte är fråga om den vägen. Det är en farlig väg, och den signalerar återigen till studenterna att de ska fråga sig varför de ska utbilda sig i fyra eller fem år och ta studielån om ”vem som helst” kan delta i arbetet i förskolan eller undervisa i grundskolans tidiga årskurser.

Hur får Gustav Fridolin matematiken att gå ihop? Jag får inte den att gå ihop. Vi har redan bekymmer med avhopp och lågt söktryck. Det har ökat – men från en låg nivå. Vi har problem med avhopp från lärarutbildningen. Parallellt, herr talman, sker alltså pensionsavgångar från skolvärlden, och samtidigt börjar vi notera större barnkullar i skolan.

Vi får se om det blir något med lärarlönesatsningen. I dag kom LO ut med några kommentarer, och Medlingsinstitutet varnar för att staten slår sönder den arbetsmarknadsmodell som Sverige värnar. Vi lär väl återkomma i den delen. Just när det gäller lärarbristen och kompetensförsörjningsfrågan finns många frågetecken kvar i Gustav Fridolins svar.

Anf. 15 MARIA STOCKHAUS (M):

Herr talman! Den här debatten lyfter fram viktiga frågor om lärarnas status och kompetens. Det är frågor som vi säkert kommer att ha anledning att återkomma till och diskutera i kammaren många gånger.

Regeringen har lovat allt till alla. Det stämmer som Roger Haddad säger. Det kommer att bli svårt att tillgodose alla de önskningar som finns. Det är viktigt att satsa på att höja kompetensen hos lärarna.

Jag studsade till inför en sak som utbildningsministern sade, nämligen att investera i att ta bort administration. Den frågan har jag diskuterat i

många olika sammanhang. Vilken administration? Vad är det ni ska ta bort? Det är inte särskilt trovärdigt att prata om de frågorna i allmänna termer. Jag har ännu inte sett några konkreta förslag om vad som ska tas bort. Alla vill minska lärarnas arbete med administrationen, men jag skulle vilja höra konkreta förslag på vad som ska tas bort.

Anf. 16 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Herr talman! Det var först två konkreta frågor från Maria Stockhaus om administrationen. Dels har vi ett gemensamt arbete där vi försöker sänka tröskeln för att ge stöd till elever i behov av särskilt stöd och höja tröskeln för när åtgärdsprogram behöver användas. Det har i vissa fall visat sig att man har behövt använda mer tid för dokumentation än för verkligt stöd till elever i behov av det, och åtgärdsprogrammen har tagit för mycket tid. Det är ett gemensamt arbete för oss att ändra reglerna.

Dels aviserar regeringen i budgeten att vi tänker intensifiera arbetet med digitalisering och central rättning och översyn av de nationella proven. Det tar mycket tid i dokumentation. Vissa terminer i skolan får man ägna mer tid åt att mäta kunskap än åt att förmedla kunskap.

Dels aviserar vi ett skolutvecklingsprogram för att skolledare och skolhuvudmän själva ska kunna se över den administration som har lagts på lärarnas bord. Vi gör flera insatser.

Det här är något kopplat till den konkreta fråga som Roger Haddad ställde om traineetjänster i skolan. Det är klart att det i dag finns arbetsuppgifter i skolan som landar på lärarnas bord eftersom det har skett nedskärningar inte minst hos olika personalkategorier som tidigare har arbetat runt och med lärarna. Dessa arbetsuppgifter skulle kunna utföras av andra än lärare så att lärarna skulle kunna fokusera på sitt arbete att skapa kvalitet i undervisningssituationen och ge varje elev de bästa förutsättningarna att klara sitt jobb. Det är så regeringen önskar att dessa traineetjänster kan användas i skolan och i andra delar av välfärden.

Herr talman! Roger Haddad säger att han delar uppfattningen att det i svensk skola finns lärare och pedagoger som arbetar hårt och med god kompetens och stort engagemang för att ge alla elever de bästa förutsättningarna.

Sprid då inte, Roger Haddad, bilden av att vem som helst kan bli lärare i Sverige! Det kan inte vem som helst bli. Det finns många som inte skulle klara en dag på klassrumsgolvet i Sverige. Det kräver mycket engagemang, kunskap och kompetens av den som väljer att bli lärare och den som fortsätter att vara lärare.

Jag har alldeles för många gånger hört att vem som helst kan bli lärare. Nej, det kan inte vem som helst bli. Det kräver mycket. Det är ett hårt arbete, och det är ett arbete där vi måste börja resan gemensamt över partigränserna för att värdera upp yrket igen.

Få länder i världen värderar läraryrket så lågt som vi gör i Sverige, enligt de mätningar som görs i till exempel OECD-mätningen Talis. Det måste vi ändra på för att fler ska välja att bli lärare, för att lärare ska känna sig värderade genom sin lärarbana och för att lärare som i dag gör andra saker ska öppna alternativet att gå tillbaka och med nya erfarenheter göra en insats för framtiden i svensk skola.

Hur värderar vi då upp det? Ja, två viktiga statliga insatser är insatsen för att tillsammans med arbetsmarknadens parter möjliggöra höjda lärarlöner och insatsen för att lärare ska få mer tid för sitt uppdrag. Det är också två tydliga prioriteringar som denna regering har.

Jag förklarade i mitt förra inlägg hur vi tänker runt insatsen att 2016 avisera 3 miljarder för att inom ramen för den nationella samlingen tillföra resurser så att lärares löner kan höjas. Jag förklarade i början av detta inlägg att vi vill vidta ett antal åtgärder för att lärare ska få mer tid för sitt arbete med elever och med att skapa kvalitet i undervisningssituationen.

Anf. 17 ROGER HADDAD (FP):

Herr talman! Det är inte Folkpartiet och jag som har bidragit till att vem som helst har kunnat gå in på en grundskola i Västerås och undervisa i matematik utan att vara behörig i ämnet matematik, utan det är den gamla socialdemokratiska regeringen.

Jag har med mig ett pressmeddelande, och när man där läser rubriken ”Risk för stor lärarbrist inom fyra år” kan man tro att det är ett pressmeddelande från 2014. Men det är alltså ett pressmeddelande från 2002. Den dåvarande socialdemokratiska ledningen valde att inte agera kring behörighetsfrågan och lärarbristfrågan.

Nu har det gått tolv år – nu är det 2014 – och vi håller på att landa lärarlegitimationsreformen. Det är mot den bakgrunden som vi från Folkpartiet är så angelägna om att den fortsatt får genomslag ned på klassrumsnivå. Då kan vi på riktigt säga att det står i skollagen att vi har nationella behörighetskrav.

Jag vet att Kommunförbundet har varit motståndare till det här under många år. Jag vet att Lärarförbundet var kritiskt under många år. När vi tog beslut, herr talman, för ett par år sedan här i kammaren lade Miljöpartiet ned sina röster. Socialdemokraterna röstade ja, och Vänsterpartiet röstade nej. Den nuvarande regeringen har egentligen ingen gemensam standpunkt i fråga om lärarlegitimationsreformen. Det är positivt att jag i dag får svaret att den kommer att finnas kvar.

Den här interpellationen visar också att vi vill ha duktiga pedagoger i skolan. De bästa ska undervisa våra ungdomar. Därför blir det naturligtvis kritik mot att obehöriga som inte har gymnasieutbildning ska hoppa in. Vi har haft till exempel fas 3, och i min hemkommun har vi en fas 3:are som jobbar som skolbibliotekarie. Nu ska ju regeringen ta bort fas 3, och då blir hon kanske av med sitt jobb.

Ni har fortfarande inte något svar på hur lärarförsörjningen ska lösas.

Anf. 18 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Herr talman! Jag förstod inte riktigt det sista. Det lät som att Roger Haddad tyckte att fas 3 i skolan var bra medan det i det förra inlägget var dåligt med traineetjänster på kollektivavtalsmässiga villkor där man har möjlighet att få yrkeserfarenhet i skolan. Jag hänger inte riktigt med.

Jag tycker att det är bra att det finns möjligheter för människor som har varit arbetslösa att få en väg in på arbetsmarknaden, att kunna bidra också i skolan med de arbetsuppgifter som gör att lärare, utbildade lärare och behöriga lärare, får tid för sitt arbete och tid för att arbeta med att se till att varje elev uppnår kunskapskraven.

Man kan förstås se det som Roger Haddad gör: Ingen har gjort någonting sedan larmrapporterna om läraryrsörjningen kom 2002, och nu står vi där vi står. Jag ser det inte så. Jag tycker att många har gjort mycket sedan 2002. Den regering vi hade då har agerat. Den regering vi hade 2006–2014 gjorde mycket, inte minst genom införandet av en behörighetsreform som i grunden ska garantera att alla elever möter behöriga lärare i undervisningssituationen. Men vi står ändå där vi står.

Läraryrslegitimationsreformen genomfördes tyvärr inte kopplat till en fullt förankrad och fullt finansierad genomförandeplan. Det skapar en osäkerhet, och flera gånger har reformen också förändrats sedan den sjuksattes.

Nu måste vi gemensamt ta ansvar för att rekryteringen till svensk skola fungerar. Det handlar om att fler väljer att bli lärare. Därför gör regeringen de insatser som jag har redovisat i den här debatten, och det handlar om lön och attraktivitet i yrket och om att man tar ett gemensamt ansvar mellan stat och kommun. Inom ramen för den nationella samlingsen ser vi framför oss att man behöver utarbeta en rekryteringsstrategi för att kunna ge svar på de frågor som Roger Haddad har väckt i denna interpellationsdebatt.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 11 Svar på interpellation 2014/15:17 om Västsahara

Anf. 19 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Herr talman! Lotta Johnsson Fornarve har frågat mig när jag avser att verkställa erkännandet av Sahariska arabiska demokratiska republiken, Västsahara, och vilka initiativ jag avser att ta för att Sverige ska se till att det svenska humanitära biståndet till de västsahariska flyktinglägren i Algeriet ökar.

Regeringen kommer att se över den svenska politiken i relation till Västsahara.

Denna översyn kommer naturligtvis att inkludera frågan om hur det sahariska folkets rätt till självbestämmande ska kunna förverkligas.

Regeringen stöder de ansträngningar som FN:s generalsekreterares särskilda sändebud för Västsahara, Christopher Ross, gör för att finna en rättvis, varaktig och ömsesidigt acceptabel politisk lösning. FN:s generalsekreterare har sagt att förhandlingarna inom denna FN-process måste göra framsteg senast i april 2015.

En översyn av politiken kommer också att inbegripa förutsättningarna för utökat svenskt stöd.

Som Lotta Johnsson Fornarve nämner har Sverige under många år förmedlat humanitärt stöd till flyktinglägren i Algeriet. Sedan 1998 har Sverige bidragit med ungefär 173 miljoner kronor i direkt stöd till flyktinglägren. Merparten av detta stöd har kanaliserats via organisationen Praktisk Solidaritet. Sida har fattat beslut om ytterligare stöd till Praktisk Solidaritet för 2014. Dessutom är Sverige en av de största bidragsgivarna till UN-HCR, som genomför omfattande insatser i Tindouf i Algeriet. Sverige ger också stöd till flyktinglägren via EU/Echo.

Anf. 20 LOTTA JOHANSSON FORNARVE (V):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka statsrådet Margot Wallström för svaret på min interpellation om att verkställa erkännandet av Västsahara som en fri och självständig stat.

Jag är glad för att regeringen ser positivt på frågan om det sahariska folkets rätt till självbestämmande och att regeringen ställer sig bakom FN:s ansträngningar för att hitta en rättvis, varaktig och ömsesidigt acceptabel lösning.

Jag har dock lite svårt att förstå vad det är som behöver ses över ytterligare när det gäller denna fråga. Den 5 december 2012 beslutade riksdagen att Sverige snarast bör erkänna Sahariska arabiska demokratiska republiken, Västsahara.

Det är också uppenbart att den tidigare borgerliga regeringen med Carl Bildt i spetsen medvetet förhållat erkännandet trots riksdagens beslut. Borde då inte den nuvarande regeringen, precis som när det gäller det utmärkta beslutet att erkänna Palestina, nu gå i spetsen och snarast verkställa det tidigare riksdagsbeslutet att erkänna Västsahara?

FN-styrkan Minurso, som sedan 1991 har till uppdrag att övervaka vapenvilan mellan Marocko och Front Polisario i Västsahara och att organisera en folkomröstning om territoriets framtid, har hittills förvägrats att genomföra sitt uppdrag, främst på grund av Marockos förhållande.

Minurso är den enda fredsbevarande operation som inte har ansvar för att bevaka de mänskliga rättigheterna. Jag vill därför passa på att fråga statsrådet om Sverige är berett att verka i FN för att en särskild rapportör för mänskliga rättigheter i Västsahara inrättas samt om mänskliga rättigheter bör inkluderas i Minursos mandat.

FN:s sekretariat har under de senaste månaderna förtydligat att Västsahara är ett icke-självstyrande territorium och att dess erkända företrädare Polisario ska jämföras med Marocko. Ett svenskt erkännande är helt i linje med FN:s nya linje och kan ses som en förstärkning av denna. Vi har ju trots allt erkänt Marocko, även om det är en av världens hårdaste diktaturer.

Som statsrådet känner till har konflikten i området pågått sedan 1975 då Västsahara ockuperades av Marocko – en ockupation som den internationella domstolen i Haag anser vara rättsvidrig. I nästan 40 år har den väst-sahariska befolkningen levt i flyktingläger i Algeriet under väldigt svåra förhållanden samtidigt som deras släktingar i den ockuperade delen av landet lever under ständigt hot och betraktas som andra klassens invånare av den marockanska ockupationsmakten. Marocko har även byggt en mur genom landet för att dela befolkningen.

Västsahara har i dag erkänts av 84 stater i världen, dock ännu inte av något EU-land. Om Sverige nu går före skulle det sannolikt få efterföljare inom EU. Om inget händer finns en risk för att den fredliga processen avstannar och att den vapenvila som rått sedan 1992 bryts. Ett svenskt erkännande skulle innebära en positiv signal om hopp. Jag vill fråga statsrådet: När kommer erkännandet?

Marocko har på olika sätt försökt förhindra och sabotera FN:s ansträngningar att få fram en lösning. Kommer Sverige att intensifiera sina påtryckningar gentemot Marocko för att få till stånd en snabb lösning?

Prot. 2014/15:15
4 november

Svar på
interpellationer

Anf. 21 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Herr talman! Jag tackar för kommentarerna.

Inget fall är det andra likt. Varje ärende av det här slaget måste förberedas väldigt noggrant. Jag kommer i mitt nästa interpellationssvar att förklara utförligt varför regeringen nu har erkänt staten Palestina.

Västsahara är på flera sätt unikt, som Lotta Johnsson Fornarve beskrev alldeles nyss. Sedan år 2000 pågår en FN-ledd process som syftar till att förverkliga det sahariska folkets rätt till självbestämmande. Det svar vi nu har fått från FN och dess generalsekreterare är att förhandlingarna inom FN-processen ska göra framsteg senast i april nästa år. Jag kan bara upprepa att regeringen kommer att se över den svenska politiken i relation till Västsahara och naturligtvis ta hänsyn till det och till vad FN:s rapportör säger.

Jag känner inte igen siffran att det skulle vara så många länder. Jag har fått uppgift om att det ska vara 45 stater och att en del stater har överkänt Västsahara på sistone.

När det gäller Minursos mandat finns vi inte i FN:s säkerhetsråd, i alla fall inte ännu, men vi vill gärna att Minursos mandat utökas till att inkludera möjligheten att övervaka respekten för mänskliga rättigheter. Den inriktningen stöder vi.

I övrigt är mitt svar att vi kommer att ta oss tid att se över hela denna fråga. Vi ska göra det på ett grundligt sätt och naturligtvis ta till oss vad FN:s representant säger och det arbete som bedrivs där. I FN-sammanhang kommer vi till exempel att verka för att Minurso ska se över bevakningen av mänskliga rättigheter.

Anf. 22 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V):

Herr talman! Det är bra att regeringen tänker agera för att de mänskliga rättigheterna ska inkluderas i Minursos mandat.

Ett svenskt erkännande av Västsahara kan som jag tidigare sade få fler länder att följa det svenska exemplet och påskynda den pågående processen för en folkomröstning om självständighet för Västsahara. Det främsta hindret har hitintills varit Marockos vägran och ständiga förhållningstaktik.

Jag vill återigen fråga om statsrådet kommer att agera på något sätt gentemot Marocko som tilldelades en så kallad avancerad status av EU 2008. Marocko är det partnerskapsland som får mest bidrag från EU och som EU satsar mest på av de nordafrikanska partnerskapsländerna. Mot den bakgrunden är Marocko i allra högsta grad mottagligt för påtryckningar från EU-länder.

Ockupationen av Västsahara kostar Marocko hundratals miljoner dollar varje år, samtidigt som det är det land som får mest bidrag från EU. Därmed hjälper Sverige indirekt till att upprätthålla Marockos ockupation av Västsahara. Anser statsrådet att Sverige i EU bör ställa krav på att samtliga avtal som sluts med Marocko inte ska innefatta de ockuperade delarna?

Jag hoppas att Sverige även fortsättningsvis ska verka i EU för att inga fiskeavtal som inkluderar västsahariska vatten ingås med Marocko samt att EU när det gäller all handel med Marocko konsekvent utesluter varor från Västsahara.

Kommer statsrådet också att verka för att associationsavtalet mellan EU och Marocko upphävs så länge Marocko inte bidrar till en fredlig politisk lösning av Västsaharakonflikten? Det kan ske med hänvisning till avtalets andra artikel, som talar om respekt för demokratiska principer och grundläggande mänskliga rättigheter.

Jag är glad att Sveriges regering tänker öka stödet till de sahariska flyktinglägren. Situationen beskrevs redan för två år sedan som mycket akut. Som statsrådet säkert känner till lever de västsahariska flyktingarna under mycket svåra förhållanden i Saharas öken utanför Tindouf i Algeriet. Jag har besökt lägren vid två tillfällen och med egna ögon sett hur man är helt beroende av stöd utifrån för sin överlevnad.

Under de senaste åren har biståndet från EU och FN varit instabilt. Flyktingarna befärrar att biståndet kommer att användas som ett politiskt påtryckningsmedel för att tvinga dem att ge upp sin kamp för ett självständigt Västsahara.

Den ekonomiska krisen i södra Europa har inneburit att stora humanitära stöd från främst spanska organisationer har minskat drastiskt, vilket ledde till att västsahariska Röda Halvmånen vädjade om internationellt stöd redan 2012. Ett snabbt svenskt erkännande av Västsahara skulle bidra till att minska det mänskliga lidandet.

Anf. 23 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Herr talman! Jag vill först uttrycka min uppskattning över det engagemang som finns i den här frågan och som Lotta Johnsson Fornarve ger uttryck för här. Det har jag också mött i e-post, synpunkter och frågor som har kommit.

Den här interpellationsdebatten handlar om två frågor som Lotta Johnsson Fornarve har ställt till mig, dels om ett eventuellt erkännande av Västsahara, dels om vilka initiativ vi ska ta för att öka det svenska humanitära biståndet. Mitt svar är fortfarande att vi i den svenska regeringen avser att se över hela den här frågan. Vi gör det kopplat till att det nu finns en tydlig tidsgräns för FN-rapportörens arbete.

Man måste också se över frågor som det folkrättsliga läget och ta hänsyn till en rad olika komplexa frågor som rör ett eventuellt erkännande. Det ska vi göra i sinom tid, när tiden för det är inne.

Sverige kommer naturligtvis att fortsätta att engagera sig i frågan, framför allt via vårt EU-medlemskap, i det EU-sammanhang där till exempel fiskepolitiken diskuteras och där mänskliga rättigheter tas upp. Där vill jag inte signalera någonting annat än att vi fortsätter att kämpa för att också Marocko ska respektera mänskliga rättigheter och strävan efter demokrati. Det kommer vi att fortsätta att hävda i EU-sammanhang.

Anf. 24 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V):

Herr talman! Jag tackar så mycket för svaren och ser fram emot att få fortsätta att följa och diskutera den här frågan. Jag hoppas att vi inom kort kommer att se ett svenskt erkännande av Västsahara, för det skulle betyda oerhört mycket för att skynda på processen för det västsahariska folket.

Jag tackar för debatten.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 12 Svar på interpellationerna 2014/15:21, 44 och 48 om erkännande av Palestina

Anf. 25 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Herr talman! Hans Linde, Hans Wallmark och Karin Enström har ställt frågor till mig som alla rör Palestina. Jag väljer att besvara interpellationerna i ett sammanhang.

Låt mig först understryka den tonvikt som Sverige och EU lägger vid att finna en slutstatusöverenskommelse. Målet är att Israel och Palestina ska kunna leva sida vid sida inom ömsesidigt erkända gränser, med 1967 års gränser som utgångspunkt och med Jerusalem som huvudstad för två stater och där eventuella markbyten accepteras endast om parterna framförhandlar dem.

Hans Linde har frågat mig när regeringen avser att erkänna Palestina.

Fredsförhandlingarna har gått i stå. Läget på marken är så allvarligt att möjligheten att uppnå en tvåstatslösning håller på att förgås. Alla bör vid det här laget veta att det inte finns någon militär lösning på konflikten. Det är mot denna bakgrund som Sverige har valt att erkänna Palestina.

För det första innebär erkännandet en energiinjektion i den avstannade fredsprocessen. Det stärker de konstruktiva krafterna på båda sidor.

För det andra betyder erkännandet att obalansen mellan parterna minskar. Mindre ojämlika parter är nödvändigt för att nå resultat.

För det tredje inger erkännandet hopp. 20-åriga palestinier har upplevt hur det mesta har blivit sämre. På den andra sidan har israeliska ungdomars liv präglats av rädsla och oro för terrorattentat. I båda länderna ökar uppgivenheten och radikaliseringen. Ungdomarna måste ges en strimma hopp.

För det fjärde är de folkrättsliga kriterierna för ett erkännande uppfyllda. Det finns ett territorium, om än med icke fastställda gränser, och samma situation gäller även för Israel. Det finns en permanent befolkning. Och det finns en regering med möjlighet att uppvisa inre och yttre kontroll.

Den palestinska myndigheten har förvisso inte full kontroll över det palestinska territoriet. I Gaza finns, efter den palestinska enhetsregeringens inrättande och försoningsöverenskommelsen mellan Hamas och Fatah, bättre förutsättningar att påvisa sammanhållen inre kontroll. Att inte erkänna Palestina med hänvisning till den israeliska ockupationen kan anses stå i strid med den folkrättsliga principen om ”ingen rätt ur en orätt”.

Därutöver har världssamfundet erkänt Palestinas statsduglighet, det vill säga förmåga att åta sig de förpliktelser som åligger en stat.

Sverige har tidigare erkänt stater – Kroatien 1992 och Kosovo 2008 – trots att dessa saknade faktisk kontroll över delar av sitt territorium. Palestina är, liksom dessa, ett speciellt fall.

Hans Linde har också frågat mig vilka initiativ jag avser att ta för att kalla hem försvarsattachén vid ambassaden i Tel Aviv samt avser att ta för att Sverige ska avbryta sin vapenhandel med Israel.

I regionen pågår komplicerade konflikter. Försvarsattachéns uppgift är att bidra med säkerhets- och försvarspolitisk analys som är av betydelse för Sveriges förståelse av dessa regionala frågor. Sverige avser inte att nu kalla hem försvarsattachén, som Hans Linde föreslår.

Sverige har inget försvarssamarbete med Israel, och vi exporterar inte krigsmateriel till landet. Sverige har inte något generellt förbud mot import av krigsmateriel. Det följer av Sveriges folkrättsliga förpliktelser att vi inte

köper materiel eller tjänster från länder som är föremål för internationella sanktioner på området. Israel står i dagsläget inte under några sådana sanktioner. Regeringen avser inte att nu vidta några åtgärder på området.

Hans Linde har även frågat vilka initiativ jag avser att ta för att Sverige ska införa en tydlig ursprungsmärkning av israeliska bosättningsprodukter.

Bosättningsarna strider mot folkrätten. Regeringen stöder därför frivillig ursprungsmärkning av produkter från ockuperad mark i Palestina. Det mest effektiva skulle vara om detta kunde genomföras på EU-nivå eller på basis av EU-rekommendationer. Om det inte visar sig möjligt kommer Sverige emellertid, i likhet med andra EU-länder, att ta fram motsvarande rekommendationer på nationell nivå.

Hans Wallmark har frågat mig hur ett erkännande av Palestina kommer att påverka Sveriges roll som pådrivande i de förhandlingar och den politiska process som nu pågår i EU-kretsen och den roll som Sverige haft i dessa under lång tid.

I diskussionen i EU-kretsen tillhör Sverige de medlemsstater som driver på för en aktiv och tydlig EU-politik för fredsprocessen. Sveriges röst är väl respekterad. Erkännandet av Palestina har gett ytterligare tyngd åt Sveriges röst i dessa frågor. Samtidigt som vi självfallet står upp för den politik som är överenskommen inom EU, kommer vi att arbeta aktivt för att EU än tydligare ska stå upp för denna politik gentemot parterna. Jag vill understryka att EU sedan 2009 står redo att erkänna Palestina "när så är lämpligt". Den svenska regeringen bedömer att det är nu. Ett erkännande av en stat sker av regeringar på nationell nivå, inte på EU-nivå.

Karin Enström har frågat mig om det är regeringens mening att ändra på den praxis som länge gällt som grund för att Sverige ska erkänna en stat.

Sverige har inte för avsikt att ändra denna praxis. Som jag har redogjort för finns det stöd i folkrätten för ett erkännande.

Anf. 26 HANS LINDE (V):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka utrikesministern för det utförliga svaret.

Min interpellation skrevs innan regeringen hade fattat beslut om att erkänna Palestina. Från Vänsterpartiets sida delar vi regeringens syn att de folkrättsliga kriterierna är uppfyllda, och vi välkomnar starkt regeringens beslut att erkänna Palestina.

Vi vill se fred i Mellanöstern, och vi ser att det förutsätter en tvåstatslösning, ett fritt och demokratiskt Palestina sida vid sida med ett fritt och demokratiskt Israel.

Men vi ser också att förutsättningarna för en tvåstatslösning steg för steg slås sönder. På Västbanken och i östra Jerusalem pågår en närmast daglig kamp om kvadratmeter, en kamp som det palestinska folket alldeles för ofta går förlorande ur. Bosättningsarna expanderar. Den illegala muren fortsätter att byggas. Det pågår i det närmaste en lågintensiv etnisk rensning på palestinier där de fördrivs från hem efter hem. På Gazaremsan har Israels blockad och godtyckliga beskjutningar slagit sönder alla förutsättningar för att de 1,8 miljonerna invånare ska kunna leva värdiga liv.

Menar man allvar med att man stöder en tvåstatslösning krävs det mer än högtidliga deklarationer. Det krävs också att man är beredd att agera för ett fritt Palestina, att man visar handling.

Prot. 2014/15:15
4 november

Svar på
interpellationer

Jag instämmer i utrikesministerns tidigare uttalanden: Risken i dag är inte att ett svenskt erkännande kommer för tidigt, utan risken är i stället att det kommer alldeles för sent.

Men jag säger att detta är en viktig signal. Det är en viktig signal av hopp till det palestinska folket, som är i desperat behov av något att kunna hoppas på. Det skickar en tydlig signal av hopp till de palestinier som lever i skuggan av muren, som får sina liv sönderslagna av blockaden av Gaza och som dagligen trakasseras vid någon checkpoint.

Vi vill att alla de här palestinierna – män och kvinnor, ungdomar och äldre – ska kunna tro på att det är möjligt att få en tvåstatslösning. De måste kunna tro på freden. De måste kunna tro på förhandlingarna. Då måste vi i omvärlden agera för att de ska ha någon anledning att känna framtidstro.

Det här beslutet skickar även en tydlig signal till Israel i ett läge där också freden förutsätter att man börjar skicka tydliga signaler till ockupationsmakten Israel.

Ett av de mest grundläggande problemen i dag i Mellanöstern, som vi i Vänsterpartiet ser det, är att det råder en i det närmaste total straffrihet när det gäller Israels folkrättsbrott. Den israeliska regeringen vet mycket väl att man kan fortsätta med sin blockad mot Gazaremsan, kan riva palestiniers hem godtyckligt och kan borda Ship to Gazas humanitära fartyg på internationellt vatten utan att det får några som helst konsekvenser. Om vi vill att Israels regering ska välja fred och förhandlingar måste priset för att bryta mot folkrätten och de mänskliga rättigheterna bli mycket högre.

Herr talman! Ett erkännande av Palestina är ett viktigt steg – det har jag försökt understryka här. Men vill den nya regeringen vara en röst för en kraftfull fred i Mellanöstern krävs det faktiskt mer. Därför har jag frågat utrikesministern om regeringen är beredd att ta hem militärattachén från Tel Aviv, om man är beredd att avbryta vapenhandel med Israel och om man är beredd att införa en tydlig märkning av bosättningsprodukter.

På inget av de områdena är regeringen tyvärr beredd att gå vidare i dagsläget. Jag måste säga, utrikesministern, att jag på den här punkten är ganska förvånad. Alla de tre krav som jag reser är ju krav som Socialdemokraterna och Miljöpartiet vart och ett som enskilda partier men också tillsammans har drivit tidigare. Är det så att Socialdemokraterna och Miljöpartiet nu har bytt ståndpunkt i dessa tre frågor?

Det är också ett uttalande som rimmar ganska illa med det starka stödet till en tvåstatslösning. Det är svårt att å ena sidan säga att man vill se en tvåstatslösning och å andra sidan säga att det är helt okej att svenska skattemedel går in i den israeliska försvarsindustrin eller att säga att svenska konsumenter inte ska ha möjlighet att i sin livsmedelsbutik välja bort bosättningsprodukter.

Anf. 27 HANS WALLMARK (M):

Herr talman! Ett problem med det samlade svar som utrikesministern ger till Karin Enström, Hans Linde och Hans Wallmark illustreras av att Hans och Hans inte tycker lika. Jag tycker ungefär tvärtom när det gäller det som Hans Linde säger, och sannolikt gäller detsamma för Hans Linde när han har lyssnat till vad jag säger.

Jag tror dock att det finns en sak som förenar, och det är att målet för de allra flesta ändå är en fungerande tvåstatslösning. Där är vi överens. Jag

tror också att vi är överens om att det är viktigt att etablera frihet och demokrati i den här delen av världen där ingen ska jagas, förtryckas och dödas för sin bakgrunds eller sin religiösa hemvists skull. Där tror jag att vi i grunden är rätt överens. Men sedan finns det saker och ting som skiljer oss åt.

För att en stat ska erkännas ska tre kriterier vara uppfyllda: Man ska ha kontroll över territoriet, man ska ha en befolkning och det ska finnas en regering.

Då är min fråga: Har man kontroll över territoriet? Har regeringen kontroll över territoriet?

Det är inte så att det inte finns problem i Israel, för det gör det. Min fråga gäller om regeringen i Ramallah har full kontroll över sitt territorium i Gaza. På vilken grund kan i så fall utrikesministern bekräfta det?

Man kan erkänna en stat bara en gång. Sedan är det gjort. Och nu är det gjort i detta fall. Jag uppfattar att alliansregeringen försökte övertyga, påverka och föra en dialog med resten av EU-kretsen och de länder som inte hade erkänt därför att de tidigare var Sovjetrepubliker och försöka få någon form av samlat steg. Då var vårt erkännande kopplat till att också andra skulle kunna göra detta erkännande. Så kan inte ske nu. Sverige kan inte spela den ledande rollen eftersom vi nu har erkänt. Därmed kan vi inte säga: Om vi erkänner tillsammans med er kan vi ta detta steg.

Jag förstår ändå att utrikesministern har försökt förankra sitt besked och sitt beslut i EU-kretsen.

Utrikesministern säger att man ska erkänna Palestina när så är lämpligt och att den svenska regeringen nu har funnit att den tidpunkten är lämplig.

Herr talman! Då är det viktigt att man som politiker kan utvärdera det steg som har tagits. Då undrar jag vilka kriterier utrikesministern tycker att vi från oppositionens sida ska fundera kring när det gäller att om något år utvärdera det beslut som man nu har tagit och som man fann lämpligt, nämligen ett erkännande. Kommer vi om två år att kunna se att det har blivit färre attacker från Gazas sida in mot Israel? Kommer det att handla om att det har blivit ett mindre antal dödade där nere? Eller kommer vi att se att det har blivit ett minskat antal brott mot de mänskliga fri- och rättigheter som palestinier har utövat mot andra palestinier?

När detta erkännande nu görs måste vi kunna säga, som utrikesministern säger, att detta ska vara en energiinjektion för fredsprocessen, att obalansen mellan parterna ska minska och att det ska inge hopp. Om detta nu har varit de bakomliggande faktorerna till erkännandet måste vi om något år kunna säga att det har blivit bättre och att vi påtagligt har kunnat se hoppet, energiinjektionen eller den minskade obalansen.

Herr talman! För mig kan detta mätas enbart om det har blivit mindre våld, färre terroristangrepp och mindre utövande av kränkningar mot de mänskliga rättigheterna från palestinier mot palestinier.

Anf. 28 KARIN ENSTRÖM (M):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för svaret. Det innehöll svar på många frågor, men jag är ändå inte nöjd med svaret.

Jag ska börja med själva beslutet som regeringen nu har fattat, och det är upp till regeringen att fatta sådana beslut. Men det är ändå ett beslut som inte tas särskilt ofta. Att ta ett beslut om att erkänna nya stater är någonting

som ska vara mycket genomtänkt och noga övervägt. Det är nämligen viktigt att följa de principer som vi har i Sverige sedan många år. Man kan kalla det för en doktrin kring vilka principer ett erkännande sker. Man kan säga att vi har haft, i alla fall fram tills nu, en strikt erkännandedoktrin. Där har det angetts vilka kriterier som vi ska följa. Dessa kriterier är att det ska vara ett folk, ett territorium och en regering som har möjlighet att uppvisa effektiv kontroll över territoriet.

Jag skulle vilja höra ett utförligare svar från utrikesministern när det gäller bedömningen av kontroll över territoriet. Utrikesministern har nämligen i sitt svar och i andra sammanhang hänvisat till beslutet att erkänna Kroatien och sedermera Kosovo som inte till fullo hade kontroll över territoriet. Men jag och Moderaterna anser att detta inte är tillämpligt på Palestina, inte minst med tanke på att man just kring Gaza inte har full kontroll över territoriet. Man har inte ens tillnärmelsevis full kontroll över territoriet. Därför vore det mycket intressant och angeläget att få höra hur regeringen har gjort bedömningen av den kontroll som den uppenbarligen anser finns även över Gaza.

Det som jag är orolig för är att den praxis som Sverige har, alltså den strikta erkännandedoktrinen, urvattnas genom detta beslut. Men det finns även en annan risk, och det är att EU ytterligare splittras i denna fråga när EU har kunnat samla sig kring en någorlunda samordnad Mellanösternpolitik. Det finns en färdplan, och man har också kunnat enas om skrivningar. När Sverige då går före utan att ha gjort det genom att samordna sig med andra EU-länder är det naturligtvis en uppenbar risk att man splittras ännu mer. Detta tycker jag att utrikesministern sveper förbi både i interpellationssvaret och i den övriga debatten.

Detta är, som sagt, inte en folkrättslig debatt utan en interpellationsdebatt. Men jag skulle vilja återkomma till denna fråga. Utrikesministern kommer att ha många frågor att svara på eftersom det är många som deltar i debatten förutom interpellanterna. Men hur har regeringen på djupet resonerat kring kontrollen av territoriet, och hur resonerar regeringen kring att detta inte är resultatet av en samordnad EU-politik?

För mig och Moderaterna är det mycket viktigt att Sverige är en aktiv deltagare i EU:s gemensamma utrikespolitik. Det är vår viktigaste plattform för fred och försoning även när det gäller fredsprocessen i Mellanöstern.

Vi är också för en tvåstatslösning. Det har, precis som utrikesministern säger, gått väldigt lång tid. Men jag är ändå orolig för att detta inte gynnar det syfte som regeringen förhoppningsvis har, nämligen att det ska gynna fredsprocessen.

Anf. 29 SOFIA DAMM (KD):

Herr talman! Jag vill gärna lyfta fram problematiken med att regeringen säger sig vilja stärka de moderata krafterna bland palestinierna när Hamas ingår i styret. Detta är ett faktum och en aspekt som jag anser att utrikesminister Margot Wallström inte berör tillräckligt.

Den 25 september enades Hamas och Fatah om att återuppta planen att gemensamt styra Gaza. Redan när statsminister Stefan Löfven läste upp regeringsförklaringen visste man alltså att de mer moderata krafterna är

beredda att styra ihop med terrorister. Hur går detta ihop, att med ena handen hålla Hamas utanför och att man med den andra handen erkänna terrororganisationen som statsbärande makt?

Herr talman! Med anledning av detta önskar jag ett förtydligande från utrikesminister Margot Wallström. Har den svenska regeringens syn på Hamas förändrats, eller delar Sverige fortsatt EU:s syn att det är en terrororganisation? Är det villkorlösa erkännandet endast en symbolhandling, eller finns det en strategi för att uppnå reell förändring? Hur kan Sverige i så fall mer konkret stödja de moderata krafterna och samtidigt förhålla sig till Hamas?

Herr talman! Målet är att nå en tvåstatslösning och att israeler och palestinier ska kunna leva i fred och säkerhet. Jag hoppas innerligt att vi genom erkännandet nu inte har stängt dörren till förhandlingsrummet. Det vore djupt olyckligt. Jag hoppas innerligt att en klok svensk strategi inte är lika frånvarande som Israels ambassadör på svensk mark.

Anf. 30 KERSTIN LUNDGREN (C):

Herr talman! Ja, om det ska vara en enstats- eller tvåstatslösning har ju varit en fråga som gällt rätt länge. Vi är många som väljer två stater. De israeliska och palestinska folken har samma rätt att leva i *sin* stat, med gränser som är säkra och erkända av grannarna och omvärlden.

Utvecklingen i dag är mycket osäker, herr talman. I Jerusalem har vi den senaste veckan sett kampen om al-Aqsamoskén och Tempelberget, där nya bosättningar sten för sten och hus för hus släcker hoppet om att få fred och två stater – släcker hoppet om att detta ska kunna bli verklighet.

Vi har ingen fredsprocess i dag, herr talman. Även om vi kunde se en träff mellan utrikesminister Kerry och palestinska förhandlare i Washington i måndags finns det inget hopp där. Snarare har det som har hänt under den senaste veckan talat ett annat språk. Representanter för den jordanska regeringen har uttalat varningar för att det som händer i Jerusalem och runt al-Aqsa kan medföra hot mot det fredsavtal som faktiskt finns mellan Israel och Jordanien.

Herr talman! Det finns en folkrättslig grund för erkännandet av Palestina. När det gäller detta är Centerpartiet tydligt. Det ligger också i linje med den tidigare alliansregeringens beslut att uppgradera representationen för palestinierna här i Stockholm, och det ligger i linje med alliansregeringens beslut att uppgradera den palestinska representationen i generalförsamlingen. Den tidigare alliansregeringen har också klart och tydligt stöttat tillkomsten av en enhetsregering för det palestinska folket.

FN, EU och Sverige har markerat rätten till en palestinsk stat, och man har markerat territoriet – 1967 års gränser, Jerusalem som huvudstad för två stater och markbyten enligt överenskommelser, bland annat. Erkännandet av Palestina som stat är i grunden rätt, herr talman, men det är viktigt att det sker noggrant och enligt konstens alla regler utifrån den svenska traditionen. Där har vi från Centerpartiets sida kritiserat regeringen. Det är inte det som är föremål för debatten här i dag, men jag vill vara tydlig.

Det är viktigt att det finns en bredare strategi för det fortsatta agerandet efter erkännandet, herr talman. Det gäller då inte enbart bistånd. Biståndet är en viktig del, men det finns också andra frågor. En av interpellanterna lyfte till exempel fram frågan om produkter från bosättningar.

Prot. 2014/15:15
4 november

Svar på
interpellationer

Där har vi från Centerpartiets sida varit tydliga med att det inte kan vara så att ockupationsmakten njuter frukter från ockuperad mark genom att kunna använda det israeliska frihandelsavtalet och de möjligheter det ger att sälja dessa produkter, utan att man som konsument får kunskap om detta enligt vad som är uttalat i EU:s regelverk. Det är alltså viktigt att man på de områdena är tydlig och har en strategi, precis som när man agerar i frågan om nya bosättningar och annat. Man ska inte bara nöja sig med ett erkännande och ett bistånd och sedan backa. Det är viktigt att det finns en bredare och mer samlad strategi från regeringens sida i den delen.

Anf. 31 HILLEVI LARSSON (S):

Herr talman! Jag tycker att beslutet att erkänna Palestina är glädjande, och jag är faktiskt förvånad över att debatten handlar om att det skulle vara för tidigt. Frågan är ju snarare om det inte är för sent. Det finns nämligen väldigt lite kvar av Palestina i dag, även om man räknar med 1967 års gränser. Det finns tidigare fastslagna gränser, från 1948, som har kränkts av Israel. Men även om vi alltså utgår från 1967 års gränser – som är de som gäller enligt FN-resolutionerna – finns det inte mycket kvar, och det blir mindre och mindre hela tiden.

Samtidigt som vi har den här debatten om ett erkännande kommer det nämligen nya beslut om bosättningar, och bosättningarna symboliserar stöld av palestiniernas mark. Det är stöld i strid med FN:s resolutioner och internationell rätt. Tittar man på en karta över hur FN har dragit upp gränserna för Palestina i förhållande till Israel och jämför den med hur det ser ut i dag ser man att det bara är minimala skärvor kvar av det land palestinierna en gång hade. Med tanke på detta är det verkligen hög tid att erkänna Palestina, alltså medan det finns någonting kvar över huvud taget.

Vi kan också se att beslutet har gett många palestinier här i Sverige hopp. Många är förtvivlade över situationen i hemlandet, där de har kvar sina släktingar. Det har varit så mycket negativt som har hänt, inte minst bombningarna av Gaza och alla oskyldiga människor som har dött där, att man verkligen behöver hopp i den situationen.

Vad gäller de formella kriterierna har vi erkänt till exempel Kosovo. Det finns ett territorium, det finns en befolkning och det finns en regering. Jag tycker alltså att det är en märklig diskussion. Jag tycker också att det är konstigt att det är så självklart att erkänna Israel, alltså ockupationsmakten, medan palestinierna ska få vänta och vänta. Man undrar ju vad de ska vänta på – nya bosättningar, så att det inte finns något land kvar?

Att vi över huvud taget har diskussionen om bosättningsprodukter visar att någonting är väldigt fel. Bosättningsprodukterna är tillverkade på palestinsk mark, som är stulen av bosättare i Israel. Marken är stulen, och människor har tvingats lämna sina hem. Den representerar dock även naturtillgångar som enligt internationell rätt tillhör palestinierna.

Dessa bosättningsprodukter säljs över hela världen, inte minst här i EU. En undersökning 2012 visade att vi i EU köper 15 gånger så mycket från bosättare jämfört med vad vi köper från palestinier, som dessutom har svårt att exportera eftersom Gaza har en blockad lagd över sig. Människorna där har alltså svårt att försörja sig, och ett försök att exportera slutade i att man brände upp den båt som skulle användas till export.

Vi kan alltså se förhållandena här: Många gånger fler bosättningsprodukter, som egentligen är illegala, kommer hit och köps av oss. Däremot köper

vi inte av palestinierna. Det är en självklarhet att vi ska ha en märkning av bosättningsprodukter så att man som konsument kan avgöra om man vill köpa dem eller inte. Man måste åtminstone få den informationen.

Sedan är det så att större delen av världen har erkänt Palestina, och det är fantastiskt att vi nu är föregångare i Europa. Jag hoppas att många fler kommer efter oss.

Anf. 32 MAGNUS OSCARSSON (KD):

Herr talman! Utrikesministern talade om att regeringen och Sverige har erkänt Palestina som stat för fredens skull. Men en fred kan väl inte byggas där den ena parten vill utplåna den andra, herr talman. Hamas, som regerar i Gaza och är utpekad som terroristorganisation, har i sina stadgar att utplåna staten Israel.

Min fråga är alltså hur fred kan byggas när den ena parten – Hamas – vill utplåna staten Israel.

Anf. 33 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Herr talman! Jag tackar alla som har kommenterat. Vi kan börja med den sista frågan.

Regeringen anser att ett erkännande stärker de moderata demokratiska krafterna i Palestina. Regeringen och EU står fast vid att inte tala direkt med Hamas så länge man inte tar avstånd från våld, erkänner Israels existens och respekterar ingångna avtal. Ett erkännande syftar i stället till att stärka enhetsregeringen, Palestinska myndigheten, i dess strävan efter en fungerande statsbildning och demokrati. Det är ju detta det handlar om.

Det finns stöd i folkrätten för ett erkännande. Det här är ju ingen strikt doktrin, Karin Enström. Och jag vill inte generera någon med att läsa upp också vad tidigare moderata utrikesministrar har uttalat när det gäller detta med erkännandefrågor.

Det är förstås en sammanvägd bedömning av folkrättsliga kriterier, men det är också en politisk fråga. Och precis det medgav också Carl Bildt när det gällde Kosovo. Det var långt ifrån någon enighet i EU. Jag var EU-kommissionär vid den tiden och minns hur uppsplitande debatten var kring Kosovo, och fortfarande har inte alla EU-medlemsstater erkänt Kosovo. Men Kosovo erkändes som stat trots att man inte hade full kontroll av territoriet, till exempel.

I september träffades en överenskommelse mellan Fatah och Hamas om att den palestinska myndigheten ska ta över det fulla ansvaret i Gaza, där man inte haft något myndighetsansvar sedan 2007. Regeringen anser därför att den palestinska myndigheten har bättre förutsättningar att påvisa inre kontroll, åtminstone delvis, precis som i tidigare fall.

Sverige har tidigare erkänt stater som vi redan har nämnt här, både Kroatien och Kosovo, trots att de saknade faktisk kontroll över delar av sina territorier. Att inte erkänna Palestina med hänvisning till ockupationen anses stå i strid med principen om no fruits of aggression, alltså ingen rätt ur en orätt, eftersom Israel hindrar Palestina att utöva inre kontroll på både Västbanken och i Gaza.

Palestina har ingått internationella förpliktelser och kan påvisa sin självständighet utåt. De finns med i Unesco, de har observatörsstatus i FN och de har erkänts som statsdugliga. Palestina har tidigare erkänts av 134

Prot. 2014/15:15
4 november

Svar på
interpellationer

länder – vi är det 135:e landet – där det tillsammans bor 5,5 miljarder människor, 80 procent av jordens befolkning. Dit räknas också Brasilien, Indien och Island. Det är alltså inte, som somliga försöker göra gällande, bara några före detta kommunistdiktaturer, som vi har hört, utan det är 135 länder.

Hans Wallmark, det är en bra fråga vad det är vi kan hoppas på med ett erkännande. Vad innebär det? Ska vi tro att vi ska kunna bocka av ett antal effekter omedelbart eller om ett år? Oppositionen skulle säkert vilja ha en sådan checklista, men det finns ingen sådan.

Efter vad som har hänt på sistone finns det strån att hålla oss fast vid när det gäller hela tanken på en tvåstatslösning, för snart orkar man inte ens höra ordet tvåstatslösning. Hur ska vi förflytta oss i den riktningen? Då har vi att hålla oss till de tecken som vi faktiskt kan se på en organiserad demokratisk utveckling. Det är utifrån det som vi får göra en bedömning.

Anf. 34 HANS LINDE (V):

Herr talman! De upprörda borgerliga företrädarna här får ursäkta lite. Nu har ju Sverige erkänt Palestina, och som Hans Wallmark sade tidigare avser tydligen inte Moderaterna att riva upp beslutet. Då är den intressanta frågan nu: Hur går vi vidare? Vad är nästa steg i Sveriges engagemang? Vad kommer man nu att göra från den nya regeringens sida för att vara en kraft för fred och för ett fritt Palestina?

Beslutet från den svenska regeringens sida föder hopp, men det föder också förväntningar, förväntningar på en regering i Sverige som på ett tydligare sätt än tidigare regering ska engagera sig i fredsprocessen. Men jag tror också att det föder en förväntan om att Sverige ska vara mycket tydligare med att folkrättsbrott alltid måste få konsekvenser, att folkrättsbrott aldrig kan passera obestraftat.

Jag har lyft fram några förslag i min interpellation. Det är inte en slump att jag lyfter fram just dessa förslag, för det är förslag som vi många gånger har drivit gemensamt i riksdagen, Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet. Det handlar om märkning av bosättningsprodukter. Anledningen till att till exempel Socialdemokraterna har haft en egen kampanj med krav på märkning av bosättningsprodukter var att man såg att det inte var möjligt att komma fram inom EU på denna punkt, att Sverige behövde gå före, precis som man redan har gjort i Storbritannien. Samma sak är det när det gäller vapenhandeln.

Nu säger utrikesministern att det inte finns något försvarspolitiskt samarbete med Israel i dag. Det är ett besked som jag välkomnar. Det är i så fall ett tydligt skifte i Sveriges relationer till Israel, för vi vet att den svenska försvarsmakten tidigare haft ett intensivt besöksutbyte med den israeliska försvarsmakten. Vi vet att Israel haft möjlighet att testa vapensystem på svenskt territorium. Det är därför som försvarsattachén i Tel Aviv varit så omdiskuterad. Hen har ju inte bara ägnat sig åt säkerhetspolitiska analyser.

Jag uppfattar det ändå som att man ska tolka utrikesministerns ord som att inga besöksutbyten i dag pågår mellan Israels armé och den svenska försvarsmakten och att det inte är aktuellt att Israel igen ska få testa några vapensystem på svenskt territorium.

Utrikesministern får ursäktat att jag måste kommentera lite av det som sagts från den borgerliga sidan här. När jag lyssnar på flera av de borgerliga representanterna är det inte utan att jag tänker lite på Groucho Marx när han sade: Gillar ni inte mina principer har jag andra.

Så är det: Alla principer man hänvisar till i sina argumentationer och inlägg är ju principer som borgerliga regeringar tidigare själva har brutit mot. Man hävdar att för ett erkännande krävs full kontroll av ett territorium. Men vi kan påminna om att den borgerliga regeringen kunde erkänna Kosovo utan att den kosovanska regeringen hade full kontroll över sitt territorium.

När vi tittar ut över världen i dag kan vi konstatera att en lång rad regeringar saknar kontroll av sina territorier. Det gäller Somalia, Afghanistan, Centralafrikanska republiken. Är det någonting som Moderaterna och Kristdemokraterna vill dra tillbaka erkännandena av?

Karin Enström hävdar att EU borde agera enat. Här kan vi igen påminna om när den borgerliga regeringen erkände Kosovo. Då var EU i högsta grad splittrat. En lång rad EU-länder har tyvärr fortfarande inte erkänt Kosovo. Vi kan också påminna de borgerliga företrädarna om att den borgerliga regeringen röstade nej till palestinskt medlemskap i Unesco den 31 oktober 2011. Då röstade den stora majoriteten av EU-länderna ja eller avstod. Men det var 14 länder i världen som röstade nej. Det var bland annat Israel, USA och atollöar i Stilla Havet, och så var det Sverige. Enighet var uppenbarligen inte så viktigt när utrikesministern hette Carl Bildt.

Sofia Damm och Magnus Oscarsson hänvisar till Hamas kränkningar av folkrätten. Men låt mig vara glasklar: Hamas kränkningar förtjänar fördömanden, men ett erkännande av en stat är ett erkännande av en stat, inte en recension av en viss rörelses politik. Annars skulle ju inte Sverige ha kunnat erkänna Saudiarabien, Iran, Burma eller Nordkorea. Eller är det regimer som vi också ska dra tillbaka våra erkännanden av?

Uppenbarligen finns en helt ny syn på erkännandepolitik från Kristdemokraternas sida.

Anf. 35 HANS WALLMARK (M):

Herr talman! Först vill jag vända mig till Sofia Damm och gratulera henne till hennes första inlägg från riksdagens talarstol. Det är bra med duktiga politiska företrädare för vårt gemensamma Skåne, och det tror jag att Sofia kommer att visa härifrån riksdagens talarstol.

Herr talman! Sedan vill jag vända mig till Hans Linde. När jag lyssnar på Hans Linde brukar jag inte så ofta tänka på Groucho Marx. Jag tänker på en helt annan Marx.

Han försökte göra distinktionen mellan ett erkännande och en stat som redan är erkänd. Afghanistan, Somalia och andra är ju stater som redan är erkända. Det vi nu har sett och bevittnat är att regeringen själv gör detta erkännande. Då är det intressant att reflektera över detta om man har kontroll över sitt territorium.

Det vi har talat om är inte att man har trupp från annat land – ockupation som utrikesministern är inne på – utan det är huruvida regeringen själv har kontroll över sitt lands territorium. Det är den stora frågan. Då är min fråga: Anser utrikesministern att regeringen i Ramallah har full kontroll över sitt territorium i Gaza?

För mig är det viktigt att vi använder oss av EU-familjen. Därför tycker jag att det är sorgligt att man nu har valt att använda det verktyg som vi hade kunnat använda för att påverka och föra resonemang inom EU-familjen.

Sedan vill jag upplysa om att jag tycker att både Island och Brasilien är bra länder, men de är inte delar av EU-familjen.

Det som är problemet med ett erkännande är bara att det går att göra en gång. Nu har regeringen gjort det, och därmed kan vi inte använda det som ett verktyg i koordineringen och frammejslandet av en gemensam position inom EU-familjen. Det är det jag vill beklaga.

Från socialdemokratiskt och även från vänsterpartistiskt håll säger man att frågan inte är huruvida det är för tidigt, utan frågan är huruvida det är för sent. Utrikesministern nämner själv att det är drygt 130 länder som har erkänt Palestina som stat. Därför är den grundläggande frågeställningen, som utrikesministern själv lyfter fram i sitt svar, "när så är lämpligt".

Herr talman! Med all respekt vill jag komma tillbaka till hur vi ska kunna utvärdera regeringen så att vi vet att detta var vid tidpunkten när det var lämpligt. Jag är därför intresserad av de kriterier som utrikesministern själv kan tänka sig.

Jag har föreslagit några: Vi kan se att det var lämpligt för att det har blivit hopp, lugn och stabilitet så att antalet terrorattacker från Gaza mot Israel har minskat, att antalet döda har minskat eller att antalet övergrepp mot de mänskliga fri- och rättigheterna av palestinier mot palestinier har minskat. Det är några förslag på kriterier som vi kan använda för att kunna utvärdera att regeringen gjorde detta vid lämplig tidpunkt.

Herr talman! Regeringen säger sig vara en samförståndsregering. Det är bra, och vi ska på många sätt visa att vi också tar den utsträckta handen.

Men åtta anmälda debattörer utöver utrikesministern i denna interpellationsdebatt tyder på att frågan har en laddning och en komplexitet. Min avslutande fråga blir därför: Har regeringen verkligen visat prov på den samförståndsanda som man säger sig vilja ha då regeringen ser att detta föder så många frågor och invändningar som vi har fått prov på här i kamraren?

Anf. 36 KARIN ENSTRÖM (M):

Herr talman! I min interpellation ställer jag frågan om den doktrin som finns i Sverige för att erkänna stater. Det är riktigt som utrikesministern säger att det självklart alltid är en del politik i erkännandet av en stat. Det är dock viktigt att säga att det inte är fråga om vad man just då råkar tycka om en statsbildning eller att det vore allmänt lämpligt, utan vi har de tre viktiga kriterierna.

Om vi går tillbaka i historien till de två senaste erkännanden, Kroatien och Kosovo, hävdar jag att den brist på kontroll av territorier som fanns då inte alls var lika stor som den är i Palestina. Det är ett faktum. Även om inte alla EU-länder tyckte exakt samma sak var båda dessa erkännanden en del i ett samordnat EU-agerande. Det var lite olika länder i de två fallen med Kroatien och Kosovo som valde att gå en annan väg, men det var en del i en process.

En av de poänger jag försökt göra är att det är viktigt att vi så långt det är möjligt agerar tillsammans i en gemensam utrikespolitik inom EU. Det hoppas jag att även denna regering tycker är en viktig fråga.

I de principer vi har talat om finns ett tungt argument om att det gärna ska finnas en nationell samsyn för ett erkännande. Regeringen äger frågan, men i frågor av större vikt är det bra att eftersträva en nationell samsyn.

I detta har regeringen brustit, och det har jag också varit kritisk till tidigare, herr talman. Man samrådde inte med eller informerade oppositionen innan man gick ut med sin avsikt. Man kallade inte heller skyndsamt till sammanträde i utrikesnämnden, som är det formella forumet för att informera om ärenden av större betydelse i utrikespolitiken. Det handlade om att informera om avsikt och skäl, det vill säga hur regeringen kom fram till detta beslut.

Jag har som sagt varit kritisk och är fortfarande kritisk till det sätt som beslutet fattats. Jag är också kritisk till de delar som handlar om kriterierna. Det går inte att dra exakta paralleller vare sig till erkännandet av Kroatien 1992 eller erkännandet av Kosovo.

Utrikesministern gav till svar att regeringens bedömning är att kontrollen är fullt tillräcklig. Här gör vi uppenbart helt olika bedömningar.

Jag kan dessutom garantera utrikesministern att om man börjar nagga erkännandedoktrinen i kanten kommer det att komma ett pärlband av erkännandefrågor. Det gäller Västsahara och flera andra områden där det finns krav på Sverige att erkänna dem som stater.

Det vore intressant att höra hur regeringen avser att agera då. Är det den dagen den sorgen? Eller är det svårare när man har börjat nagga i kanten att hålla emot om man inte har den uppfattningen?

Anf. 37 SOFIA DAMM (KD):

Herr talman! Utrikesminister Margot Wallström anser att Sverige varit för sent ute med att erkänna Palestina som stat. Men låt oss slå fast: Att utropa en stat är ingen genväg förbi komplexa och tuffa förhandlingar.

Herr talman! Hans Linde vill att vi ska blicka framåt. Det är klart att vi ska blicka framåt. Just därför ställde jag frågan om hur Sveriges regering kommer att förhålla sig till Hamas framöver.

En fredsprocess kräver förtroende. Israel måste också känna förtroende för det som ska bli en palestinsk stat. Israel har nu kallat hem sin ambasadör. För Israel handlar det om den egna nationens existens, och det är en viktigare fråga än symbolutspel. När Israel känner att omvärlden inte ställer krav på till exempel Hamas är det enda man har att förlita sig på den egna förmågan att försvara sig.

Herr talman! Vad har utrikesministern att säga om den fortsatta relationen till Israel?

Anf. 38 KERSTIN LUNDGREN (C):

Herr talman! Erkännandet av stater är verkligen ingen lösning på komplexa problem. Där har Sofia Damm alldeles rätt. Erkännandet av stater ska följa vissa former. Karin Enström har helt rätt i sitt uttalande. Vikten av att hålla sig till dessa former är entydig.

Ett erkännande är unikt och ska provas noga. Jag har hittat och vill dela med mig av ett svar i riksdagen från den 11 februari 1992 där Margareta af Ugglas konstaterar: "Kravet på territorium innebär inte att territoriet måste vara i detalj fixerat genom en gränsdragning – Israel invaldes i FN 1949 trots att gränserna var omstridda. Kravet på kontroll skall sammanvägas med andra folkrättsliga hänsyn – en rätt till självbestämmande kan

sålunda kompensera viss brist på kontroll som är en följd av yttre påverkan.”

Jag tycker att det var ett intressant svar att ta fasta på även i detta fall.

Det finns ett folk, och det finns ett territorium. Det är tveklöst när det gäller Palestina. När det gäller kontroll över territoriet är det en ockupation. Inom det utpekade palestinska området, den palestinska staten, är det givetvis också ett kontrollproblem. Den enhetsregering som finns måste klara det uppdraget.

Herr talman! Sverige erkänner stater, inte regeringar och organisationer. Det är viktigt att vi är tydliga med det. Regeringar kan skifta, men vi brukar inte skifta vårt erkännande med detta. Det är viktigt att ställa krav på regeringar oavsett färg. Den palestinska och israeliska sidan måste få tydliga krav på sig vad gäller demokrati och den fortsatta utvecklingen. Här hoppas jag att regeringens röst är tydlig.

Anf. 39 HILLEVI LARSSON (S):

Herr talman! Det finns kritik även på den israeliska sidan. Det finns en fredsrörelse i Israel som är mycket kritisk till ockupationen och de övergrepp som pågår mot palestinierna. Avraham Burg, tidigare talman i det israeliska parlamentet Knesset, redogjorde nyligen för varför han tycker att det var rätt beslut att erkänna Palestina. Det finns alltså tunga aktörer även på den israeliska sidan som tycker att det är ett positivt beslut.

Det är inte i första hand ett krig, vilket man ofta talar om, utan det är en ockupation. Vi har en ockupationsmakt som förtrycker det palestinska folket, tar mer och mer av deras land och fördriver människor.

Det förtrycket kan också liknas vid ett apartheidsystem där man har en uppdelning av människor och där den israeliska befolkningen behandlas på ett sätt och den palestinska befolkningen på ett helt annat sätt. Tyvärr finns det också en diskriminering även bland dem som bor i Israel och inte bara dem som bor i Palestina, men värst är det naturligtvis för palestinierna.

Med tanke på detta är det uppenbart var huvudansvaret ligger i den så kallade konflikten. Det handlar om en ockupation i strid med FN:s resolutioner. Det handlar inte bara om fördrivning av människor från deras hem. Man hindrar också människor från att ta sig till arbetet, skola och till och med ta sig till sjukhus.

De brutala bombningarna är det som väcker mest medial uppmärksamhet. Men det är ett förtryck som pågår dagligen. Dessa människor behöver hopp. Det har de nu fått. Arbetet går vidare för ett fritt Palestina och en tvåstatslösning.

Anf. 40 MAGNUS OSCARSSON (KD):

Fru talman! Tack, utrikesministern! Hur kan ministern vara säker på att de moderata krafterna, som ministern uttrycker sig, ska vara de som kommer att regera i en palestinsk stat i framtiden? Min fråga är: Skulle inte Sverige ha väntat med att erkänna staten Palestina så att Sverige innan hade fått garantier för att Israel inte förhandlar med ett land som vill utplåna staten Israel? Hur kan då freden byggas?

Fru talman! Folkpartiet stöder en tvåstatslösning. Vi var för länge sedan första parti i Europa att stödja det. Palestinierna har rätt att leva i en egen stat och i en demokratisk stat precis som alla andra människor på denna jord.

Detta har varit en ganska formell diskussion. Var det formellt rätt? Har vi uppfyllt kriterierna och så vidare? Den diskussionen är intressant och relevant. Jag är dock mer intresserad av annat än: Var det för tidigt? Var det sent? Var det formellt rätt, och så vidare? Frågan är: Var det rätt eller fel av Sverige? Gynnar det fredsprocessen eller inte? Jag tycker att det är fel. Det är det inte på formella grunder, men det kan det också vara. Det är fel för fredsprocessen.

Precis som utrikesministern säger är det ett politiskt beslut. Det är också en signal. Ni tror att det ger positiva effekter. Jag tror att det också ger en hel del negativa effekter och signaler, bland annat att Hamas är någon form av legitim partner i detta.

Man brukar ofta benämna Hamas som bara en terroristorganisation. Det är den naturligtvis. Men det kan vara värt att tänka på: Vad står den för? Är det en terroristorganisation som bara är emot staten Israel? Nej, den är mot staten Israel, men inte bara. Den har i sina stadgar att staten Israel ska utplånas. Men det räcker inte. Dess vision är densamma som Isis vision. De ska i första steget ha ett stort Palestina, en islamistisk stat, men sedan en stat som är större än Palestina som sträcker sig utanför detta med samma typ av islamistisk politik som Isis.

I dess grundande stadgar står bland annat att läsa: Domedagen kommer inte förrän muslimerna bekämpar judarna, när juden kommer att gömma sig bakom stenar och träd. Stenarna och träden kommer att säga: O, muslimer, det finns en jude bakom mig. Kom och döda honom. Detta är ur artikel 7 i de stadgar som de skrev när de grundade organisationen. Detta är inte på något sätt representativt för alla muslimer eller islam. Det är representativt för vad Hamas står för. Att då skicka en signal att de på något sätt är en legitim partner i detta är fullständigt fel.

Jag tror att en tvåstatslösning måste förhandlas fram. Det är också vad Israel vill. Israel har tidigare visat att de är beredda att byta fred mot land i till exempel avtalet med Egypten där de lämnade tillbaka Sinai mot ett avtal om fred med en partner de kunde lita på så att våldet inte skulle fortsätta.

Man ska i detta också komma ihåg vad det skickar för signal. Man vill på något sätt belöna en positiv utveckling i Palestina. Jag har svårt att se den positiva utvecklingen. Tre gånger under historien har palestinerna tackat nej till en egen stat i en förhandlingslösning där de hade fått väldigt mycket. Senast under 2000-talet har de två gånger tackat nej till en palestinsk stat. De går nu samman med Hamas. Våldet från Gaza fortsätter. Det sköts en raket så sent som i helgen in mot Israel från detta av palestinerna starkt kontrollerade territorium.

Det är helt fel signal mot vad lösningen i denna konflikt är. Jag tycker att man ska stödja de demokratiska krafterna hos palestinerna. Det gäller inte bara de moderata krafterna som är lite mindre auktoritära utan de demokratiska krafterna. Palestinierna förtjänar att leva i demokrati. Om vi får ett demokratiskt fungerande Palestina kan vi också få en varaktig fred.

Anf. 42 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Fru talman! Här gäller det att tala snabbt, har jag förstått, om jag ska hinna svara på alla kommentarer. Jag talade alldeles för långsamt förra gången.

Som vi redan har konstaterat är beslutet att erkänna en stat ett regeringsbeslut, och dessförinnan sker överläggningar med Utrikesnämnden. Det har också skett. Allting har gått helt i enlighet med regeringsformens bestämmelser. Det är väldigt viktigt att tala om. Vi har överlagt med Utrikesnämnden.

Det verkar ibland som att oppositionen försöker att sitta på två stolar samtidigt. Man säger: Regeringen borde konsultera EU eller förankra det i EU. Samtidigt ville EU-nämnden lägga munkavle på mig. Jag skulle inte ens när jag åkte till mina kolleger få upplysa sakligt om vad som fanns i regeringsförklaringen.

Regeringsförklaringen ger inriktningen för svensk politik. Att konsultera med oppositionen före regeringsförklaringen var inte möjligt, för då hade vi inte ens tillträtt som regering. Det är en något underlig poäng här. Däremot var det välkänt att vi hade för avsikt att göra detta. Det har återfunnits både i kongressbeslut och i valmanifest. Avsikten var alldeles tydlig.

Det senaste inlägget är ett exempel på vad som är problemet i frågan. Om vi hela tiden ska använda den här typen av citat eller titta tillbaka i historien kan man fråga sig: Vad är det vi ska vänta på? Vad har vi väntat på i 20 år sedan Osloavtalet där man kom överens om att tvåstatslösningen var det som vi skulle ha som mål?

Jag har redan förklarat vår syn på Hamas. Vi har ingen annan syn på Hamas, och den delar vi förstås med EU. Det finns en gemensam plan som heter Middle East Peace Plan. Den ställer vi upp på, och den jobbar vi tillsammans med övriga EU-länder på. Men ett erkännande av en stat är upp till varje regering att göra.

Vi tycker att tiden är nu. Situationen är så allvarlig på marken som den är med nya bosättningsbeslut, en mur som har byggts, införande av id-kort för palestinier där man nekar besök i Jerusalem och så vidare. Med denna situation och en ämbetsmannaregering på plats med den palestinska myndigheten som har visat sig statsduglig är det rätt tid att säga att de krafterna ger vi stöd. I själva verket ser vi en radikalisering av inte minst unga människor som nu börjar ge upp hoppet. Vi vill visa att här finns ett alternativ till våldsanvändningen och hopplösheten. Här finns faktiskt en procedur för detta.

Vi kan inte annat än säga att vi erkänner Palestina som stat. I övrigt fortsätter vi med våra diplomatiska förbindelser, med våra fredsplaner genom EU och våra kontakter med båda länderna. Vi fortsätter att ställa krav på dem. Nu kan vi ställa exakt samma krav på Palestina som vi ställer på staten Israel. Det är vad det går ut på.

Ingen kan garantera någonting. Vi kan bara fortsätta våra ansträngningar att leta efter fred. Tids nog blir det dags att ta itu med alla de övriga frågorna som har att göra med till exempel märkning och annat. Nu har vi fattat det här beslutet och tagit det här paketet. Det är viktigt som en signal från Sveriges sida. Vi tror fortfarande att det är möjligt. Vi ger på det sättet vårt lilla bidrag och hoppas att inspirera andra.

Anf. 43 HANS LINDE (V):

Fru talman! Jag tackar utrikesministern för debatten. Detta är egentligen inte första gången som Sverige går före när det gäller att erkänna stater. Vi gick före när det gällde att erkänna Angola, Algeriet, Vietnam och en lång rad andra stater. Det har aldrig utvärderats, men om vi blickar tillbaka tror jag att de allra flesta i dag känner stolthet över att Sverige gick före och vågade vara kontroversiellt. Vi kanske till och med ibland skaffade oss en och annan fiende för att vi stod upp för människors längtan efter frihet medan andra länder valde att stå på krigets, kolonialismens och ockupationens sida.

Det är alldeles tydligt när man lyssnar på diskussionen att de borgerliga företrädarna, möjligtvis med undantag för Kerstin Lundgren, har en uppsättning principer för jordens stater och en helt annan uppsättning principer för Palestina. Det blir tydligt i Mathias Sundins inlägg; när det gäller alla andra stater erkänner man stater, men när det gäller Palestina ska man plötsligt erkänna Hamas partiprogram. Det är en i grunden helt annan inställning till erkännandefrågor.

Detta får mig att dra konsekvensen att motståndet här inte handlar om principer. Det handlar om politik. Därför blir det helt logiskt att ställa frågan: Är ni verkligen för en tvåstatslösning? Den frågan blir relevant att ställa i detta rum.

Jag tror att vi är många i Sverige i dag som välkomnar regeringens beslut på detta område. Det finns ett oerhört starkt folkligt engagemang för fred i Mellanöstern, men också en stark solidaritet för Palestina. Det visar sig inte minst gång på gång ute på svenska gator och torg.

Jag tror att beslutet föder en förväntan i Palestina. Men det föder också en förväntan i Sverige, bland människor i vårt land, om att detta blir en nystart för Sveriges Mellanösternengagemang.

Därför vill jag avsluta med att ge ett löfte till åhörarna och till utrikesministern. Om regeringen fortsätter att driva på för fred och för ett fritt Palestina kommer den att ha Vänsterpartiets stöd. Men om man bara gör detta till en parentes kommer Margot Wallström att möta mig snart igen i denna talarstol, och då kommer mitt beröm kanske inte att vara lika överväldnande som i dag.

Anf. 44 HANS WALLMARK (M):

Fru talman! Utmaningen ligger i om man vill vara en samförståndsregering eller om man vill luta sig mot Vänsterpartiet.

Det israeliska parlamentet Knesset togs upp här som ett exempel där det fanns röster som talade emot den israeliska regeringens politik och välkomnade detta beslut och besked. Det är det som är det fina med Israels parlament; det är ett av de få demokratiska parlament som finns i området. Det är därför detta är centralt för att förstå konfliktens komplexitet.

Fru talman! Hans Linde nämnde Marx tidigare i debatten. Jag råkade också tänka på Marx efter Hans Lindes inlägg. Han var stolt över att Sverige går före. Tidigare har utrikesministern sagt att Sverige var det 135:e landet. Nu får man bestämma sig om man ska vara det 135:e landet eller gå före. Det är inte riktigt kongruent.

Fru talman! Jag är helt övertygad om att utrikesministern och regeringen har ett mycket ärligt uppsåt. Det är därför vi verkligen måste fundera på när det är rätt tidpunkt. Regeringen hävdar att detta är rätt tidpunkt.

Regeringen har i sin makt att erkänna, och nu har det skett. Men jag kommer som företrädare för oppositionen tillbaka och säger: Därför blir det så viktigt för att kunna utvärdera regeringen och dess utrikespolitik att veta vilka kriterier vi ska ha för att kunna utvärdera det.

Jag kan bara se att Sverige på det här sättet har gått sig egen väg. Vi har inte varit en drivande kraft inom EU-familjen, för nu har vi använt erkännandet, och det går bara att använda en gång.

Fru talman! Kommer murarna att minska? Kommer morden att minska? Kommer mörkret att minska? Min bestämda uppfattning är att jag tyvärr inte tror det. Jag tror inte att vi kommer att se detta när vi står här om två år och har en interpellationsdebatt och ska försöka utvärdera regeringens politik på området. Det är det här jag tycker ska vara kriterierna när vi utvärderar huruvida regeringen har gjort rätt eller fel i frågan.

Anf. 45 KARIN ENSTRÖM (M):

Fru talman! Vi har i interpellationen provat och presenterat argument och bedömningar när det gäller att man kan se på denna fråga på olika sätt. Den fråga som jag ställde till utrikesministern, och som kom med allra sist i interpellationssvaret, handlade om huruvida det var regeringens mening att ändra på den praxis som så länge har gällt som grund för att Sverige ska erkänna en stat. Utrikesministern säger: Nej, vi har inte ändrat praxis. Men av det jag ser i aktiv handling är jag inte övertygad på denna punkt. Jag hoppas att det inte är så, men jag tror att detta kommer att öppna upp också för andra erkännandefrågor som kan vara minst lika problematiska.

Vi moderater är för en palestinsk stat. Vi har inom ramen för alliansregeringen också visat det genom ett politiskt och konkret stöd under lång tid. Men utan en framförhandlad lösning på konflikten är en varaktig fred, och därigenom en självständig demokratisk palestinsk stat, inte möjlig. Därför håller vi inte med regeringen om att det är rätt läge att i dag erkänna staten Palestina.

Vi vill se tvåstatslösningen, och vi vill absolut se två jämbördiga stater. Det är naturligtvis det som är vägen framåt. Vi delar regeringens förhoppning om att så kommer att ske i framtiden. Men vi delar inte bedömningen som regeringen gjorde för en knapp vecka sedan när den fattade beslutet eftersom vi inte anser att kriterierna för kontroll av territoriet är uppfyllda. Vi anser inte heller att detta är en del av en samordnad gemensam EU-politik.

Anf. 46 MATHIAS SUNDIN (FP):

Fru talman! Vi har väntat på en tvåstatslösning länge, i alla fall under de senaste 20 åren sedan Osloavtalet, sade utrikesministern. Hon glömde ett viktigt ord i detta: en *förhandlad* tvåstatslösning. Det gällde inte bara att det skulle bildas två stater – ett Israel och ett Palestina – utan det skulle vara en förhandlad tvåstatslösning.

Det som Sverige gör nu är inte att gå den förhandlade vägen. Man erkänner staten Palestina utan någon förhandling. Man ska inte titta bakåt i historien. Jag håller med om att man lätt kan hamna flera tusen år tillbaka när man diskuterar dessa frågor, vem som gjorde rätt och fel från början och så vidare. Men vi måste väl i alla fall titta på de principer som man har kommit överens om och om de följs. Sedan Oslo har Israel två gånger sagt

ja till ett förhandlingsbud om en palestinsk stat, och palestinierna har sagt nej till denna lösning.

Det är klart att man ska titta framåt från detta: Vart går vi nu? Men det ska inte vara en principlös framtid där en part tackar nej till att bilda en stat och fortsätter med våldet. Det ska inte löna sig, utan man ska hålla sig till en framförhandlad lösning.

Hans Linde undrar om vi egentligen är för en tvåstatslösning. Med risk för att jag gissar fel på din ålder, Hans, kan jag säga att Folkpartiet har varit för en tvåstatslösning sedan innan du föddes. Och vi är det fortfarande.

Anf. 47 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Fru talman! Först och främst: Vi vill förstås stödja en framförhandlad tvåstatslösning. Det finns ingenting som talar emot just den ståndpunkten, utan vi fortsätter att uppmana parterna att gå tillbaka till förhandlingar.

Efter att ha talat med palestinska företrädare kan jag också försäkra er att de vet att det inte finns några genvägar. Det vet de efter alla dessa år. Det finns inga genvägar, utan man måste försöka sitta ned vid förhandlingsbordet och resonera om en väg framåt. Det här är ett sätt att just göra parterna lite mindre ojämlika, och precis som jag sade förut är det ett sätt att kunna ställa samma krav på staten Palestina som man kan ställa på staten Israel.

Jag vet inte direkt om alliansregeringen var en samförståndsregering. Vi har hört Centerns ståndpunkter här, där de i sak håller med oss. Redan för två år sedan uttryckte de både genom stämmobeslut och i en artikel i en av de stora dagstidningarna att det då var hög tid att erkänna staten Israel. Jag uppskattar det stöd och de goda argument som Kerstin Lundgren har presenterat här i dag. Jag hoppas att vi ska kunna fortsätta arbeta i sakfrågan.

Resten anser jag att jag har svarat på. Det gäller vår hållning i fråga om Hamas eftersom det här inte handlar om det. Och, Hans Wallmark, dessvärre är detta ett erkännande enligt de folkrättsliga principer som vi har med politisk bedömning av läget där vi fortsatt bara kan engagera oss i processen. Ingen kan lova någonting eller kontrollera någonting annat än det som vi själva bidrar till.

Vi anser att tiden för detta är just nu, inte om ytterligare 20 år.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 13 Svar på interpellationerna 2014/15:27 och 32 om regeringens ambitioner för Sveriges unga

Anf. 48 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! Hanif Bali har frågat mig vilka mina och regeringens ambitioner är med traineejobb samt hur de som berörs av traineejobb räknas. Räknas de som arbetslösa eller i arbete?

Vidare har även Jenny Petersson frågat mig hur de som berörs av plus-tjänster eller extratjänster räknas. Räknas de som arbetslösa eller i arbete?

Jag besvarar interpellationerna i ett sammanhang.

Prot. 2014/15:15
4 november

Svar på
interpellationer

Den höga ungdomsarbetslösheten är en av regeringens högst prioriterade arbetsmarknadspolitiska utmaningar. Unga ska inte vara arbetslösa. Alla människors färdigheter och kompetenser ska tas till vara. Att alla människor arbetar och försörjer sig möjliggör en bra välfärd, ett samhälle som håller ihop och ökad jämlikhet.

Det är viktigt att öka sysselsättningsgraden, arbetskraftsdeltagandet och antalet arbetade timmar i ekonomin. Regeringen är övertygad om att framgång i kampen mot ungdomsarbetslösheten förutsätter bred mobilisering och samverkan mellan bland andra arbetsmarknadens parter, kommuner och landsting, det privata näringslivet och det civila samhällets organisationer. Regeringen påbörjar nu genomförandet av ett ambitiöst reformprogram som syftar till att bekämpa ungdomsarbetslösheten. En viktig del i detta är stöd för traineejobb som föreslås införas inom vissa delar av välfärdssektorn för arbetslösa ungdomar.

Antalet långtidsarbetslösa ökade från 76 000 personer 2007 till 138 000 personer 2010. Långtidsarbetslösheten har därefter bitit sig fast på en nivå kring 120 000 personer. De som har varit arbetslösa länge får ofta stora svårigheter att komma tillbaka, även om konjunkturen vänder. Den som står längst från arbetsmarknaden och har svårast att få jobb är inte hjälpt av att utföra arbetsuppgifter som ingen efterfrågar på riktigt. Den som står längst från arbetsmarknaden måste i stället ges reella möjligheter att komma tillbaka till arbetslivet.

I dag definierar Statistiska centralbyrån, SCB, baserat på internationella överenskommelser, vem som är sysselsatt eller arbetslös. Regeringen har inget direkt inflytande när det gäller denna fråga. SCB räknar personer med befintliga former av subventionerade anställningar som sysselsatta i sin arbetskraftsundersökning, AKU.

Då Jenny Petersson, som framställt en av interpellationerna, på grund av ledighet från uppdraget som riksdagsledamot ej var närvarande vid sammanträdet medgav tredje vice talmannen att Hanif Bali fick ta emot båda interpellationssvaren.

Anf. 49 HANIF BALI (M):

Fru talman! Jag vill tacka Ylva Johansson för svaret.

Det är i grund och botten en väldigt enkel fråga. Ganska stora paket har presenterats som utbildningsinsatser, praktik eller dylika åtgärder. Regeringen har som ambition och mål att sänka arbetslösheten och har inte sysselsättningsgradsmål eller något sådant. Det är just arbetslösheten som de vill få ned. Då är det rimligt att få veta om alla de människor som inte har ett arbete och som nästan behöver få full subventionering från staten för att få ett jobb kommer att räknas som arbetslösa eller inte.

Som jag tolkar Ylva Johanssons svar kommer de inte att räknas som arbetslösa. Alla program som regeringen har kokat ihop kommer i slutändan att leda till att arbetslösheten kommer att minska utan att nya jobb kommer till. Staten kommer att finansiera jobb som kanske inte hade behövts annars; det är kriteriet för plusjobben, eller extratjänsterna som ni kallar dem. Ni trollar helt enkelt bort en stor del av arbetslösheten.

Det är viktigt för oss att veta hur ni räknar. Jag misstänker nämligen att vi om ett par år ska stå här och jämföra arbetslöshetssiffror. Därför är det rimligt att vi vill veta hur ni gör. Av de som är i alla de bespottade programmen som Ylva Johansson själv har stått på den här sidan och tyckt varit hemska, jobb- och utvecklingsgarantin och fas 3, har varenda en räknats som arbetslös. Varenda en av dem och varenda procentandel tog den förra regeringen ansvar för och sade att de räknades som arbetslösa och att vi gjorde ansträngningar för att se till att de skulle hamna i arbete.

Det som Ylva Johansson säger och erkänner är att regeringen tänker trolla bort den arbetslöshetsstatistiken genom att skapa en massa extratjänster och helt enkelt få arbetslösheten att sjunka utan att fler egentligen har kommit in i riktiga jobb.

Anf. 50 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! Det är lite förvånande att Hanif Bali står här och nästan verkar stolt över att så många människor i Sverige både är och räknas som arbetslösa i dag. Jag tycker att det är ett kapitalt misslyckande att så många människor är och räknas som arbetslösa.

I dag har ungefär 140 000 personer en anställning med anställningsstöd i Sverige. Jag tycker inte att det ska beskrivas som program som man har kokat ihop. Det är en viktig del av arbetsmarknadspolitiken att kunna använda även subventionerade anställningar för att fler människor ska få glädjen att ha ett riktigt arbete och en riktig lön.

Anser Hanif Bali att de 140 000 personer som i dag har subventionerad anställning borde räknas som arbetslösa i stället? Det är inte regeringen som bestämmer vem som ska räknas som arbetslös eller inte i statistiken. Som jag sade i mitt svar är det Statistiska centralbyrån som gör den bedömningen. De gör den utifrån internationella överenskommelser så att vi räknar på samma sätt som andra länder.

Jag tycker inte att det finns ett egenvärde i att människor inte ska ha ett arbete och inte ska ha en egen lön för det arbete som de utför.

Anf. 51 HANIF BALI (M):

Fru talman! Det som Ylva Johansson vänder sig emot är inte att människor är och räknas som arbetslösa. Det som Ylva Johansson vänder sig emot är helt enkelt att människor fortfarande ska vara arbetslösa men inte räknas som det. Regeringen vill föra tillbaka plusjobb, eller extratjänster som de kallar det. Kriteriet för plusjobben och extratjänsterna är att de är arbeten som inte behövs. Det är arbeten som inte behövs på den reguljära arbetsmarknaden. Trots det ska vi alltså inte räkna dem som placeras i programmen som arbetslösa.

Det är klart att subventionerade anställningar behövs. Det är vi överens om. Däremot är det ohederligt att försöka trolla bort arbetslösa. Vi kan i så fall skapa hur många hundraprocentigt subventionerade tjänster som helst och sedan säga att vi har noll arbetslöshet i landet. Det är också en lösning. Men som vi vet är det oftast en dålig idé. Då låser man fast människor. Man ignorerar problemet och pekar på en positiv utveckling i statistiken som egentligen inte bygger på verkligheten. Sverige kan vara på väg åt fel håll även om statistiken visar att det går åt rätt håll.

Ylva Johansson säger att det är upp till SCB. Under Göran Perssons tid gjorde man precis så här. Man förtidspensionerade folk – de skulle ut från

arbetsmarknaden. Då såg det ut som att arbetslösheten sjönk utan att jobben blev fler. Det är precis det som jag är rädd för att Ylva Johansson ska försöka med nu. Därför ville jag ha ett svar från Ylva Johansson. Räknas man som arbetslös, eller räknas man inte som arbetslös? Svaret har varit ganska tydligt. Man räknas inte som arbetslös om man placeras i Ylva Johanssons arbetslöshetsprogram.

Anf. 52 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! Hanif Bali har en egen definition av extratjänster som inte stämmer överens med den som den socialdemokratiska och miljöpartistiska regeringen har. Vår ambition är att införa extratjänster som är arbeten som behöver utföras men som inte utförs i dag. Hanif Bali har en annan definition, men den får stå för honom.

Det är väl belagt genom forskning att det bästa sättet att få ett arbete är att ha ett arbete. Det betyder att subventionerad anställning är ett av de få arbetsmarknadspolitiska instrument som har ganska god effekt och som också leder till att man går vidare till ett icke-subventionerat arbete.

Jag tror att det är just därför som regeringar i alla länder – även den tidigare regeringen – har använt sig av just subventionerade anställningar. Det är naturligtvis viktigt att anställningarna går till rätt personer, så att man inte får en dödviktseffekt genom att satsa resurser på personer som hade kunnat få jobb ändå. Men givet att subventionerade anställningar går till de personer som verkligen behöver det särskilt starka stödet för att komma in på arbetsmarknaden är det väl belagt att det är en fungerande väg in på den.

I dag har ungefär 140 000 personer i Sverige en subventionerad anställning. Är det lagom många? Det vet jag inte säkert, men det är ett instrument som faktiskt fungerar. Jag tycker att det är ganska kränkande att Hanif Bali säger att en subventionerad anställning skulle vara samma sak som att vara förtidspensionerad. Det är människor som utför ett arbete, som får lön och som har en riktig anställning.

Anf. 53 HANIF BALI (M):

Fru talman! Det har varit ganska tydligt från er sida, Ylva Johansson, att ni vill öka beskattningen på företagen, på att anställa, vilket leder till att jobben minskar. I stället vill ni skapa statliga program. De människor som i dag räknas som arbetslösa blir placerade i dessa program. Då räknas de inte som arbetslösa. Sedan kan regeringen nå sitt mål – lägst arbetslöshet i EU – utan att jobben har blivit fler, utan att tillväxten har ökat, utan att fler människor har ett ordinarie jobb på den reguljära löne marknaden att gå till.

Målet måste självklart vara att få så många som möjligt in på den ordinarie arbetsmarknaden, på tjänster som inte är subventionerade. Jag är rädd för att regeringen tricksar med siffrorna på ett sådant sätt att det ser ut som att Sverige är på väg åt rätt håll utan att någonting fixas. Vi får en felaktig självbild av att vi är på väg åt rätt håll trots att jobben inte ökar, trots att det inte skapas nya arbeten, trots att tillväxten hämmas. Det är främst detta som oroar mig.

Ylva Johansson har gjort det väldigt klart. Hon ser alla program, extratjänster, 90-dagarsgarantin och traineejobb som reguljära arbeten som ska vara permanenta. Men det är inte så permanent för dem som blir placerade

i programmen eftersom de är tidsbegränsade när det till exempel gäller traineejobb.

Ylva Johansson sade att det är meningen att den som fullgör en traineetjänst ska hamna i ett YA-jobb. Sedan ska man cirkulera och bli berättigad till a-kassa så att man kan snurra tillbaka och börja bidragskarusellen igen.

Det är fel väg för Sverige. Vi har provat det. Det var just det som forskningen sade: Det funkade inte.

Anf. 54 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag tror att Hanif Bali och jag är överens om att målet är att öka sysselsättningsgraden så att fler människor kan få ett arbete på den reguljära arbetsmarknaden.

Det som skiljer Hanif Bali och mig åt är att Hanif Bali företräder den tidigare regeringen som satsade stort på skattesänkningar som hade noll eller marginell effekt på arbetslösheten. Den nuvarande regeringen satsar i stället på aktiva åtgärder för att få ut människor i riktiga jobb, varav subventionerade anställningar är en av de många åtgärder som faktiskt fungerar.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 14 Svar på interpellation 2014/15:28 om vikten av riktigt jobb-skapande

Anf. 55 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! Hanif Bali har frågat mig hur jag ska garantera att unga människor inte placeras i åtgärder eller drivs ut från arbetsmarknaden.

Regeringens politik ska styras av ett tydligt sysselsättningsmål. Antalet personer som arbetar och antalet arbetade timmar i ekonomin ska öka så att Sverige når lägst arbetslöshet i EU 2020.

I dag är arbetslösheten bland ungdomar i Sverige alarmerande hög – så hög, i jämförelse med övriga EU-länder, att vi erhåller stöd från EU för att bekämpa den. Ungdomsarbetslösheten är en av regeringens högst prioriterade arbetsmarknadspolitiska utmaningar, och det är regeringens ambition att vända denna utveckling. Unga ska inte vara arbetslösa. Alla människors färdigheter och kompetenser ska tas till vara.

Regeringen påbörjar därför ett ambitiöst reformprogram där vi erbjuder ungdomar riktiga jobb eller utbildningar som kommer att leda till riktiga jobb. Insatser riktas mot yrken där det finns jobb i dag och där det råder kompetensbrist i framtiden. Med dessa insatser möter vi även den generationsväxling vi står inför i många yrken och bidrar till en tryggad kompetensförsörjning.

Regeringen vill sätta en bortre gräns för hur länge en ung person ska kunna vara arbetslös innan han eller hon erbjuds ett jobb, en insats som leder till jobb eller en utbildning. Därför avser regeringen att, stegvis från 2015, införa en 90-dagarsgaranti för arbetslösa ungdomar. Som en viktig del av garantin avser regeringen att införa utbildningskontrakt för unga arbetslösa som inte fullföljt sin gymnasieutbildning. En annan viktig del i

Prot. 2014/15:15
4 november

Svar på
interpellationer

garantin är stöd för traineejobb för arbetslösa ungdomar som införs inom vissa delar av välfärdssektorn.

Regeringens insatser syftar till att ungdomarna ska inkluderas på den arbetsmarknad som de i alltför hög grad är uteslagna från.

Kommunernas kunskap och engagemang är en förutsättning för framgång i det reformarbete som nu påbörjas. Regeringen avser mot denna bakgrund att inleda samtal med Sveriges kommuner för att ta ett gemensamt grepp mot ungdomsarbetslösheten. Kommunerna ska erbjudas att tillsammans med Arbetsförmedlingen ta aktiv del i genomförandet av 90-dagarsgarantin. Regeringen föreslår i budgetpropositionen för 2015 att resurser avsätts för att stödja de konkreta samverkansinitiativ som förväntas bli följden av samtalen.

Anf. 56 HANIF BALI (M):

Fru talman! I den tidigare interpellationsdebatten mellan mig och Ylva Johansson nämnde hon saker som ger noll eller ingen effekt.

Det finns en utvärdering av den tidigare 100-dagarsgarantin från IFAU – en myndighet som jag hoppas att den här regeringen inte lägger ned, trots att Socialdemokraterna aviserade detta före valet. Vid utvärderingen av 100-dagarsgarantin kom man fram till att den gav nästan noll och ingen effekt. Nu har Ylva Johansson tagit bort tio dagar och hoppas på fantastiska effekter av det.

Vad är då orsaken till att detta är en dålig idé? I grund och botten säger forskningen att ungdomar har mycket lättare att skaffa arbete än man kan få intryck av när man tar del av den bild som ges i medierna och den fantastiska siffran på 25 procent. Det är självklart att det inte är 25 procent av Sveriges unga som är arbetslösa. Under den här mandatperioden kan vi vara hederliga också från oppositionen och inte slå denna siffra i huvudet på varandra.

Tidigare fanns det till och med ett förbud mot insatser från Arbetsförmedlingen inom 90 dagar. Varför? Jo, när ungdomar placeras i program låses de in där i stället för att vara ute och aktivt söka jobb. Det skapar självklart inlåsningseffekter som leder till att arbetslösheten ökar om man gör tidigare insatser till en stor grupp ungdomar som inte behöver dem. Det här låter väldigt icke-intuitivt. När jag själv tog del av detta fann jag det en smula häpnadsväckande, men så ser forskningen ut.

Det regeringen nu gör går tvärtemot forskningen. Det som generaldirektören för Arbetsförmedlingen berättade för arbetsmarknadsutskottet i dag var att man måste börja från dag ett och erbjuda insatser om 90-dagarsmålet ska kunna klaras. Det kommer att leda till en högre inlåsning av ungdomar och göra dem i grund och botten beroende av de statliga programmen och subventionerna för att de ska kunna komma i arbete. Man låser in dem i åtgärder.

Det är självklart en utveckling som vi inte vill se. Och det tror jag inte heller att Ylva Johansson vill se. Därför måste det finnas ett rimligt system förutom de dogmatiska 90 dagarna som SSU drev igenom hos regeringen.

Men vilka åtgärder leder till bättre resultat enligt forskningen? Det här är helt fel väg och helt mot den rådande forskningen som säger att man inte ska låsa in ungdomar i åtgärder direkt vid arbetslöshet. De måste få komma ut på arbetsmarknaden och prova på att arbeta. Sedan finns det

självlärt en grupp som behöver hjälp från första dagen. Där finns det profileringsverktyg som gör att man kan identifiera de ungdomar som behöver stöd, så att de får rätt stöd vid rätt tillfälle i stället för den generella modellen där alla ungdomar som blir arbetslösa ska in i program.

Prot. 2014/15:15
4 november

Svar på
interpellationer

Anf. 57 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! Det är inte så förvånande att oppositionen anser att regeringen är inne på helt fel väg. Det är ju en helt annan väg än den tidigare regeringen valde. Så det är inte så konstigt att Hanif Bali tycker det. Huruvida det är helt fel väg eller inte får vi väl utvärdera när vi ser vilken politik som ger bäst effekt när det gäller att se till att ungdomar kommer i arbete.

Det finns en viktig skillnad mellan mig och Hanif Bali. Det är att jag inte anser att ungdomar ska placeras i program. Det var så den tidigare regeringen gjorde. Man hade sina utvecklingsgarantier som varken ledde till jobb eller utveckling. Man hade sina fas 1 och fas 2 och fas 3 där människor harvade fram från steg till steg. Jag tror inte att det är ett bra sätt att komma vidare ut på arbetsmarknaden.

Den som är arbetslös och vänder sig till Arbetsförmedlingen därför att man vill ha hjälp att få ett jobb ska få möjlighet att träffa en duktig och engagerad arbetsförmedlare som har tid att prata med just mig och ge mig de råd som jag behöver, eller som du behöver, för att komma vidare – vilka jobb man kan söka och hur man tar sig fram på arbetsmarknaden. Det är inte samma sak som att placeras i ett program.

Moderaterna har en olycklig lösning. Det enda de ser är att de egna garantierna och programmen är den väg som leder till arbete. Det har visat sig fungera ganska dåligt. Den här regeringen har ett annat sätt att arbeta. Vi vill se till att människor kommer ut i riktiga jobb och inte fastnar i just program.

Anf. 58 HANIF BALI (M):

Fru talman! Det är väldigt intressant hur den fantastiska 90-dagarsgarantin plötsligt blev bara ett samtal med en arbetsförmedlare. Jag tror inte att någon här vänder sig så mycket emot samtal med arbetsförmedlare, men det är inte vad regeringen har aviserat. Regeringen har inte aviserat miljardbelopp i satsningar på samtal med arbetsförmedlare och lite coaching om var man kan hitta jobb. Jag tror att de som är arbetslösa är fullt medvetna om var man söker arbete.

Vi vet att programmen ofta blir mycket större än så. Man brukar låsas in i kurser som man kanske inte ens behöver för att söka arbete. De arbetslösa får inte tid att söka sig ut på och provas gentemot den reguljära arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingens 90-dagarsmål, som ministern satt på dem, tvingar in dem antingen i utbildning eller i praktik i stället för att de är ute på arbetsmarknaden och söker arbete. Vi måste ha ett mer flexibelt system än så.

90-dagarsgarantin låser Arbetsförmedlingen. Man säger: Om ni inte hittar ett ordinarie jobb till den här personen på 90 dagar måste ni låsa in personen i en utbildning, en praktik eller en subventionerad anställning. Det är såklart inte bra.

Det framställs ibland som att ungdomsarbetslösheten är den största ödesfrågan för Sverige. Det är väldigt intressant att just 90-dagarsgarantin

handlar om att få in folk i training or education. Om man tittar på det mätal som finns för ungdomar som inte är i training or education – NEET-talet – ser man att Sverige har sänkt detta tal väldigt mycket på senare år och har ett av Europas lägsta NEET-tal. Det ska vi vara glada över och ta vara på i stället för att gå i motsatt riktning och låsa in människor i en icke-reguljär arbetsmarknad.

Anf. 59 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! Det var den tidigare regeringen som införde ett aktivitetsförbud för unga på Arbetsförmedlingen, vilket gjorde att de inte ens fick träffa en arbetsförmedlare förrän efter 90 dagars arbetslöshet. Vi tänker vända på det. Vi tror att det går bättre om man får träffa en duktig arbetsförmedlare redan från dag ett, om man vill det – och det vill de allra flesta. Då har man möjlighet att komma ut på den reguljära arbetsmarknaden.

Fru talman! Jag tillhör en grupp som jag tror är ganska stor i Sverige och som anser att utbildning är en förmån. Det är en förmån att ha chansen och möjligheten att få utbilda sig. Det är något man har stridit för i det här landet. Generationer före oss har tagit kampen för rätten till utbildning.

Jag anser inte att vi har nått tillräckligt långt. Jag skulle vilja att fler människor får chansen till utbildning. Vi har en sjunkande andel ungdomar som har möjlighet att studera vidare i dag. Det är dåligt för Sverige, och det är dåligt för ungdomarna. Jag delar inte alls uppfattningen att ungdomar som får chansen att studera vidare är inlåsta. Jag tycker att det är en förmån, och jag tycker att de är väl värda den.

Anf. 60 HANIF BALI (M):

Fru talman! Jag tror att Ylva Johansson har blandat ihop debatten. Jag kommer inte från utbildningsutskottet, utan detta är en debatt om Arbetsförmedlingens metod för att få folk i arbete. Det är ingen som har några problem med det reguljära utbildningsväsendet. Vi har världens mest utbyggda reguljära utbildningssystem, och det tycker jag är bra.

Det är inte så katastrofalt i exempelvis den högre utbildningen som Ylva Johansson lägger fram det. Vi har en rekordliten årskull som just nu är på väg ut ur gymnasiet. Det skapar såklart väldigt stora påfrestningar på många högskolor, som helt enkelt har för få elever som söker platserna. Men det betyder inte att det finns ett egenvärde i att ha ett fast antal människor som går i högskolan. Sedan är det självklart bra att folk skaffar sig en utbildning.

Jag undrar: Om ungdomar är arbetslösa, tror du att deras stora problem är att de inte vet hur CSN:s eller Högskoleverkets hemsidor fungerar? Är det vad de behöver coachning till? Ingen har haft ett aktivitetsförbud mot arbetslösa ungdomar som vill söka in på högskolan. Den här frågan handlar om ifall vi ska tvinga in dem i det utbildningskontrakt som ni pratar om och om vi ska tvinga in dem i olika system.

Jag tycker att det är bra att Socialdemokraterna och regeringen genom utbildningskontrakten tar tag i frågan att många ungdomar hoppar av gymnasiet och inte har fullgoda gymnasieutbildningar och att man ser till att de hamnar i arbete. Men ungdomar som har gått ut gymnasiet, som har sjysta betyg och som bara söker ett arbete är det kontraproduktivt att låsa in i åtgärder och program. Det är bättre att de är ute och söker arbete. Det

hoppas jag att folk vet hur man gör utan att behöva prata med en arbetsförmedlare.

Prot. 2014/15:15
4 november

Anf. 61 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! Vi har föredragit argumenten flera gånger. Jag anser inte att utbildning är att vara inlåst i en åtgärd.

Svar på
interpellationer

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 15 Svar på interpellation 2014/15:31 om effekter av 90-dagarsgarantin

Anf. 62 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! Hanif Bali har frågat mig hur många procent av dem som kommer att delta i 90-dagarsgarantins åtgärder för unga jag beräknar kommer i arbete.

Regeringens övergripande politiska prioritering är full sysselsättning. Det är en helt central uppgift att skapa förutsättningar för fler jobb och med kraft bekämpa arbetslösheten. Det är särskilt angeläget att komma till rätta med den höga ungdomsarbetslösheten, vilket är en av regeringens högst prioriterade arbetsmarknadspolitiska utmaningar.

Det är ohållbart att unga människor inte lyckas etablera sig på arbetsmarknaden. Ungdomars kraft, kompetens och kreativitet måste tas till vara för att de ska få en bra start på vuxenlivet och komma in i samhället fullt ut.

Ingen ung människa ska behöva vara långtidsarbetslös. Därför påbörjar nu regeringen genomförandet av ett ambitiöst reformprogram som syftar till att bekämpa ungdomsarbetslösheten. För arbetslösa ungdomar avser regeringen att stegvis införa en 90-dagarsgaranti. Regeringen vill sätta en borte gräns för hur länge en ung person ska kunna vara arbetslös. Denna borte gräns ska steg för steg kortas till 90 dagar.

Införandet av 90-dagarsgarantin föreslås ske successivt från och med 2015, och med det lägger vi grunden för att unga människor ska jobba eller studera – inte vara arbetslösa. Kampen mot ungdomsarbetslösheten förutsätter bred mobilisering och samverkan mellan bland annat arbetsmarknadens parter, kommuner och landsting, det privata näringslivet och det civila samhällets organisationer. Regeringens mål är att Sverige ska nå lägst arbetslöshet i EU år 2020, och ett centralt led i det är att motverka långtidsarbetslösheten bland unga.

Regeringens ambition är att vid en fullt ut implementerad 90-dagarsgaranti ska samtliga arbetslösa ungdomar kunna få ta del av ett jobb, en insats som leder till jobb, en utbildning eller en kombination av dessa inom 90 dagar. Detta är givetvis en stor utmaning för regeringen, och implementeringen avses därför att ske stegvis för att säkerställa kvaliteten.

Anf. 63 HANIF BALI (M):

Fru talman! Jag tackar för svaret, men jag fick inte svar på min fråga, nämligen hur många procent av dem som går igenom 90-dagarsgarantin som kommer att hamna i arbete.

Vi kommer att ha en åtgärd på Arbetsförmedlingen, som har 90 dagar på sig att använda ett par av verktygen i den verktygslåda som ministern ger dem. Då är det rimligt att vi – speciellt riksdagen, som ska granska regeringen – får veta vad regeringens mål är. Hur många procent av de som blir inskrivna i programmet kommer att hamna i arbete?

Anf. 64 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! Hanif Bali är väldigt upptagen med att vara inskriven i program. Vi har inte särskilt goda erfarenheter av den tidigare regeringens arbete med att vara inskriven i program, där människor i olika faser kom längre och längre från arbetsmarknaden. Den nya regeringen avser att jobba på ett annat sätt. Det krävs en kraftsamling där många fler parter än Arbetsförmedlingen kommer att vara oerhört viktiga för att klara av att bekämpa ungdomsarbetslösheten på riktigt.

Avsikten med en 90-dagarsgaranti är att alla ungdomar inom 90 dagar ska komma i arbete, åtgärder som leder till arbete eller utbildning. Det kommer att behöva ske stegvis. Det är inget man kan genomföra från en dag till en annan. Man måste successivt korta tiden, sätta en borte gräns för hur länge vi tillåter att ungdomar är arbetslösa.

När man har uppnått en 90-dagarsgaranti är ambitionen förstås att alla ungdomar är i arbete, i åtgärder som leder till arbete eller i utbildning. Jag hoppas att en stor andel ungdomar väljer att studera, för det är ett bra sätt att skaffa sig en god grund på arbetsmarknaden, men också att väldigt många kommer att vara i arbete.

Anf. 65 HANIF BALI (M):

Fru talman! Tack för det svaret!

Det blev ganska klart: 100 procent av alla ungdomar ska inom 90 dagar vara i arbete eller någon form av utbildning. Då får vi hoppas att det är reguljär utbildning och inte några arbetsmarknadsutbildningar som vi hittar på bara för att hålla dem sysselsatta eller att det är riktiga arbetsmarknadsutbildningar som kan ge jobb.

Det är viktigt att som granskande opposition ha med sig vad regeringens ambition är, så att vi kan utvärdera det om ett tag.

När man har ett mål är det viktigt att ha en tidsparameter för målet. När kan vi förvänta oss att 90-dagarsgarantin är verklig, så att 100 procent av alla ungdomar inom 90 dagar är i arbete eller någon form av utbildning?

Anf. 66 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! Under den tidigare regeringens period steg ungdomsarbetslösheten i Sverige till sådana nivåer att vi i dag är berättigade till EU-stöd.

Jag har hittills varit på två ministerrådsmöten i min roll som arbetsmarknadsminister. Jag träffar mina kolleger från de andra EU-länderna, de som är med och betalar för att Sverige ska kunna klara av att bekämpa ungdomsarbetslösheten. Jag tycker att det är skämmigt. Jag tycker att vi borde kunna klara av vår ungdomsarbetslöshet själva.

Det är den här regeringens ambition att med ett mycket ambitiöst program se till att vi sätter en borte gräns för den tid som ungdomar kan lämnas i arbetslöshet. Vi vill att den borte gränsen successivt ska kortas till 90 dagar.

Som jag har sagt här flera gånger måste detta ske stegvis. Det är oerhört viktigt att varje ung människa kommer i ett riktigt arbete, i en åtgärd som leder till ett riktigt arbete eller i en utbildning som också leder till arbete. Det får aldrig bli tal om några låtsasåtgärder eller något man gör bara för att sätta någon i något slags ”pysselsättning”.

För att säkerställa att kvaliteten kan hållas hög är det nödvändigt att samarbeta med många andra aktörer, till exempel arbetsmarknadens parter och kommunerna. Eftersom det är flera som behöver vara inblandade i att uppnå en 90-dagarsgaranti och bekämpa ungdomsarbetslösheten är det inte möjligt för regeringen att ensam tala om exakt i vilken takt det kan ske. Vill man ha ett samarbete med andra måste man också vara beredd att lyssna på vad de andra aktörerna har att bidra med och vilka krav de ställer för att det ska kunna fungera.

Regeringen kommer inom kort att inbjuda till ett sådant samarbete med både kommunerna och arbetsmarknadens parter och har för avsikt att vara pragmatisk och lyssnande, för att säkerställa att vi tillsammans kan uppnå bästa möjliga effekt för att bekämpa ungdomsarbetslösheten.

Anf. 67 HANIF BALI (M):

Fru talman! Regeringen vet alltså inte när 90-dagarsgarantin kommer att vara på plats. Det är helt otroligt att man sjösätter en reform och slår sig för bröstet för de 90 dagarna, som inte är ett program utan är en deadline, verkar det som. Och denna deadline är lite flytande: Vi hoppas att den någon gång kanske hamnar på 90 dagar. Det är egentligen det svar som regeringen ger.

Det är helt otroligt att ha det som målsättning. Alla vet att om man ska förbättra en verksamhet, ha en professionellt fungerande verksamhet, måste man ha mål som man kan mäta och som också har en tidsavgränsning för när man ska mäta det, inom vilken tid.

Regeringen vet helt enkelt inte när målet ska vara uppnått. Men någonstans i framtiden ska 100 procent av alla ungdomar inom 90 dagar få jobb eller utbildning.

Det låter plötsligt som ett mycket tunt vallöfte. Jag trodde att det var ett skarpt vallöfte från Socialdemokraterna. Men det verkar vara någon hägring någonstans vid horisonten som de siktar mot och hoppas att landa på kanske någon gång – det är ambitionen.

Det är ganska tragiskt att jag har lagt så mycket energi under valrörelsen på att förbereda mig och debattera mot en hägring. Jag känner mig nästan lite besviken på mig själv för att jag inte genomskådade den socialdemokratiska dimman och röken.

Anf. 68 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! Det är ett nöje att debattera med Hanif Bali, med hans mustiga språk.

Låt oss bli utvärderade gentemot verkligheten och inte gentemot vallöften!

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.55 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

§ 16 Svar på interpellation 2014/15:23 om lex Realia

Anf. 69 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S):

Fru talman! Maj Karlsson har frågat mig om jag avser att utreda möjligheten att införa lagstiftning enligt lex Realia.

Först och främst vill jag instämma i Maj Karlssons påstående att det är av största vikt att socialsekreterare bereds sådana arbetsomständigheter som är nödvändiga för att utföra ett professionellt arbete med hög kvalitet. Inom socialtjänsten tas många viktiga beslut vad gäller såväl barns som vuxnas livsvillkor. Det är särskilt angeläget att de beslut som rör människor som befinner sig i en utsatt situation fattas under arbetsvillkor som möjliggör en hög professionell nivå.

Jag har tagit del av ett flertal undersökningar som visar att många socialsekreterare i dag arbetar under en stor arbetsbelastning och att det dessutom råder stor omsättning på personal inom viktiga områden inom socialtjänsten. Jag tar dessa resultat på stort allvar. Särskilt oroande är de larm som kommit om arbetssituationen för socialsekreterare inom den sociala barn- och ungdomsvården.

Huvudmännen måste uppmärksamma socialsekreterares arbetssituation och vidta de åtgärder som behövs för att hålla god kvalitet i socialtjänstens utredningar, bedömningar och beslut.

Från statens sida vidtas ett flertal åtgärder för att stärka en god kvalitet och rättssäker myndighetsutövning. När det gäller den sociala barn- och ungdomsvården är utvecklingen av utrednings- och dokumentationssystemet BBIC, Barns Behov i Centrum, betydelsefull. Detta instrument syftar till att vara ett samlat stöd för kvalitetssäkring och verksamhetsutveckling. Nästan samtliga kommuner har numera infört BBIC. Det har bidragit till en bättre enhetlighet när det gäller att utreda barn- och ungdomsärenden inom socialtjänsten. För att underlätta en rättssäker myndighetsutövning inom socialtjänsten ger också Socialstyrelsen ut föreskrifter och allmänna råd när det gäller en mer enhetlig och väl strukturerad dokumentation. Dessa syftar till att stödja kommunerna när det gäller uppföljning, styrning och förbättringsarbete. En annan viktig åtgärd som jag vill nämna är att det finns en lagstadgad skyldighet sedan 2013 att vid beslut eller andra åtgärder som rör vård- eller behandlingsinsatser för barn ska vad som är bäst för barnet vara avgörande.

En ytterligare åtgärd är att se till att personalen har rätt kompetens. Från och med den 1 juli i år finns det lagstadgat krav på behörighet för att få utföra vissa uppgifter inom den sociala barn- och ungdomsvården. Genom

krav i lagstiftning ställs högre krav på kommuner att se till att personalen har både rätt kompetens och erfarenhet.

Jag vill också nämna att från den 1 november i år, det vill säga i praktiken från i går, och två och ett halvt år framåt kommer en nationell samordnare att arbeta med att stärka och stödja den sociala barn- och ungdomsvården. Samordnaren ska föra en dialog med företrädare för ett antal kommuner och stimulera dem att utveckla verksamheterna för att möta de utmaningar som finns. En av de frågor som kommer att lyftas fram är med all sannolikhet hur en rättssäker handläggning ska åstadkommas.

Jag har med stort intresse tagit del av Visions förslag om att stärka möjligheterna för personalen inom socialtjänsten att föra fram professionella bedömningar. Jag är dock i nuläget inte beredd att utlova en utredning.

Anf. 70 MAJ KARLSSON (V):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka dig, Åsa Regnér, för ditt svar. Det finns mycket i svaret som är väldigt bra, även om jag självklart hade önskat att ni hade ställt er bakom vårt förslag.

Jag vill förtydliga varför vi anser det nödvändigt att utreda förutsättningarna för att införa Visions krav på en ny lag, den så kallade lex Realia.

För att förstå vår ståndpunkt måste man se vad som har hänt i Sverige under Alliansens år vid regeringsmakten. De två senaste mandatperioderna har högerns politik ökat klassklyftorna i vårt land. Under många år har hela vårt trygghetssystem satts ur balans och tvingat människor ut ur samhällslig trygghet till utanförskap och fattigdom. De människor som drabbas av sjukdom eller arbetslöshet och som tidigare hade rätt till a-kassa och sjukersättning blir nu i stället hänvisade till socialtjänsten.

Konsekvenserna av denna ansvarsflyttning i kombination med att fler människor har fått uppleva klassklyftornas avigsidor har inte låtit vänta på sig. Arbetsbelastningen har ökat markant på socialkontoren runt om i vårt land. Men samtidigt har kommunerna inte fått tillräckligt med resurser för att kompensera för den ökade belastningen.

Många socialsekreterare vittnar om hur en allt snävare budget, politikens detaljstyrning och den ökade arbetsbördan gör det mycket svårt att uppfylla socialtjänstlagens intentioner. Trots upprepade larm från såväl socialsekreterare som fackförbund lämnar politiken allt som oftast över ansvaret på socialtjänsten och enskilda sekreterare. Det är just här själva grundproblemet ligger. När vi nu har fått en socialtjänst där politisk färg eller ekonomiska prioriteringar blivit avgörande för vilken hjälp människor i extrem utsatthet får, är det då inte rimligt att politiken tar ansvar för sina prioriteringar?

Riksdagen valde 2010 att ställa sig bakom förslaget om en utvidgning av lex Sarah, vilket innebär att man inom alla områden som socialtjänsten omfattar blir skyldig att påtala missförhållanden. Syftet med lex Realia är att socialarbetarna även ska ges möjlighet att föra fram sin professionella bedömning av såväl brister inom verksamheten som konsekvenserna av politiska beslut och samhällsutvecklingen. Professionens bedömning blir tydligare än vad det ges utrymme för inom ramen för lex Sarah. Då säkras att socialarbetarnas bedömning får uttryckas och det politiska ansvaret tydliggörs. Vi i Vänsterpartiet tycker att det är ett mycket bra förslag.

Prot. 2014/15:15
4 november

Svar på
interpellationer

Därför frågar jag nu vad regeringen vill göra för att stärka rättssäkerheten och ansvarsutkrävandet inom socialtjänsten om man inte vill utreda lex Realia.

Anf. 71 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S):

Fru talman! Som vi har konstaterat och är eniga om är det väldigt viktigt att uppmärksamma socialsekreterares villkor. Jag vet att det finns många rapporter där det talas om att socialsekreterarens vardag inte är tillfredsställande. Det finns också goda exempel där det mesta fungerar bra. Men det finns rapporter om stor personalomsättning, och det är många som arbetar mycket kort tid inom socialtjänsten. Vi vet också att det på chefsnivå finns många problem med att folk blir överbelastade och inte stannar kvar i verksamheten.

Jag vet att detta är en fråga som vi på många sätt behöver prioritera. Socialtjänstens och socialsekreterarnas arbete är otroligt viktigt i en modern välfärdsstat.

Det finns dock andra åtgärder som jag tror är viktiga. Först och främst är det viktigt att säga att det är kommunerna som har ansvar för utförandet av dessa uppgifter. De är huvudmän för verksamheten. Men det finns redan ett antal åtgärder som staten vidtar. Jag vill först se effekten av dem.

Proposition 2012/13:175 handlar om behörighet för personal i hälso- och sjukvården och i socialtjänsten. Där talas det om att man ska ha behörighet för den sortens arbetsuppgifter och att man ska ha en viss formell kompetens.

Som jag nämnde finns det också sedan i går en nationell samordnare på Socialdepartementet som ska föra en dialog med kommunerna för att stödja socialtjänsten i deras arbete. Särskilt fokus där är barn- och ungdomsvården; vi tycker att det är väldigt viktiga frågor. Samordnaren ska helt enkelt ge inspiration, överföra information och stärka socialarbetarna på olika sätt. Arbetet kommer att bedrivas tillsammans med Sveriges Kommuner och Landsting, som är en viktig aktör i detta. Samordnaren kommer också att föra samtal med andra aktörer, som Socialstyrelsen, Inspektionen för vård och omsorg, Barnombudsmannen, länsstyrelserna och så vidare.

Dessutom finns det för 2013 och 2014 stimulansbidrag till kommunerna för kompetensutveckling lokalt.

Eftersom regeringen är relativt nytillträdd tycker jag förstås att det är viktigt för oss och för mig att analysera hur staten kan bidra till bättre arbetsvillkor för socialsekreterarna och anställda inom socialtjänsten, men jag vill gärna se effekten av bland annat den nya samordnaren och analysera frågorna. Jag kommer också själv att ha en dialog – jag har redan börjat – med Sveriges Kommuner och Landsting och till exempel Akademikerförbundet SSR och Vision, som ju har engagerat sig i de här frågorna, om hur regeringen på bästa sätt kan stödja kommunerna i det här arbetet.

Anf. 72 MAJ KARLSSON (V):

Fru talman! Krisen inom socialtjänsten är ett faktum, och det råder inget tvivel om att det är mer resurser som måste till för att vi ska få en socialtjänst som kan leva upp till det den är avsedd för och för att personalen ska få en arbetssituation som är rimlig.

Socialsekreterare är en yrkeskår som är känd för att vara mycket tyst. Det är en kår som i stället för att protestera arbetar ännu hårdare. Men 2012 var situationen så akut att socialsekreterarna runt om i Sverige startade ett upprop för att uppmärksamma politikerna och allmänheten på det ohållbara läget. Över hela landet rapporteras det om hög personalomsättning, resurs- och personalbrist, stress, psykisk ohälsa och hög sjukfrånvaro.

Fru talman! Jag ser det som oansvarigt att ha den här debatten utan att synliggöra vad det är vi faktiskt pratar om. Bakom varje siffra och bakom varje socialsekreterare som inte ges möjlighet att utföra ett bra jobb finns nämligen de människor som inte får den hjälp de har rätt till.

Jag tror att få av oss i denna kammare förstår hur det är att leva med tungt missbruk eller hur det känns att inte längre få leva tillsammans med sitt eget barn. Jag tror att det för de flesta av oss är nästan omöjligt att föreställa sig hur det är att som barn tvingas flytta ifrån sin mamma och pappa, hur det är att vara mamma till ett barn som får bevittna våld i sitt eget hem eller hur det känns att få tillbringa nätterna på en madrass utanför NK. Vi måste klä detta i ord för att verkligen förstå vilket svek samhället utsätter människor för när vi inte tar ansvar för vår socialtjänst.

Under ytan i denna samhällsutveckling finner vi nämligen tydliga spår av samhällets maktstrukturer. Socialtjänsten är som vi alla vet ett kvinno-dominerat yrke. Det är också så att människor som lever i utsatthet och fattigdom mycket sällan är den mest högljudda eller krävande samhällsgruppen – snarare tvärtom. Jag har mycket svårt att föreställa mig att vi hade kunnat låta personalen i en mansdominerad bransch arbeta under så ansträngda förhållanden. Jag har också mycket svårt att tro att vi skulle låta resursstarka personer betala ett så högt pris för politiska prioriteringar att det i värsta fall kunde kosta dem eller deras nära och kära livet.

Det är därför det är så viktigt att vi har en socialtjänst vars intentioner bygger på idén om solidaritet, rättvisa och alla människors lika värde – oavsett politiskt styre – och att vi ser på det socialpolitiska arbetet som en prioriterad fråga, eftersom vi vet att de människor det berör är de som har det allra tuffast i vårt samhälle.

Allt det interna utvecklingsarbete som nu pågår och som du har redogjort för, Åsa Regné, tycker vi är jättebra. Framför allt gäller det att man arbetar för att stärka barns rättigheter. Det jag dock fortfarande saknar är ett svar på min fråga. Hur gör vi det möjligt att synliggöra när politiska beslut och samhällstendenser påverkar socialtjänstens arbete så starkt att det inte finns förutsättningar att tillämpa de metoder man nu har arbetat fram?

Anf. 73 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S):

Fru talman! Arbetet med barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa, samt deras familjer, är ett väldigt viktigt uppdrag. Det är också ett av socialtjänstens allra svåraste uppdrag. Barns bästa vid alla beslut hoppas jag stärks ytterligare när regeringen överför barnkonventionen till svensk lagstiftning, vilket är en prioritering under mandatperioden.

Precis som du säger, Maj Karlsson, behöver de handläggare som utreder situationen för barn som far illa de bästa förutsättningarna för att kunna göra sitt arbete på bästa sätt. Jag anser att regeringen tar ansvar för situationen, bland annat genom de åtgärder jag räknade upp. Visar det sig att de

inte är tillräckliga måste man naturligtvis göra en annan analys, men jag tycker att det är en bra början.

Jag tycker, vilket jag också har sagt, att det är viktigt att uppmärksamma socialsekreterares arbetsvillkor. Det är en kvinnodominerad yrkeskår och bransch, och jag vet att många socialsekreterare i dag arbetar under förhållanden som inte är tillfredsställande. Jag vet också att man många gånger undviker debatten genom att göra det här till ett individuellt ansvar i stället för en fråga som handlar om samhället eller det gemensamma ansvaret. Den vägen vill jag naturligtvis inte gå.

Som jag tidigare har sagt vill jag dock först vidta de åtgärder jag har räknat upp, och därefter får man om behov finns återkomma i frågan.

Anf. 74 MAJ KARLSSON (V):

Fru talman! Syftet med den här debatten har varit att synliggöra socialtjänstens situation och samtidigt efterfråga tydligare rättssäkerhet och ett ansvarsutkrävande genom att utreda lex Realia. För oss i Vänsterpartiet är det oerhört viktigt att politiken tar ansvar när huvudmännens uppdrag så kraftigt försvåras på grund av nationella politiska beslut. Om vi menar allvar med att det är av yttersta vikt att socialsekreterare bereds möjlighet att utföra ett professionellt arbete kan vi nämligen inte blunda när politiska beslut förhindrar att så sker.

Jag vill avslutningsvis tacka dig, Åsa Regnér, för en mycket intressant och viktig debatt. Vi tycks ha en gemensam bild av vilka utmaningar vi har inom socialtjänsten, även om vi i den här frågan skiljer oss när det gäller hur vi vill åtgärda den. För oss i Vänsterpartiet är en aktiv socialpolitik en förutsättning för ett solidariskt och rättvist samhälle. Jag har efter dagens debatt höga förhoppningar om att vi gemensamt ska arbeta för en progressiv socialpolitik under de kommande fyra åren.

Anf. 75 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S):

Fru talman! Jag tycker också att det är en viktig debatt och en viktig fråga. Jag vill föra en aktiv socialpolitik, och jag återkommer gärna i de här frågorna.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 17 Svar på interpellation 2014/15:25 om återreglerat järnvägs-system

Anf. 76 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Fru talman! Emma Wallrup har frågat mig vilka återreglerande åtgärder inom järnvägssystemet som jag avser att ta initiativ till för ett sammanhållet och fungerande järnvägssystem.

Låt mig inleda med att säga att jag instämmer i vikten av ett väl fungerande järnvägssystem och att järnvägen behöver utvecklas för att vi ska klara klimatomställningen. Detta är, precis som interpellanten påpekat, beroende av en god samverkan mellan dess olika funktioner och aktörer. Jag delar också interpellantens syn på att rollfördelningen i dag i vissa fall är oklar, vilket leder till att järnvägssystemet inte alltid fungerar som det ska.

Låt mig vara tydlig med att en väl fungerande järnväg i närtid är en viktig förutsättning för att samarbetsregeringens mål om att Sverige ska uppnå EU:s lägsta arbetslöshet år 2020 ska kunna nås. En väl fungerande järnväg bidrar också till en ökad andel kvalificerad industriproduktion samt minskad klimat- och miljöpåverkan.

Staten har det övergripande ansvaret för att säkerställa järnvägssystemets funktion. Efter initiativ från riksdagen tillsatte den förra regeringen en utredning om järnvägens organisation. Av direktiven framgår att utredningen bland annat ska lämna förslag till hur samordningen inom järnvägssektorn kan förbättras. Utredningen lämnade ett delbetänkande i form av en nulägesbeskrivning i november 2013. Av delbetänkandet framgår att utredaren anser att det behöver vidtas åtgärder för att utveckla formerna för en utvecklad samordning. Av delbetänkandet framgår också att formerna för samverkan inom järnvägssystemet är relativt detaljerat reglerade i EU-rätten och att utrymmet för en återreglering därför är begränsat. Utredningens slutbetänkande, med förslag till hur bland annat en bättre samverkan inom och mellan olika systemfunktioner kan åstadkommas, ska lämnas senast den 30 juni 2015.

Regeringen anser att utredningens delbetänkande förstärker bilden av att det finns möjligheter att förbättra järnvägens funktionssätt och skapa förutsättningar för att transportkunderna ska kunna erbjudas bättre och effektivare transporttjänster med tåg. Resenärer ska kunna lita på att tågen går i tid. Regeringen vill därför förbättra och bygga ut det nationella järnvägsnätet och börja bygga nya banor för höghastighetståg.

Såsom aviserats i budgetpropositionen avser regeringen att vidta åtgärder för att säkerställa ett bättre fungerande vidmakthållande av det statliga järnvägsnätets kvalitet. En omedelbar åtgärd som vidtas är att regeringen ökar anslagen till drift och underhåll av järnvägen med 1,24 miljarder kronor per år, totalt ca 5 miljarder kronor extra på fyra år. Regeringen överväger också att i tilläggsdirektiv till den pågående utredningen sätta ytterligare fokus på hur staten ska ta det samlade ansvaret för kontroll och utförande vid underhållet av de svenska järnvägarna.

Beträffande frågan om ytterligare åtgärder för att förbättra funktionen i det svenska järnvägssystemet avser regeringen att invänta slutbetänkandet från den pågående utredningen om järnvägens organisation och att efter sedvanlig remittering återkomma med förslag på eventuella ytterligare åtgärder.

Anf. 77 EMMA WALLRUP (V):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att vi från Vänsterpartiet är mycket positiva till att regeringen nu vill att staten ska utföra den samlade kontrollen och underhållet av de svenska järnvägarna och att man kommer att lägga mer resurser på underhåll som närmar sig den nivå som Trafikverket efterfrågar. Det är väldigt positivt. Men problemet är så mycket större än så.

Tågssystemet är ett sammanhållet system, och samverkan mellan olika aktörer är viktig. Det är bra att infrastrukturministern delar min syn att det är nödvändigt att reda ut problemen som vi nu ser. Men jag oroar mig för att man inte kommer att ta till tillräckligt effektiva verktyg för att rätta till de stora problem som vi ser i nuläget. En ökad återreglering skulle öka samordningen inom järnvägssystemet.

Infrastrukturministern hänvisar till delbetänkandet som har lagts fram i samband med utredningen om översynen av järnvägens organisation. Där pekar infrastrukturministern på att utrymmet för en återreglering är begränsat i EU-rätten. Det är tyvärr en trend i Sverige att inskränka sina möjligheter genom att övertolka EU-rätten. Det händer alltför ofta.

Den svenska järnvägsmodellen är extremt avreglerad och fungerar inte i dag. Vi har gått längre i Sverige än många länder i EU. Tyskland har en fungerande samordning som också följer EU-lagstiftningen och är prövad i EU-domstolen, och Frankrike har beslutat om samma form av samordning, så det finns inte några lagmässiga hinder att göra till exempel som Tyskland och Frankrike. Det är viktigt att ta i beaktande i fortsatt utredning.

Hela tågsektorn går i dag på knäna. Det är inte en välmående sektor. Precis som i så mycket annan verksamhet i samhället har man skurit ned på marginalerna för mycket, ofta för att kunna ta ut vinst i slutänden. Det förstärks också av konkurrensen mellan bolag när operatörer slår ut varandra.

Prisbildningen har också påverkats, till exempel på A-Train, som går på Arlandabanan, där resorna har blivit mycket kostsamma för att ge ägaren vinst i slutänden.

Jag upplevde själv i somras kaos vid förseningar. Tågoperatörerna bytte perrong varannan minut, och ett hundratal människor förflyttade sig fram och tillbaka mellan de olika perrongerna, vilket ledde till folkstockning och en mycket stressande situation för både barn och gamla. Vi blev till slut informerade om att Göteborgståget skulle gå från SL-perrongen, vilket verkade väldigt ologiskt. Men när jag frågade biljettförsäljarna vid SL-perrongen hade de ingen information och kunde inte svara på frågor om varför vi skulle vara där. Det här var på grund av dålig samordning mellan bolagen.

Tillståndet av kaos kom av avregleringarna och ger en bild av problemen som uppkommer då för många aktörer med enskilda kortsiktiga vinstintressen ska sköta ett gemensamt system som kräver ett större ansvar.

Jag undrar därför om infrastrukturministern på allvar tänker se över frågan om en återreglering av tågtrafiken för att motverka de här effekterna.

Anf. 78 KARIN SVENSSON SMITH (MP):

Fru talman! Jag tackar för svaret som minister Johansson har lämnat på interpellationen.

Att få ordning på tågtrafiken är en oerhört väsentlig åtgärd, inte bara för att nå klimatmålen utan också för att arbete och utbildning ska fungera i hela landet, för att företagen ska kunna exportera det som de tillverkar och för att råvaror ska komma till fabrikena.

Det som vi har sett från Resenärsforum, där jag fortfarande är ordförande, är att det är en brist på ansvar. De åtta år som vi har haft en alliansregering har man på något sätt trott att marknaden löser alla problem.

Det är klart att man ska ha marknadskrafter för att lösa vissa saker, men någon måste ta ett samlat ansvar. Och det största problemet med järnvägen i dag är att ingen tar ett samlat ansvar. Därför är samarbetsregeringen överens om att man måste ta ansvar för att underhållet fungerar, så att det inte

blir de ideliga avbrotten som i dag är så pinsamma för den svenska järnvägen och så hämmande för människor som vill ta sitt klimatansvar genom att använda järnvägen i stället för bil eller flyg.

Det handlar också om att se det här som en helhet. Vägtrafiken skiljer sig från järnvägstrafiken, och alla bitar måste hänga ihop om det ska fungera. Vi har oerhört många vittnesmål från resenärer som säger att man blir lämnade därhän. Om trafik handlas upp och ett bolag är ansvarigt för en viss sträcka tar bolaget ansvar bara för det man enligt kontraktet ska göra, men det krävs ett helhetsgrepp.

Den utredning som jag själv ingår i, Gunnar Alexanderssons utredning som ska lämna sitt betänkande nästa år, kommer, som jag förstår av interpellationssvaret, att bli ett underlag för vidare överväganden. Det som är en samlad ambition är att om jobb, miljö och klimatomställning ska fungera måste vi ha ett tågtrafiksystem som är ett pålitligt alternativ till lastbilar på vägen, personbilar på vägen och flyg. Det satsas mer pengar i budgeten, och det är jag väldigt nöjd med. Men det krävs också ordning och kompetens för att Trafikverket ska klara av det här. Vi hör nyheter varje vecka som visar att så inte är fallet i dag.

Jag har tidigare suttit i riksdagen och varit med och beslutat om att sammanföra det tidigare Vägverket och Banverket till det sammanhållna Trafikverket. Intentionerna var att vi skulle få en rationell planering, så att man använde skattebetalarnas pengar för de mest rationella investeringarna för att lösa olika problem. Men när vi diskuterade och debatterade det i kammaren före beslutet var inte avsikten att man skulle blanda ihop väg och järnväg när det gällde underhåll, trafikledning och väldigt många av de saker som sker på Trafikverket i dag.

För att få ordning på det här krävs en samlad järnvägskompetens inom Trafikverket, och det kommer vi från Miljöpartiet att verka för.

Anf. 79 PIA NILSSON (S):

Fru talman! Aldrig har förtroendet för svensk järnväg och svensk tågtrafik varit sämre än vad det är i dag. Det är helt oacceptabelt. Den samarbetsregering som jag företräder vill naturligtvis försöka ändra på den här ordningen.

Vi behöver en kraftfull svensk tågtrafik och ett kraftfullt järnvägssystem mer än någonsin i dag. Vi vill att fler ska resa med tåg för jobbens skull och för klimatets skull. Vi vill att mer gods ska transporteras på spåren för jobbens skull och för klimatets skull.

I dag råder det mer eller mindre tågkaos. Emma Wallrup har en poäng när hon säger att saker och ting naturligtvis kan bli bättre och att samverkan kan bli bättre. Jag är dock inte så säker på att den optimala lösningen är att återreglera.

Låt mig understryka det statsrådet Anna Johansson, Karin Svensson Smith med flera tog upp. Underhållet är oerhört väsentligt. Vi satsar 1,2 miljarder mer per år för att detta ska fungera bättre. Livslängden för kontaktledningar, spårväxlar och ställverk har överskridits på många sträckor. Det håller inte, fru talman. Här måste vi reinvestera och se till att befintliga banor fungerar bättre än i dag.

Samtidigt måste vi satsa på mer kapacitet och investera i fler banor så att fler människor kan ta tåget och mer gods kan transporteras på våra banor. Detta låter sig inte göras i en handvändning; det vet vi. Saker och ting

Prot. 2014/15:15
4 november

Svar på
interpellationer

tar tid. Men vi måste på allvar och kraftfullt våga investera och säga att vi står för detta över tid.

Jag bor i Sala och har relativt tur med Dalabanan när jag ska ta mig till Stockholm. Men alla de som bor i Västerås och ska ta sig till Stockholm, många pendlar, har enorma svårigheter. Det gäller inte bara på vintern när det är snökaos utan även på sommaren med solkurvor och på hösten med höstlöv. Det är oacceptabelt. Många tåg och avgångar ställs in, och det beror på att det är så trångt på Mälarbanan.

Vi behöver bygga ut, och det pågår arbete. Citybanan ska vara klar 2017. Vi vill ha fyra spår från Tomtebodan ända till Kallhäll, inte bara Tomtebodan–Barkarby utan hela sträckan, för att fler ska kunna ta tåget och för att punktligheten ska öka.

Detta är väsentligt, för den kritik som svenska folket och inte minst svenskt näringsliv riktar mot tågtrafiken och svenskt järnvägssystem är bristen på punktlighet. Man vågar inte lita på tågen. Det vill jag inte ställa upp på, utan vi måste med förenade krafter se till att det blir mycket bättre.

Vår samarbetsregering har anslagit en bra summa pengar. Vi kan givetvis göra mycket mer, men det är en bra början.

Anf. 80 LARS HJÄLMERED (M):

Fru talman! Emma Wallrup från Vänsterpartiet lyfter i sin interpellation upp ett relevant samhällsproblem vad gäller behovet av att öka tågtrafiken och förbättra godsmöjligheterna. Jag tycker dock att hon landar i fel slutsats om återreglering och förstatligande som lösningen för den svenska järnvägen.

Fru talman! Jag tänker inte försköna verkligheten och säga att vi har ett perfekt järnvägssystem i Sverige, för det har vi inte. Vi har decennier av underinvestering. Olika regeringar har under decennier investerat för lite pengar, vilket gett många av de problem vi har i dag med kablar, växlar och så vidare i kombination med att trafiken har ökat ganska ordentligt de senaste åren. Det kommer att ta tid att komma i kapp.

Det är därför glädjande att Alliansen satte på plats en dubblerad satsning på drift och underhåll av den svenska järnvägen relativt till vad det var före Alliansen. Det är i nivå med vad Trafikverket har sagt att man behöver för att stegvis komma i kapp med underhållet.

Låt mig återvända till återregleringen. Den tes som Emma Wallrup och Vänsterpartiet för fram är att konkurrensutsättningen av drift och underhåll skulle göra det dyrare och ge lägre kvalitet. Det kan man läsa i Emma Wallrups interpellation.

Det finns dock inget stöd för detta i forskningen eller i den utvärdering som har gjorts av avregleringen av drift och underhåll. I Trafikverksutredningen, som gjordes inför skapandet av Trafikverket, konstaterade man att konkurrensutsättningen ledde till 20–25 procent lägre priser på drift och underhåll. Enligt en färsk studie från Centrum för transportstudier har det blivit 12 procent billigare.

Vi kan dividera om siffror, men genomgående faller Vänsterpartiets tes i interpellationen om att det skulle vara dyrare med konkurrensutsättning.

Det andra som förs fram är att det skulle påverka kvaliteten. Centrum för transportstudier har tittat inte bara på kostnader utan även på kvalitetsfaktorer såsom urspårningar och C-fel, det vill säga sådana fel som är allvarliga och måste åtgärdas omgående. De finner i sin forskning inget stöd

för att kvaliteten skulle ha sjunkit utan tvärtom har de allvarliga incidenterna minskat ganska markant mellan 1999 och 2011.

Då faller Vänsterpartiets tes om att det skulle vara dyrare och sämre och att lösningen skulle vara en återreglering av drift och underhåll, av dem som bygger järnvägen och av dem som kör tågen.

Det som blir kvar är en dogmatism, en ideologi om att det ska vara staten som bygger och underhåller järnvägen och kör tågen. Är det Vänsterpartiets vision och idé framåt, Emma Wallrup?

Fru talman! I budgeten och i infrastrukturministerns svar i dag kommer drift och underhåll upp. I budgeten finns en formulering i stil med att staten ska ha kontroll över utförandet. Det är rimligt att titta på hur vi använder skattebetalarnas pengar på ett klokt sätt, till exempel vilka entreprenadformer vi har och hur vi utformar detta så att det leder till innovativitet och att priserna inte drar iväg.

Ska formuleringen i budgeten och i ministerns svar om att ha kontroll över utförandet tolkas som att Socialdemokraterna och Miljöpartiet i regeringsställning håller fast vid uppfattningen man hade tillsammans med Vänsterpartiet under förra mandatperioden då man var inne på Emma Wallrups linje om återreglering? Är det ministerns uppfattning att det ska ske i statlig regi? Eller kommer drift och underhåll även fortsättningsvis skötas av en serie olika offentliga och privata aktörer, vilket i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet ger mest pang för pengarna?

Anf. 81 BORIANA ÅBERG (M):

Fru talman! När man lyssnar på interpellanten kan man få uppfattningen att avregleringen är roten till allt ont och att järnvägstrafiken fungerade mycket bättre förr, före avregleringen. Det var inga förseningar, tågen var rena och nya och underhållet fungerade perfekt. Så var det inte riktigt.

Låt oss blicka tillbaka. Året var 1988, och Statens Järnvägar hade gjort stora förluster i många år. Den då nytilträdde generaldirektören Stig Larsson införde en lista på 100 punkter som skulle leda till välbehövliga förbättringar. Bland annat önskade han att tågen skulle avgå och komma i tid, att informationen till resenärerna skulle bli bättre och att servicenivån hos personalen skulle höjas. Dessa punkter visar att det inte var bättre förr när allt sköttes av staten.

Fru talman! På alla andra områden är sund konkurrens och fler aktörer en förutsättning för utveckling och förbättring. Varför skulle en monopolställning vara bättre när det gäller just järnvägstrafiken? Skulle det verkligen underlätta för resenärerna om en enda aktör skötte biljettförsäljning, städning, drift och underhåll av tåg samt underhåll av järnväg och järnvägsstationer? Nej, så är det inte.

Vad händer när en aktör har monopol? Jo, incitamentet att förbättra och utveckla minskar medan priserna blir högre och högre. Ett SJ uppbyggt på monopol med vagnar som står orörda och sjunkande kvalitet med förseningar samtidigt som man går med förlust varje år är knappast någonting att slå vakt om – särskilt inte med tanke på att det är resenärerna och skattebetalarna som får stå för kalaset.

Prot. 2014/15:15
4 november

Svar på
interpellationer

Avregleringen har inneburit att en friare marknad har skapats och öppnats upp, vilket gör att resenärernas inflytande på sikt kan stärkas med bättre utbud, bättre avgångar och lägre priser. Att kräva återreglering är att vrida klockan tillbaka.

Anf. 82 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Fru talman! I den här diskussionen har det framförts att Sverige bland annat i EU-frågor ibland intagit en ganska extrem hållning, och det håller jag med om. Jag vill dock påpeka att det i huvudsak varit borgerliga regeringar, både tidigare och under den senaste perioden, som valt att förstärka marknadsorienteringen på flera olika områden, varav järnvägen naturligtvis är ett.

Jag skulle vilja påstå att järnvägens problem är mer mångfasetterade än så. Vi har haft en kraftigt ökad trafik på befintliga banor, vilket har ökat trängseln och därmed också sårbarheten. Vi har ett eftersatt underhåll, då den avgående regeringen och även tidigare regeringar inte avsatt tillräckliga medel för att hålla infrastrukturen i gott skick. Problemen har också att göra med oklara ansvarsförhållanden. Det är oklart vem som egentligen har ansvaret för att tågen ska gå i tid, vem som har ansvaret för att underhållet fungerar och så vidare.

Regeringens ambition är, precis som man refererar till här, att stärka den statliga kontrollen över underhållet och också delvis över utförandet av detsamma, av det enkla skälet att vi ser att det finns områden där det inte fungerar fullt ut i dag.

Till de här problemen kommer frågor som handlar om tilldelning, banavgifter och mycket annat som rör hur vi ska få en optimal järnvägstrafik under de kommande åren. Man kan konstatera att järnvägen är ett komplext system, precis som alla andra trafikslag och i synnerhet i kombination med andra trafikslag. Jag tror att det är angeläget att vi tar oss tid att utreda konsekvenserna av olika handlingsalternativ innan vi bestämmer oss för att det ena eller andra ganska enkla greppet med automatik löser problemen.

Oavsett om järnvägstrafiken är reglerad eller avreglerad krävs det ökade insatser för att förbättra infrastrukturen. Det spelar ingen roll vem som kör tågen om inte spåren är hela och växlarna fungerar. Det finns också ibland, skulle jag säga, i olika politiska grupperingar en övertro på avreglering respektive påreglering som allena saliggörande för att lösa stora och komplexa problem.

Regeringen vill avvakta den pågående utredningen och de resultat som den kommer att komma fram till. Därefter tar vi ställning till vilka åtgärder som behöver vidtas. Men det är inte så enkelt som att alla problem försvinner bara man påreglerar igen eller marknadsutsätter lite till. Hade det varit så enkelt hade det varit mycket enklare.

Anf. 83 EMMA WALLRUP (V):

Fru talman! Jag vill lyfta in ytterligare saker i debatten. Avregleringen bidrar också till att de bolag som verksamheten är uppsplittrad på har dålig koll på sina underentreprenörer, vilket exempelvis har lett till att anställda inte har fullgod utbildning för det de ska utföra. Detta har orsakat dödsfall för maskinförare i samband med banunderhållet. Det är helt oacceptabelt.

Så kan vi inte ha det. Det tyder på att saker och ting har gått för långt för länge sedan. Det är ingen som ska riskera att dö på jobbet.

Det är också så att vi måste se över systemet för att kraftfullt förbättra och satsa på de hållbara transporterna, som har sagts här tidigare i debatten. Jag vill peka på att IPCC nu i dagarna kom ut med sin femte syntesrapport, där de med ännu större säkerhet än tidigare pekar på att vi påverkar klimatet med våra klimatutsläpp och att vi måste minska utsläppen med 40–70 procent globalt till 2050 för att undvika en tvågraders medeltemperaturhöjning på jorden.

Sverige har unika förutsättningar för att ställa om. Vi är ett rikt land. Det är väldigt viktigt att vi använder teknik och styrmedel för att lyckas med det här. Transportsektorn är den allra viktigaste sektorn, och transporterna på järnväg är oerhört viktiga, som alla här inne vet. Det är därför jag verkligen vill att man skyndsamt ska organisera järnvägen på ett bättre sätt för att få över gods från lastbil till järnväg. Det är oerhört viktigt. Det är viktigt att vi också får över persontransporter till järnväg från biltrafiken.

Jag vill också gå in lite på den ideologiska debatten. Man pratar om att jag går långt åt ena hållet och andra långt åt det andra med marknadsavregleringar. Jag tycker inte heller att pendeln ska gå för fort åt båda hållen. Jag tror inte att det är bra att gå för långt åt extremerna. Men nu har vi gått mot en sorts råkapitalism, där vi låter människor dö på jobbet, där vi låter människor stå på perrongen i totalt kaos och så vidare. Man har så länge trott på avregleringarna och på att det egoistiska vinstintresset ska kunna styra verksamheten på ett klokt och ansvarsfullt sätt i hanteringen av en helhet – som man måste ha ett helhetsansvar för. Därför anser jag att regeringen borde titta på möjligheterna för en viss återreglering.

Jag menar inte heller att vi ska återreglera exakt allt och gå tillbaka till det som rådde tidigare, utan jag tror också på decentralisering. Vi ska ta vara på kunskaper ute i verksamheterna, lyssna och jobba med olika enheter, men vi ska titta på en återreglering som kommer bort från de alldeles för stora problem som vi ser.

Till Lars Hjälmered vill jag säga att hans tolkning av de rapporter han talar om absolut inte stämmer överens med den erfarenhet som befolkning och företag har. Järnvägen fungerar inte i dag. Det har rapporterats i veckan i *Ekot* om att pengar som gått till järnvägen inte kommit fram på grund av det råder så stora brister i organisationen. I stället för att låta pengarna gå till ökat underhåll har underhållsföretagen sparkat och varslat 150 personer. Det här har också bidragit till att arbetsmiljön försämrats. Nu i veckan kom det rapporter om att underhållsarbetare fått jobba ute för att laga kontaktledning 24 timmar i sträck. Det här är helt orimligt. Jag undrar om infrastrukturministern vill titta på arbetsmiljön i detta sammanhang.

Anf. 84 KARIN SVENSSON SMITH (MP):

Fru talman! För att fylla på nyhetsrapporteringen kan jag säga att vi i dag fick veta att lokförare har slutat rapportera fel eftersom de ser att det ändå inte görs någonting åt dem. Detta är oerhört allvarligt. Vi har faktiskt ansvar för den statliga infrastrukturen. Så här får det inte fungera.

Prot. 2014/15:15
4 november

Svar på
interpellationer

Storbritannien är kanske inte något lysande exempel på välfungerande avreglering. Biljettpriserna är högre där än på andra ställen. Man har också fler dokumenterade olyckor.

Men samtidigt delar jag ministerns syn att det inte är så enkelt som att det bara handlar om avreglering eller återreglering, för det handlar om att man måste ha kompetens. Vi som fattade beslutet om att slå ihop Vägverket och Banverket till Trafikverket måste se till att kunskandet om järnvägen återupprättas och att det tas ett samlat ansvar, så att det finns kompetens och så att man vet vad man gör när man beställer och planerar ett arbete.

Det krävs också ett långsiktigt ansvar. När stambanorna byggdes ut i Sverige var det ett mycket viktigt moment i att omvandla Sverige från ett fattigt jordbruksland till ett modernt industriland. Då tog man ett långsiktigt ansvar. Vi behöver göra det igen för att kunna klara oss utan olja i transportsystemet och hantera klimatfrågan. Då måste vi kunna beställa nya tåg. Vi måste ha fräscha vagnar. Vi måste ha en samhällsplanering som utgår från att man tänker långsiktigt. Tyvärr är det precis motsatsen till det som händer när man har en avreglerad marknad och korta tidsperioder. Då finns inte incitament till nytillverkning och långsiktig planering.

Vi behöver under ordnade former se till att återupprätta förtroendet för järnvägen. Det är den samlade ambitionen från Miljöpartiet och Socialdemokraterna.

Anf. 85 PIA NILSSON (S):

Fru talman! Det var ett väldigt bra initiativ som förra riksdagen gav regeringen att ta fram en utredare som kunde jobba med frågan för att till exempel förbättra samordningen. Det finns uppenbara brister som inte minst Emma Wallrup här har fört fram. Karin Svensson Smith och Anna Johansson har också vidimerat det, kan man väl ändå säga. Det finns mycket att göra.

När man ställer kunskapsfrågan till resenärer om de vet vem som äger vad tror i varje fall väldigt många att det är SJ som äger banorna och tågen, och sedan skyller de på SJ vid förseningar och när avgångar ställs in. Någonstans ska vi förhålla oss till det. Det är klokt.

För en resenär spelar det ingen roll om det är Trafikverket som äger banorna och SJ eller andra tågaktörer som kör tågen. Det ska fungera. Det fungerar inte i dag, fru talman. Det har vi hört flera nämna här tidigare. Vi måste verkligen ta det på största allvar.

Det är klokt att invänta utredningens slutbetänkande och se vad vi kan göra för att Emma Wallrups larm och varningar tas på allvar. Det är jätteviktigt. Det finns mycket att göra. I väntan på det måste vi se till att de banor och spår vi har kan användas mer optimalt.

Fru talman! Det går att göra med ett bättre och effektivare underhåll. Men då måste det finnas någon som håller i helheten och tar ansvar. Där är vi inte ännu, men dit ska vi komma.

Anf. 86 LARS HJÄLMERED (M):

Fru talman! Det finns en form av ideologisk klangbotten i frågan hur man ser på det svenska järnvägssystemet, vad som ska vara statens roll,

vad som kan vara privata aktörers roll och sådant. Jag konstaterar att Vänsterpartiets utgångspunkt rätt mycket är återreglering och förstatligande. Jag har där en annan uppfattning.

Jag tittar på vad som finns i forskning och utvärdering. Man konstaterar att möjligheten för privata aktörer när det gäller drift och underhåll har gett lägre priser. Man har sett en förbättrad kvalitet när det gäller allvarliga fel inom järnvägssystemet.

De huvudteser som Vänsterpartiet drivit faller om man tittar på forskningen. När Emma Wallrup säger att det blir dyrare kan vi konstatera att forskningen visar att det tvärtom har blivit billigare. Det viktiga är att hålla fast vid möjligheten för privata aktörer att gå in och göra drift och underhåll.

Vi har ett behov av en samlad kraft till exempel i form av Trafikverket. Det handlar om att utveckla dess förmåga när det gäller upphandlingar. Vad det är för entreprenadformer man ska ha? Hur utformar man upphandlingar på så sätt att de driver innovation?

Det handlar om att man tar till sig ny teknik och ger incitament att bidra till en långsiktig kvalitet. Det gäller inte minst att vi använder skattebetalarnas pengar på ett sådant sätt att vi får mest underhåll för pengarna. Vi får det genom att ha konkurrens. Men vi måste också utforma och utveckla entreprenadformerna på ett sådant sätt att vi använder skattebetalarnas pengar på ett ansvarsfullt sätt. Det är utomordentligt viktigt att hålla fast vid den konkurrensen.

Fru talman! Jag ser där en glidning från minister Anna Johanssons sida. Hon säger att en del av underhållet ska nog staten kunna göra. Då blir min följdfråga: Delar Anna Johansson Vänsterpartiets uppfattning att det viktigaste är att det är staten som gör underhållet på järnvägen? Eller ska vi hålla fast vid den framgångsrika modellen som ger mer underhåll för pengarna och ha en konkurrens i detta? Det har visat sig ge mer underhåll för pengarna utan att kvaliteten blir lidande.

Anf. 87 BORIANA ÅBERG (M):

Fru talman! Man nämner kunskaper hos resenärerna. De har inte helt fel. En stor del av trafiken körs fortfarande av statliga SJ, och mer än hälften av underhållet sköts av det statliga Infranord.

Om vi fortsätter på kunskapstemat kvarstår faktum att 1994–2006 var Sverige det land inom EU som satsade minst på infrastruktur. Resultatet kunde vi tydligt se när alliansregeringen tog över. Det var undermåliga vägar och järnvägar, eftersatt underhåll och inte minst otillräckliga genomfartsleder i våra storstadsområden. Det är arvet efter några S-regeringar som under den tiden var uppbackade av både Vänsterpartiet och MP.

Fru talman! Konkurrens på lika villkor är viktigt för att erhålla sunda företag och god tillväxt. Genom detta skapas nya jobb och därmed ökade resurser till välfärden. Jag vill fortsatt se ett svenskt transportsystem som sätter resenärerna först. Det är beklagligt att andra vill fortsätta att pumpa in skattebetalarnas pengar i ett olönsamt statligt monopolföretag.

Anf. 88 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Fru talman! När man lyssnar på företrädarna från den borgerliga sidan kan man lätt få intrycket att vi har en fantastiskt välfungerande järnväg i Sverige och att resenärerna jublar över att det är så konkurrensutsatt och

Prot. 2014/15:15
4 november

Svar på
interpellationer

så många företag som verkar på marknaden. Jag är inte riktigt säker på att jag delar den verklighetsbilden.

Emma Wallrup och regeringen är helt överens om att det svenska järnvägssystemet har stora problem och att det är helt nödvändigt att göra stora förbättringar på området. Det är en avgörande fråga för att vi ska få fler jobb, leva upp till vårt miljöansvar och öka mobiliteten i samhället.

Vi har redan berört att ökat underhåll är en nyckelfråga. Men självklart är även organiseringen av järnvägen en del av arbetet. Utan att föregripa utredningen skulle jag gissa att det kommer att finnas delar vi kommer att komma fram till att staten behöver koppla ett fastare grepp om, framför allt underhållsåtgärder.

I dag vittnar ganska många om att det finns en del gränsdragningsproblematik och gränssnitt där man hellre skjuter över ansvaret på någon annan än tar det själv eftersom man bara har fått betalt för en viss del. Jag tror att det kommer att finnas sådana delar. Det betyder givetvis inte att allt underhåll är lämpligt att återföra till statlig regi. Men jag är ganska säker på att det kommer att finnas delar som lämpar sig för statligt utförande.

När det gäller arbetsmiljöfrågor vill jag varna för en diskussion som tar sin utgångspunkt i en viss sektor. På detta område har regeringen betydligt högre ambitioner vad gäller både arbetsmiljöarbetet och att avsätta pengar för det och reglering inte minst på EU-nivå. Vad är det som ska gälla för entreprenader? Vem ska ha ansvaret för underentreprenörer?

Detta är inte ett område där järnvägen utmärker sig specifikt. Vi har en oerhört tragisk olycka just i dag där arbetsmiljöregler har åsidosatts som har fått en fruktansvärd utgång för dem som har drabbats. Det är inte direkt kopplat till om man använder entreprenörer eller inte. Det måste regleras att den som är huvudentreprenör också har ett långtgående ansvar för att tillse att underentreprenörer följer den lagstiftning som finns och att man tillser att arbetsmiljöregler efterlevs.

Det är alldeles för mycket Vilda västern i EU i dag. Det var knappast det som var avsikten med den fria rörligheten. Vi måste se till att människors liv och arbetsvillkor värnas. Men det är, som jag ser det, inte en specifik järnvägsfråga.

Anf. 89 EMMA WALLRUP (V):

Fru talman! Det är väldigt positivt att regeringen tänker ta ett helhetsgrepp kring arbetsmiljöfrågorna. Det finns inom järnvägssektorn ett extra ansvar att ge tillräckligt med resurser så att det inte finns för lite resurser och att man vill ha ut så mycket verksamhet att man pressar arbetarna på det sätt som vi nu har sett. Det finns en del också i detta.

När det gäller prisfrågan leder marknaden till någon sorts ojämn prissättning som inte alla gånger har att göra med det bästa för samhället.

Vi ser att priserna har pressats mycket när det gäller underhållet. Vi ser problemen med banarbetarna som behöver jobba 24 timmar i sträck, som inte får någon utbildning och så vidare. Vi ser också A-Train, där priserna har blivit enormt höga för kunden. Det blir en sorts ojämn prissättning: antingen väldigt låga eller väldigt höga priser i detta samhälle med avreglerade marknader. Det är inte sunt, skulle jag vilja säga.

Jag skulle vilja lyfta fram det här med att titta över organisationen redan nu. Det är ett stort problem att den nuvarande strukturen bidrar till att de medel man har gett till underhåll inte har nått fram till underhållsentreprenörer och dem som ska utföra underhåll. De har inte fått en enda krona av de underhållspengar som gavs tidigare på grund av att Trafikverket är felorganiserat eller att det kanske finns för stora hål att fylla igen på olika håll. Pengarna kan ha hamnat där i stället. Det är viktigt att man nu ser över organisationen när man lägger mer pengar på underhåll så att de faktiskt går till underhåll.

Jag talade med Jernhusen i går – och jag hörde också detta på *Ekot* – där det sades att man ska vara tydlig med beställningarna och helt enkelt ha klart riktade pengar för att lösa problemen.

Anf. 90 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag tackar för debatten. Detta är ett angeläget område, och jag tror att vi kommer att ses ofta både i kammaren och på andra håll i denna typ av frågor framöver. Jag ser också fram mot att ta del av utredningens slutsatser så småningom och att därefter påbörja ett arbete med hur vi ska ta oss an de bekymmer som finns med järnvägens organisering. Vi lär återkomma till ämnet.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 18 Svar på interpellation 2014/15:30 om sms-lån

Anf. 91 Statsrådet PER BOLUND (MP):

Fru talman! Lotta Johnsson Fornarve har frågat mig dels vilka åtgärder jag planerar att vidta för att komma till rätta med den problematik som hänger ihop med snabblånen, dels om jag kommer att agera för att komma till rätta med de höga ockerliknande räntorna i samband med snabba lån.

Jag vill först säga att jag delar den oro som många känner för dem som har skuldsatt sig och har skulder hos Kronofogdemyndigheten på grund av obetalda snabblån. Det är viktigt att det finns ett högt konsumentskydd för denna typ av lån.

När det gäller den första frågan, om vilka åtgärder jag planerar, kan jag konstatera att den förra regeringen med stöd av riksdagen vidtog vissa åtgärder sedan den här typen av lån började erbjudas på den svenska låne marknaden under 2006. Ett exempel är att kravet på kreditprövning stärktes både vad gäller när en sådan ska göras och när det gäller vad den ska omfatta.

I år har också två kraftfulla åtgärder vidtagits vars effekter vi ännu inte kan läsa av. Konsumentverket har fått utökade sanktionsmöjligheter i händelse av brister i kreditprövningen, och en ny lag trädde i kraft den 1 juli. Lagen innebär att samtliga dessa verksamheter omfattas av tillståndsplikt och av Finansinspektionens fulla tillsyn med ett tydligt krav på sundhet i rörelsen.

Mot bakgrund av att marknadskommunikation har blivit mer snabbbrörlig, uppsökande och svåröverskådlig överväger regeringen ytterligare lagförslag som syftar till att ge Konsumentombudsmannen mer effektiva

sanktionsmöjligheter när näringsidkare bryter mot bestämmelser om marknadsföring och avtalsvillkor.

När det gäller den andra frågan – om jag tänker agera i frågan om ockerliknande räntor – kan jag konstatera att det finns lagstiftning för att komma till rätta med ocker och oskäligen lånevillkor. Rätt utnyttjade innebär dessa verktyg att en konsument inte ska kunna ingå ett lån med oskäligen lånevillkor och, om så ändå sker, att konsumenten aldrig ska kunna krävas på mer än vad som är skäligt.

Jag avser att arbeta med dessa frågor tillsammans med justitieministern, som är den minister som ansvarar för lagstiftningen som rör räntor och oskäligen avtalsvillkor.

Jag avser även i övrigt att följa utvecklingen noga. Regeringen tvekar inte att vidta ytterligare åtgärder om vi bedömer att behov finns. Jag är mycket angelägen om att få till stånd en fördjupad diskussion med både bransch och myndigheter om olika åtgärder.

Anf. 92 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka statsrådet Per Bolund för svaret på min interpellation om snabblån eller så kallade sms-lån. Jag är också glad över att statsrådet tar frågan på stort allvar och att han är angelägen om att följa frågan samt vidta ytterligare åtgärder om så behövs.

Antalet snabblåneföretag som tillhandahåller tjänster med så kallade sms-lån har mer än fördubblats under de senaste fem åren; det känner statsrådet naturligtvis till. Snabblånen är också en bidragande orsak till problemen med skuldsättning hos såväl vuxna som unga, och de är inte sällan inkörsporten till överskuldsättning.

Enligt kronofogdens statistik ligger antalet obetalda snabblån kvar på en skrämmande hög nivå. Trots politiska åtgärder i olika steg under de senaste åren har relativt lite hänt. Utsatta konsumenter fortsätter att hamna i skuldfällan i oacceptabelt höga tal. Så länge det är möjligt att ta sms-lån och andra snabblån anser Vänsterpartiet att det behöver vidtas åtgärder för att motverka risken att enskilda konsumenter blir överskuldsatta och hamnar i en skuldfälla.

En viktig förutsättning för ett starkt konsumentskydd är väl fungerande regelverk och tillsyn över att reglerna följs. Vänsterpartiet har förutom att vi har drivit på olika regeländringar länge ansett att det krävs en effektiv tillsyn för att befintliga regler om konsumentkrediter ska ges ordentlig effekt.

I syfte att skärpa snabblåne marknaden gavs Finansinspektionen, precis som statsrådet nämnde, i uppdrag att från den 1 juli 2014 utöva tillsyn över alla företag som lämnar eller förmedlar krediter till konsumenter. I samband med det har Finansinspektionen även tagit fram nya föreskrifter och fått möjligheter att ställa krav på snabblåneföretagen. Detta är självklart mycket positivt.

Regeringen behöver dock se över vilka ytterligare möjligheter som måste vidtas för att man ska komma till rätta med de många gånger skyhöga, ockerliknande räntorna vid snabba lån. Ett sätt kan vara att införa ett tak för högsta tillåtna räntesats för konsumentkrediter liknande det som i dag finns i Finland. Statsrådet svarar att det finns lagstiftning för att komma till rätta med ocker och oskäligen lånevillkor. Men det är uppenbart

att den nuvarande lagstiftningen inte är tillräcklig. Kostnaderna för snabblån är oftast skyhöga jämfört med andra krediter. Det är ofta en ränta som måste betecknas som ocker. Det är ovärdigt ett modernt, civiliserat samhälle att år efter år acceptera så höga räntor.

Någon form av räntetak finns i dag i mer än hälften av EU:s medlemsländer. Det har haft bevisat snabb effekt. Avser statsrådet att införa ett liknande räntetak för snabblån även i Sverige?

Kreditföretag som erbjuder snabba lån eller sms-lån har ofta vilseledande marknadsföring där man inte på ett tydligt sätt informerar om riskerna med dessa lån och vad de kan komma att innebära för den enskildes ekonomi. Jag välkomnar därför att regeringen nu tänker ge Konsumentombudsmannen effektivare sanktionsmöjligheter.

Men borde det inte vara ännu klokare att helt enkelt förbjuda snabblånen i deras nuvarande form? Vad anser statsrådet om att införa ett förbud mot snabblån?

Anf. 93 JESSIKA ROSWALL (M):

Fru talman! Snabblån är någonting som vi har jobbat med ganska ihärdigt under de senaste åren här i riksdagen och även i den tidigare alliansregeringen. Jag delar naturligtvis oron över de siffror som vi har sett under flera år när det gäller ansökningar hos Kronofogdemyndigheten.

Jag skulle ändå vilja passa på att poängtera något när vi talar om skulder – och här handlar det ofta om överskuldsättning. Jag vill referera till den utredning som Anna Hedborg har gjort och som kom för ungefär ett år sedan om överskuldsättning i kreditsamhället. Där kom man fram till att just snabblån kanske inte är den största anledningen till att folk hamnar i skuldfällor.

Trots detta är det här naturligtvis en viktig fråga. Jag tycker att det är olyckligt med alla de oseriösa aktörer som har funnits på marknaden och som fortfarande finns. Jag är mycket nöjd med statsrådets svar. Jag tycker att statsrådet lyfter upp just de saker som riksdagen tillsammans med alliansregeringen har lagt fram förslag om.

Jag delar inte interpellanten Lotta Johnsson Fornarves uppfattning att det inte har gett resultat. Precis som statsrådet säger har vi flera lagstiftningar, bland annat två tydliga som kom så sent som nu i somras och som precis har trätt i kraft. Jag tror att särskilt lagstiftningen om att Finansinspektionens tillstånd krävs för kreditgivarna kommer att ge effekt. Men det är alldeles för tidigt att säga någonting om det. Jag tycker att vi ska avvakta det.

Jag skulle däremot vilja passa på att ställa en fråga till statsrådet. Jag delar inte uppfattningen att man ska förbjuda den här typen av krediter. Jag tror inte att vi kan göra det. Vi lever nämligen i ett samhälle med olika typer av krediter och där det kommer att poppa upp nya krediter. Det handlar snarare om: Vad kan vi göra för att stärka konsumenten i att kunna vara den kloka, aktiva konsument som vi vill ha och som kan fatta rätt beslut?

Anf. 94 Statsrådet PER BOLUND (MP):

Fru talman! Jag vill tacka både interpellanten och debattören. Det är väldigt viktigt att de här frågorna lyfts fram och diskuteras. Även från regeringens synvinkel är det väldigt oroande att antalet människor med skuldproblematik som hamnar hos kronofogden ökar. Det är en utveckling

Prot. 2014/15:15
4 november

Svar på
interpellationer

som vi måste möta på olika sätt. Jag kan garantera att regeringen inte bara kommer att stå stilla och titta på om den utvecklingen skulle fortsätta. Då måste vi se till att ta fram förslag på ytterligare åtgärder.

Samtidigt tar åtgärder ibland tid innan de får verkan. Det kan vara frustrerande när man ser människor som hamnar i problem. Vi vet att de människor som hamnar hos kronofogden, särskilt när det gäller unga människor, får stora problem under lång tid. De får svårt att ta nya lån, att etablera sig på bostadsmarknaden eller att helt enkelt få ett normalt fungerande liv. Det är klart att det då är frustrerande att vänta på att åtgärder som har vidtagits ska få effekt.

Jag tror ändå att de åtgärder som har vidtagits kommer att kunna ge effekt. Det regelverk som det nu har beslutats om har inte fått fullt genomslag ännu. Nu ställs det krav på att man ska göra en kreditprövning. I de fall där det inte fungerar och där man inte har gjort det eftersom man har varit slarvig eller helt enkelt är oseriös finns det nu möjlighet för Konsumentverket att vidta sanktioner. Om reglerna används strikt och effektivt kan de oseriösa aktörerna, som inte på ett ansvarsfullt och rimligt sätt bedömer låntagarens möjligheter att betala tillbaka lånen, föras bort från marknaden. Det tycker jag är en viktig åtgärd.

Så många som 1 av 20 som tar de här lånen hamnar hos kronofogden, det vill säga att de inte klarar av att betala tillbaka dem. Det visar att det alltför ofta görs för dåliga prövningar av låntagarens betalningsförmåga. Om man hade gjort en riktig bedömning av betalningsförmågan hade låntagaren kunnat betala tillbaka lånen och hade inte behövt hamna hos kronofogden. Det visar alltså att det inte är tillräckligt bra i dag. Vi hoppas att myndigheten kommer att ta tag i det här och ser till att aktörerna blir bättre på att följa regelverken.

Som jag sade i svaret trädde en ny lag i kraft för bara fyra månader sedan, i juli. Den innebär att alla snabblåneföretag måste ha tillstånd, och om man missköter sig riskerar man att bli av med tillståndet. Finansinspektionen har ansvar för tillsyn av verksamheten. Där hoppas vi att myndigheterna ska vara aktiva när det gäller att försöka ta bort de dåligt fungerande elementen från marknaden.

Regeringen överväger dessutom redan nu ytterligare lagförslag för att ge Konsumentombudsmannen sanktionsmöjligheter även mot dem som vilseför eller missleder konsumenter i reklam eller marknadsföring eller som bryter mot regler och avtalsvillkor.

Den relevanta frågan är: Kommer det här att räcka? Det kan vi inte svara på i dag. Än så länge ser vi att utvecklingen fortfarande går åt fel håll. Det är för många som hamnar hos kronofogden eftersom de har problem med skuldsättning. Om de här åtgärderna inte lyckas bryta den utvecklingen får vi absolut komma tillbaka med ytterligare åtgärder. Vilka åtgärder det kan vara får vi återkomma till.

Det har gjorts utredningar, vilket även Jessika Roswall lyfte fram, som har tittat på ett antal olika förslag för att motverka skuldsättning. En annan utredning har också tittat på möjligheter att hjälpa människor att komma ur skuldfällan och få hjälp med skuldsanering, till exempel. Utredningarna och de förslag som finns i utredningarna finns kvar på regeringens bord, och vi jobbar vidare med dem.

En specifik fråga ställdes också om räntetak. Det är sant att det har införts i många länder i vår omvärld. Samtidigt avråder utredningen eftersom det kanske inte är den mest effektiva åtgärden. Vi diskuterar fortfarande även den åtgärden inom regeringen, men det är för tidigt att säga om det är den åtgärd som kommer att få störst effekt eller om det finns andra.

Prot. 2014/15:15
4 november

Svar på
interpellationer

Anf. 95 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V):

Fru talman! Jag håller med om att flera av de åtgärder som regeringen har vidtagit och kommer att föreslå absolut är bra åtgärder. Jag tror dock inte att de är tillräckliga.

Ett förbud mot snabblån skulle tveklöst gynna de konsumenter som är mest utsatta i samhället. Det är dessa grupper som oftast hamnar hos kronofogden på grund av att man tagit ett mindre lån som sedan har vuxit, och för att klara det tar man ytterligare ett lån. Sedan är man fast i lånefällan. Jag läste till exempel om en ung ensamstående mamma som tog sms-lån för att betala blöjor åt sitt barn och sedan hamnade i skuldfällan.

Varje dag hamnar 160 människor hos kronofogden på grund av obetalda sms-lån. Det visar statistik från första halvåret i år. Aldrig tidigare har så många hamnat i problem på grund av snabblån, enligt kronofogden. I flera år har kronofogden, Konsumentverket och många andra varnat för den här typen av lån och det som följer med dem.

Det finns ett flertal problem med snabblånen. Dessa lån tas företrädesvis av hushåll med jämförelsevis svag ekonomi och kan i värsta fall leda till att konsumenterna hamnar i en skuldfälla.

Vissa snabblåneföretag har som affärsmodell att låna ut pengar till konsumenter som inte har tillräcklig återbetalningsförmåga. Marknadsföringen inriktas dessutom ofta mycket aktivt mot grupper med svag ekonomi och bidrar generellt till ett kortsiktigt ekonomiskt tänkande i samhället. Det som många tar som en lösning på ett ekonomiskt problem blir i stället en port in i djupare skuldsättning. Så var det för de 29 134 människor som under första halvåret i år inte klarade av att betala sina snabblån. Det är inte bara många fler än förra året. Det är fler än någonsin.

Branschen växer, och det finns fler tillfällen än någonsin att ta ett snabblån. Det som tidigare kunde räknas som en motorväg in i skuldfällan kan i dag räknas som en autobahn. Snabbheten med vilken man kan få pengarna kan leda till ogenomtänkt konsumtion, till exempel spelande och krogbesök kvällstid och nattetid. I kronofogdens och Konsumentverkets rapport *SMS-lån. En kartläggning av unga vuxnas erfarenheter* angav nästan hälften av de tillfrågade att de inte skulle ha tagit ett sms-lån om de hade fått vänta ett dygn eller längre. En snabb tryckning på mobilen i ett obetänkt ögonblick kan leda till ekonomiska problem som kan få förödande konsekvenser för den drabbade.

Att i storleksordningen 50 000 nya ärenden per år inkommer till kronofogden visar att samhället måste agera kraftfullt och snabbt och på allvar ifrågasätta snabblånen existens. Det måste vara viktigare att skydda konsumenterna i den här frågan än att skydda snabblåneföretagen.

Anf. 96 JESSIKA ROSWALL (M):

Fru talman! Statsrådet säger att regeringen inte kommer att sitta still. Det är bra. Det kommer inte riksdagen heller att göra eftersom detta är ett

område där det finns väldigt många oseriösa aktörer. Men vi har genomfört en rad åtgärder på området, till exempel just kreditprövningen som ska göras på ett seriöst sätt. Om man inte gör det ska man inte heller ha tillstånd.

Jag delar inte den verklighetsbeskrivning som interpellanten ger. Det finns bland annat en branschorganisation på området som har etiska regler för hur man ska låna ut pengar. Det är inte så enkelt som att sitta en lördagskväll på krogen och trycka på en knapp på mobilen och få pengar. Det fungerar inte på det sättet, av den enkla anledningen att bankerna har stängt. Däremot finns det oseriösa aktörer som vi måste komma till rätta med.

Jag skulle också vilja tillägga att jag delar uppfattningen att det fortfarande finns alldeles för mycket aggressiv marknadsföring som kanske behöver följas upp. Det tror jag att vi kan komma överens om.

Jag vill säga något kort om räntetak. Jag tror, och det visar också utredningen, att det i sig inte löser problemet med kreditgivningen. Jag tror i stället att vi bland annat ska rikta in oss på lösningen att se till att vi har upplysta konsumenter som kan göra kloka val och, precis som vi har infört, ordentlig tillsyn av de här företagen och även starka sanktionsavgifter.

Anf. 97 Statsrådet PER BOLUND (MP):

Fru talman! Jag oroas också över de siffror som interpellanten nämner när det gäller att 29 000 personer redan har hamnat hos kronofogden och att så pass många hamnar där i nuvarande takt, 160 personer varje dag. Det är en utveckling som regeringen är inriktad på att vi måste vända. Vi måste se till att människor inte fortsätter hamna i den skuldproblematiken.

Jag tror att vi måste jobba med direkta åtgärder som riktar sig mot de oseriösa företagen. Det handlar om snabba åtgärder nu, men också om mer långsiktiga åtgärder. Då kommer jag in på den fråga som Jessica Roswall ställde om hur man kan stärka konsumenten i den här situationen. Vi måste nog jobba mycket mer långsiktigt med att förbättra kunskapen om privatekonomi i skolan så att man får bättre kunskaper med sig om vad det kan innebära för problematik att välja denna snabba utväg när man har ett pengabehov. Man bör också få en större möjlighet att bedöma räntenivåer. I dag är det många som har svårt att göra en bedömning av vad en ränta på ett visst antal procent kan innebära i praktiken. Hjälp till studenter och bättre utbildning i skolmiljön ger en större möjlighet att vara en aktiv konsument som kan göra korrekta bedömningar av de avtal som man ingår.

Jag tycker att frågan om betänketid är intressant. Det förs redan i dag diskussioner om betänketid vid till exempel telefonförsäljning. Man ska då kunna få ett skriftligt avtal hemsänt för att man ska kunna göra en bedömning i lugn och ro. Vi får fortsätta att fundera på om den vägen kan vara möjlig även för sms-låneföretag eller om det finns andra sätt att minska risken för att man fattar viktiga, stora ekonomiska beslut i hastigt mod utan att man är tillräckligt förberedd eller har kunskaper om vad det innebär. Det är också en viktig fråga som vi tar med oss i det fortsatta arbetet.

Jag delar absolut interpellantens inriktning, att det självklart är viktigare att skydda konsumenterna än att skydda dessa företag. Det är dock svårt att generellt säga vad som i varje stund är bäst för konsumenten.

Den utredning som har sett över skuldsättningsproblematiken har också konstaterat att det ibland kan finnas skäl till att konsumenter behöver ha den här typen av snabba krediter för att kunna ta sig ur svåra situationer. Man tycker inte att det är en bra idé att förbjuda branschen helt och hållet. Det kan finnas situationer där man som konsument behöver snabba krediter. Då får man ju fundera över om den bedömningen är riktig och också om det finns andra vägar för att få bort de sämst fungerande delarna på den här marknaden.

De siffror som har tagits upp här i debatten visar att det inte görs tillräckligt bra kreditprövningar i dag. Det finns stora problem med att få bort de företag som missköter sig från marknaden.

Jag tror och hoppas att de åtgärder som har vidtagits och de åtgärder som är på väg att vidtas kommer att få stor effekt. De sanktionsmöjligheter som Konsumentverket har redan i dag innebär en möjlighet att i samband med en varning för bristande kreditprövning utdöma en straffavgift på som lägst 5 000 kronor och som högst 10 miljoner kronor. Det är klart att med ett hot om en straffavgift på 10 miljoner kronor är det nog många företag som tänker till en extra gång. På det viset kan det få den effekten att man skärper upp kreditprövningen och inte ger lån till människor som uppenbarligen inte skulle klara av att betala lånen.

Till att börja med ska vi se vilka effekter de lagförändringar som redan finns på plats kommer att få. Vi ska avvakta de lagförslag som är på väg, men om den här utvecklingen fortsätter vill jag vara tydlig med att då är regeringen beredd att vidta ytterligare åtgärder.

Anf. 98 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V):

Fru talman! Tack för en bra debatt! Jag vill med den visa hur snabblånen får konsekvenser för de konsumenterna i samhället som är mest utsatta.

Jag är glad över att Per Bolund tar den här frågan på allra största allvar och är beredd att gå vidare om ytterligare åtgärder behövs.

Men jag är fortfarande övertygad om att snabblånen inte behövs över huvud taget i samhället. Jag tror att vi klarar oss alldeles utmärkt utan dem. Det gjorde vi före 2006 – bara några år sedan.

Jag ser fram emot en fortsatt debatt i den här frågan, och jag kommer att följa den vidare.

Anf. 99 Statsrådet PER BOLUND (MP):

Fru talman! Jag vill också tacka för debatten. Jag tycker att den har varit väldigt bra. Det är en viktig debatt som vi fortsatt kommer att behöva föra. Det är helt uppenbart att de människor som hamnar hos kronofogden på grund av skuldproblematik har en väldigt besvärlig situation. Vi ska göra allt vi kan för att dels förhindra att människor hamnar där från början, dels så snabbt som möjligt hjälpa människor att få ett skuldsaneringsprogram och komma ur sin skuldsättning och börja leva ett normalt liv igen.

Vi har ju alla sett på tv, hört på radio och läst i tidningar om människor med skuldproblematik som verkligen är skrämmande och som visar vilken enormt besvärlig situation dessa människor hamnar i.

Det som har förändrats nu framför allt med sms-låneföretag och snabblåneföretagen är den hastighet med vilken man kan ingå avtal. Det har även tidigare funnits möjligheter att låna, men nu är det så snabba förlopp att

man som konsument eller låntagare ibland inte hinner tänka ett extra varv och bedöma vilka konsekvenser det kan få.

Det är svårt att försöka behålla de delar av kreditmarknaden som fungerar bra och som är viktiga för att samhället ska fungera. Samtidigt måste man vidta åtgärder för att de som inte bedriver en seriös verksamhet och inte har konsumenternas bästa för ögonen ska bort från marknaden.

Det är ett delat ansvar mellan myndigheter som har fått utökade befogenheter och sanktionsmöjligheter och regering och riksdag att följa utvecklingen.

Jag upprepar än en gång att om de åtgärder som har vidtagits och som är på gång nu inte är tillräckliga kommer regeringen att fortsätta att arbeta med frågan. Jag har tagit upp en diskussion med justitieministern, som har hand om lagstiftningsfrågor, om att man ska fortsätta att följa frågan och se om det behövs ytterligare åtgärder framöver.

Jag tackar för debatten.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 19 Svar på interpellation 2014/15:22 om utvärdering av pensions-systemet

Anf. 100 Socialförsäkringsminister ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Fru talman! Wiwi-Anne Johansson har frågat mig om jag avser att se över möjligheterna till en bred utvärdering av pensionssystemet där bland annat pensionsorganisationernas och LO:s kunskap tas till vara och där uppdraget också är att se till att kvinnor inte blir de stora förlorarna.

Precis som Wiwi-Anne Johansson säger är vår utgångspunkt att pensionssystemet ska värnas. Vi har nämligen något så unikt som ett finansiellt stabilt system som inte riskerar att skjuta en skuld till framtida generationer. Det är ett system som är starkt kopplat till arbete, men det finns också ett grundskydd – därtill ett system som nu stöds av sex partier i riksdagen. Det är av stort värde eftersom pensioner är synnerligen långsiktiga åtaganden och därför behöver långsiktiga och stabila spelregler. Vi har alltså sammantaget goda skäl för att värna de grundläggande principerna i vårt system.

Det är dock inte samma sak som att avfärda all kritik eller att inte utvärdera systemet. Alla system behöver granskas, utvärderas och underhållas. Sedan flera år pågår också en genomgripande översyn av pensionssystemet. Utifrån vad jag nyss sade syftar det inte till att kasta ut barnet med badvattnet – de grundläggande principerna är värda att försvara.

Omfattande statliga utredningar om pensionsåldrarna och AP-fonderna har gjorts och remitterats brett. En särskild utredning har också gjorts om premiepensionen som också har remitterats. En särskild utredare kommer inom kort att utses för att ytterligare utreda premiepensionssystemet och vad som kan göras för att ytterligare förbättra det. Därutöver har Pensionsmyndigheten i flera rapporter analyserat beräkningsreglerna i pensionssystemet.

Allt detta pågår fortfarande och kommer i sinom tid att leda till justeringar och förbättringar. På så sätt pågår redan en bred utvärdering av pensionssystemet. Som vid all seriös utvärdering tar man givetvis hänsyn

till rapporter och kunskap från organisationer och intressenter på samma sätt som synpunkter från remissinstanser tas till vara.

Avslutningsvis vill jag understryka att jag delar Wiwi-Anne Johanssons syn att det är problematiskt med kvinnors i genomsnitt lägre pensioner. Däremot delar jag inte slutsatsen om att felet ligger i ett orättfärdigt och uselt pensionssystem. Pensionen är en spegling av arbetslivet, och det är där problem med ojämställda löner och arbetsvillkor ligger. Problemen bör därför primärt åtgärdas vid källan och inte kompenseras under pensionstiden. De viktiga och riktiga åtgärderna handlar i stället om ett mer jämställt arbetsliv och ett mer jämställt uttag av föräldraledighet.

Anf. 101 WIWI-ANNE JOHANSSON (V):

Fru talman! Tack, statsrådet Strandhäll, för svaret! Jag var på Seniormässan för ett år sedan och trodde att jag hade gått fel. Jag trodde att jag kommit till en turistmessa, för där var fullt av resebyråer. Då insåg jag att det finns jättemånga pensionärer som har rätt gott om pengar och inte behöver bekymra sig om annat än att det blivit ökade skatteskillnader. Det kanske är just den gruppen som gråter mest över det.

Men det är inte riktigt den gruppen jag nu har i åtanke. Jag tänker på en annan grupp, och därför vill jag att vi ska utvärdera hela pensionssystemet. Jag är orolig över de utvärderingar som görs styckevis och delat. Utredningarna görs utifrån perspektivet att det är ett stabilt och ekonomiskt bra pensionssystem vi har, som i stort sett hela världen är avundsjuk på. Det systemet sitter vi och värnar. Eller vi och vi – det är inte vi utan de fyra allianspartierna, Socialdemokraterna och nu även Miljöpartiet som värnar systemet. Jag är lite orolig över att man värnar systemet mer än pensionärerna. Därför skulle jag vilja se att man tog sin utgångspunkt i den mängd kvinnor som i dag är fattigpensionärer och som kommer att öka. Det är inte så att antalet minskar i takt med att det nya systemet får större genomslag.

Inte heller jag vill kasta ut barnet med badvattnet, men om de grundläggande principerna verkligen är värda att försvara undrar jag om i det ingår att det är okej att vi har fler än 200 000 fattigpensionärer i dag; fattigpensionär är man enligt EU om man har under 10 800 i månaden. Ingår i det också att en garantipension på under 8 000 är rimlig för den som inte har haft möjlighet att jobba heltid eller har gått på timanställning? Är 40 år den ultimata eller rimliga intjänandeperioden? Är det rimligt att allt fler äldre människor i dag inte får sjukersättning, vilket de fick tidigare? Det är inte den nuvarande regeringen som har satt upp de tuffare reglerna, men vi vet att många av dem som är utslitna och sjuka tar ut pension i förtid och på så sätt får en lägre pension när de fyller 65. Dessutom har pensionen sänkts tre gånger sedan 2010.

Det jag efterlyser är en mer kritisk granskning och utvärdering av pensionssystemet vid sidan av Pensionsgruppens olika utvärderingar. LO gjorde en för ganska länge sedan; tiden går fort. Det var 2011 som LO ville se om pensionssystemet gav det som var tänkt. Man får nog säga att svaret är nej, det gjorde det inte. Man trodde att man skulle få 65 procent av tidigare lön. Nu är vi nere på 49 procent.

Prot. 2014/15:15
4 november

Svar på
interpellationer

Det är alltså ganska tufft för många som i dag blir pensionärer och för många som kommer att bli pensionärer. Till exempel kommer hälften av kvinnor födda 1954 att bli fattigpensionärer. Pensionerna är en spegling av hur vi jobbar. Det ser förstås ministern, och det ser också jag.

Finns det ingenting i pensionssystemet som är värt att utvärdera? Jag menar alltså en kritisk utvärdering vid sidan av som kan ta särskild hänsyn till kvinnors lägre pensioner.

Anf. 102 Socialförsäkringsminister ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Fru talman! Tack för ditt kloka inspel, Wiwi-Anne! Som du säkert förstod av mitt förra inlägg delar jag din oro. Nej, jag tycker inte att det är rimligt att vi har 200 000 – jag tror att du sade det; jag har en siffra på 140 000 – framför allt kvinnor som har en väldigt låg pension. Det måste vi åtgärda nu. Vi måste ta tag i det och se på det i ett långsiktigt perspektiv.

Jag skulle vilja gå tillbaka till det som jag talade om inledningsvis, nämligen det ojämställda arbetslivet och det ojämställda samhället i sig. Vi har i dag en situation på svensk arbetsmarknad som för väldigt många kvinnor egentligen ser ganska bedrövlig ut. Vi har en mycket ojämn fördelning av ansvaret för till exempel familj och barn, det obetalda hemarbetet. Vi har en situation som innebär att kvinnor fortfarande tar ut 78 procent av all föräldrapenning och 67 procent av all VAB. Tre gånger så många kvinnor som män arbetar deltid.

Det handlar om beslut som man ofta fattar tidigt i yrkeslivet, när man kanske sitter och livspusslar. Då är pensionen inte det som bankar på dörren, om man ska vara riktigt ärlig. Vi vet att något händer när man bildar familj. Det är då dessa skillnader uppstår. Det är också då vi ser att löneskillnaderna uppstår. De uppgår fortfarande till någonstans runt 14 procent. Under ett arbetsliv är skillnaden mellan kvinnors och mäns inkomster – det gäller i dag, 2014 – 3,6 miljoner. Det handlar om oerhört stora summor, så oavsett vilket pensionssystem vi har kommer det att påverka.

Därför menar jag att vi måste ta initiativ och göra saker. Regeringen lägger i årets budget fram ett antal förslag som har en långsiktig karaktär. Dels kompletterar vi pensionsområdet med ytterligare ett mål som handlar om att kunskapen om livsinkomstens betydelse för pensionen ska öka för såväl kvinnor som män, dels har vi för avsikt att vika ytterligare en månad i föräldraförsäkringen eftersom vi vet att det är en åtgärd som de facto driver på ett mer jämställt uttag av föräldrapenningen. Vi kommer också att stärka könsperspektivet i arbetsmiljöarbetet, och vi kommer att öka resurserna till arbetslivsforskningen.

Wiwi-Anne Johansson talar om de kvinnor som har det som de har det här och nu. Därför sänker vi skatten för ålderspensionärer med en årsinkomst upp till 240 000. Vi vill på sikt ta bort pensionärsskatten helt och hållet. Från och med den 1 juli nästa år förbättrar vi dessutom bostadstillägget för pensionärerna. Det kommer att innebära att de sämst ställda, som är de kvinnor som du, Wiwi-Anne Johansson, talar om, får en något bättre situation.

Jag vill återkomma till det som du säger om utredningarna. Jag har nu tagit del av dem. Det är 3 000 sidor utredningsmaterial. Det som Pensionsgruppen bland annat haft som utgångspunkt, åtminstone vad gäller några partier, har helt enkelt varit en oro för kostnaderna och för att pensionerna

inte ska bli tillräckligt höga. Där har man under våren lagt fram ett antal förslag.

Vi kommer att se över AP-fonderna. Beräkningsreglerna kommer att ändras. Vi utreder premiepensionssystemet för att förhoppningsvis där kunna göra förändringar. Vi kommer dessutom att samarbeta med arbetsmarknadens parter och samtala med dem beträffande åtgärder som verkar i riktning mot ett längre arbetsliv, vilket är viktigt.

Anf. 103 WIWI-ANNE JOHANSSON (V):

Fru talman! När det gäller att minska skatteklyftan, som ju ökat i och med alla jobbskatteavdrag som den tidigare regeringen gjorde, medverkar vi till det. Vi tycker att det är ett bra första steg. Sedan vet vi att det kostar jättemycket pengar att ta bort hela skatteklyftan. I det fallet har vi inga skilda åsikter. För oss i Vänsterpartiet är det självklart med lika skatt för lika lön, oberoende av varifrån den kommer. Det gäller även bostadstillägget för pensionärer. Också där är vi överens. Det är för dem som är fattiga här och nu.

Problemet, som jag och många andra ser och oroas av, är att det kommer att finnas minst lika många fattigpensionärer. Jag tror att jag sade att det fanns drygt 200 000 fattigpensionärer. 140 000, alltså 70 procent, av dem är kvinnor. Om man är fattigpensionär är det lika illa oavsett om man är kvinna eller man, men vi vet att det är fler kvinnor som är det.

Även om det finns en utredning på 3 000 sidor behöver man ha något som tar fasta på detta. Hur ska det se ut i framtiden? Det är jättebra att man ska öka kunskapen om livsinkomsten. Det är lite grann som det var tidigare när det gäller föräldraförsäkringen och den tidigare gamla regeringen tog bort att Försäkringskassan skulle medverka till att upplysa om detta. Alla sådana saker är naturligtvis bra.

När ministern pratade kom jag att tänka på Heidi Avellan, som är ledarskribent för Sydsvenska Dagbladet. Hon skrev för något år sedan att kvinnor väl får begripa att det blir en taskig pension om man är hemma och bakar cup cakes och inte jobbar eller bara jobbar lite grann. Det var i grova drag ungefär vad hon sade. Jag tror inte att det är vad ministern menar, men det är klart att de livsval man gör vid det beramade köksbordet får konsekvenser senare.

Därför är det viktigt att vi jobbar gemensamt för rätt till heltid och förstås för en individuell föräldraförsäkring. Det är det absolut bästa instrumentet för att få kvinnor jämställda på arbetsmarknaden och i yrkeslivet och för att få upp kvinnors löner. Där är vi överens, men för att ta föräldraförsäkringen som ett exempel tycker vi i Vänsterpartiet att man kan gå fram snabbare än med en tredje pappamånad.

Vi vet att den andra pappamånaden inte har varit så lyckosam även om den var bättre än jämställdhetsbonusen. Den kommer att försvinna, vilket är lika bra. Det var den första pappamånaden som gav synbar effekt. Den gamla regeringen hade en utredare som jag inte minns namnet på, och det var också hennes recept.

Från vaggan till graven lever kvinnor som grupp ojämställt, men jag menar att man någonstans måste se till att ha ett pensionssystem som på något sätt kan balansera detta. Därför tycker jag att det skulle vara bra om man kunde göra en utvärdering av det nuvarande systemet med de glasögonen på och utifrån det se vad vi ska göra, förutom allt det som är bra

Prot. 2014/15:15
4 november

Svar på
interpellationer

och som ministern har sagt att man gör, nämligen öka kunskapen, rätt till heltid och så vidare.

Men det tar tid, och vi kommer att få väldigt många nya fattigpensionärer varav flertalet är kvinnor även i framtiden. Jag beklagar därför att det inte känns aktuellt.

Anf. 104 Socialförsäkringsminister ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Fru talman! Som jag sade i mitt förra inlägg tror jag som sagt att det är saker man måste göra på såväl kort som lång sikt. Där tycker jag att vi nu har lagt fram förslag i budgeten som är ganska väl avvägda och som tar sikte på det långsiktiga.

Jag vill vara tydlig med att jag verkligen inte företräder linjen att det handlar om de fria valen och att det är vad man kommer överens om vid köksbordet som ska vara det allenarådande. Här tror jag att politiken har en oerhört viktig uppgift, inte minst genom socialförsäkringarna, när det gäller att göra tydligt vilka konsekvenser olika livsval får. Det gäller inte minst de många gånger unga familjer som fattar beslut i ett helt annat läge i livet än det där de sedan får ta konsekvenserna.

Samtidigt tror jag att det är väldigt viktigt att vi har ett pensionssystem som är finansiellt stabilt och långsiktigt och där det man skjuter in är det som betalas ut, så att vi inte skjuter över skulder till kommande generationer. Det tror jag är väsentligt.

Min uppfattning, åtminstone efter det att jag nu har tagit del av vad som gjorts i utredningsväg – som ju är vad du, Wiwi-Anne Johansson, väldigt mycket är ute efter – är att man har haft med sig perspektivet att pensionerna behöver bli tillräckligt höga även i framtiden. Vi ska minska den slagighet som finns i systemet i dag och som har gjort att det blir väldigt oberäkneligt för många pensionärer. Man kommer nu att göra en översyn av premiepensionssystemet och av hur olika det slår för människor.

Jag ser fram emot att regeringen förhoppningsvis ska genomföra många av de förslag som utredaren har lagt fram, bland annat när det handlar om modernisering av förvaltningen av pensionssystemets buffertkapital i AP-fonderna, med en tydligare styrning och förutsättningar som gör att man kan förbättra tillväxten i dem. Vi kan få beräkningsregler som innebär en jämnare utveckling av inkomstpensionerna, och vi kan föra seriösa samtal – inte minst med parterna på arbetsmarknaden – om hur vi får ett uthålligt system i framtiden.

Vi har haft en ökande medellivslängd, mer ökande än vad man trodde när man gjorde pensionsöverenskommelsen 1994. Vi vet i dag att vi kommer att behöva arbeta längre för att finansiera det här och välfärden i framtiden. Detta innebär naturligtvis också att vi måste skapa ett arbetsliv som är uthålligt för människor och som gör att de orkar arbeta till den pensionsålder som är i dag. Vi har pratat om arbetsmiljö tidigare i kammaren i dag, och det är en viktig faktor för att orka med detta.

Men pensionssystemet bygger på inkomster och utgifter. Det vi betalar in är det vi får ut. Så är det för enskilda och i systemet i stort.

Anf. 105 WIWI-ANNE JOHANSSON (V):

Fru talman! Det är klart att man inte kan handla för mer pengar än man har och skuldsätta kommande generationer. Det är inte riktigt andemeningen i min interpellation och i frågan där. Det är klart att det ska vara ett

hållbart system. Det är naturligtvis bara positivt. Men man kan utvärdera och se hur det blir för dem som har de lägsta inkomsterna och pensionerna i dag. Man vill se med de glasögonen.

Visst är det ett bekymmer att vi blir äldre och äldre och att arbetsmarknaden ser ut som den gör. Vi måste hjälpas åt att förändra och förbättra arbetsmarknaden och få fler jobb. Men att de som i dag är kanske 62 och börjar lyfta sin pension för att de inte orkar en dag till ska jobba tills de blir 75 tror jag inte riktigt på. Den gången när Reinfeldt sade det på radion jobbade jag en hel vecka på ett äldreboende, och de bara skrek: Det är inte sant! Det går inte! Det kan vi inte göra!

Vi måste förstå att det är väldigt olika förutsättningar. Det vet vi. Men då måste vi utreda och utvärdera och få ett pensionssystem som tar hänsyn till att vissa yrkesgrupper kan jobba väldigt länge, medan andra inte kan jobba lika länge. Vi måste solidariskt hitta en väg.

Jag och Vänsterpartiet tycker inte att det system vi har i dag, så som det ser ut just nu, är så solidariskt som vi skulle vilja se. Det är väldigt fattigt för de fattigaste. Oavsett hur de har blivit fattiga är det fattigt. Det ger heller inte en tillräcklig del för alla, beroende på inkomstbortfallsprincipen.

Anf. 106 Socialförsäkringsminister ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Fru talman! Jag kan konstatera att Wiwi-Anne Johansson och jag nog har en väldigt likartad grundsyn när det handlar om situationen för kvinnor på svensk arbetsmarknad. Vi ser problematiken att det generellt sett är kvinnor som drabbas av de lägsta pensionerna.

Jag ser detta som en fråga där vi hela tiden måste titta på vad vi kan förbättra här och nu, hur vi kan skapa en dräglig pension även för dessa kvinnor och vilka åtgärder som krävs på lång sikt för att vi ska få ett hållbart pensionssystem, ett mer jämställt samhälle och – inte minst – ett mer jämställt arbetsliv.

Jag kan också konstatera att en av de mer angelägna åtgärderna för att få in mer pengar i pensionssystemet kanske är att sänka arbetslösheten. Det är ett av regeringens mål. Fram till 2020 hoppas vi att vi ska ha EU:s lägsta arbetslöshet och på så sätt bidra med inkomster i pensionssystemet som gör att vi kan stärka pensionerna.

Jag stannar där och ser fram emot fortsatt diskussion om denna fråga. Jag tackar Wiwi-Anne Johansson för att hon har öppnat upp för min premiär i talarstolen i riksdagen.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 20 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

EU-dokument

KOM(2014) 666 Förslag till rådets beslut om sjötullsystemet i de franska yttersta randområdena

Prot. 2014/15:15
4 november

Svar på
interpellationer

Motion
med anledning av skr. 2013/14:244 Riksrevisionens rapport om staten och
det civila samhället i integrationsarbetet
2014/15:36 av Sven-Olof Sällström (SD)

§ 21 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 24 oktober

2014/15:68 Höjda marginalskatter på arbete och förväntade intäkter
av *Mats Persson* (FP)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2014/15:69 Regionala flygplatsers betydelse för Försvarsmakten

av *Hans Wallmark* (M)

till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

den 25 oktober

2014/15:70 Den polisiära EU-operationen Mos Maiorum

av *Christina Höj Larsen* (V)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

den 27 oktober

2014/15:71 Bygget av Norrbottenbanan

av *Jonas Sjöstedt* (V)

till statsrådet Anna Johansson (S)

2014/15:72 Frysta medel för sammanslagningen av Uppsala universitet och Högskolan på Gotland

av *Gustaf Hoffstedt* (M)

till statsrådet Helene Hellmark Knutsson (S)

2014/15:73 Bromma flygplats framtid

av *Gustaf Hoffstedt* (M)

till statsrådet Anna Johansson (S)

2014/15:74 Bromma flygplats

av *Tina Ghasemi* (M)

till statsminister Stefan Löfven (S)

2014/15:75 Möjligheterna till alternativ skolgång under gymnasietiden

av *Ida Drougge* (M)

till statsrådet Aida Hadzialic (S)

den 29 oktober

2014/15:76 Sysselsättningseffekter av slopad nedsättning av socialavgifterna för unga

av *Jan Ericson* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2014/15:77 Sälen-Trysil Airport

av *Carl-Oskar Bohlin* (M)

till statsrådet *Anna Johansson* (S)

Prot. 2014/15:15

4 november

**2014/15:78 Sysselsättningseffekter av begränsning av uppräknigen
av gränsen för statlig inkomstskatt**

av *Jan Ericson* (M)

till finansminister *Magdalena Andersson* (S)

2014/15:79 Vargförvaltningen i de mellersta länen

av *Ulf Berg* (M)

till klimat- och miljöminister *Åsa Romson* (MP)

2014/15:80 Förändrade regler för sprututbyte

av *Karin Rågsjö* (V)

till statsrådet *Gabriel Wikström* (S)

**2014/15:81 Sysselsättningseffekter av avtrappning av jobbskatteav-
draget**

av *Jan Ericson* (M)

till finansminister *Magdalena Andersson* (S)

2014/15:82 Kommunalt veto mot etablering av friskolor

av *Maria Stockhaus* (M)

till utbildningsminister *Gustav Fridolin* (MP)

2014/15:83 Höjda arbetsgivaravgifter som leder till lägre löner

av *Maria Malmer Stenergard* (M)

till finansminister *Magdalena Andersson* (S)

**2014/15:84 Statens finansiering av myggbekämpning vid Nedre Daläl-
ven**

av *Solveig Zander* (C)

till klimat- och miljöminister *Åsa Romson* (MP)

**2014/15:85 Osäkerheten i om höjda marginalskatter leder till ökade
skatteintäkter**

av *Maria Malmer Stenergard* (M)

till finansminister *Magdalena Andersson* (S)

2014/15:86 Vårdval

av *Per Åsling* (C)

till statsrådet *Gabriel Wikström* (S)

2014/15:87 Erkännande av Palestina

av *Sofia Damm* (KD)

till utrikesminister *Margot Wallström* (S)

2014/15:88 Myggbekämpning i Nedre Dalälven-området

av *Tomas Tobé* (M)

till klimat- och miljöminister *Åsa Romson* (MP)

2014/15:89 Arbetslöshetsstatistik

av *Roger Haddad* (FP)

till arbetsmarknadsminister *Ylva Johansson* (S)

den 30 oktober

2014/15:90 Säkerhetskrav på kärnkraft

av *Jens Holm* (V)

till klimat- och miljöminister *Åsa Romson* (MP)

2014/15:91 Plundring, folkfördrivning och brott mot mänskliga rättigheter i östra Kongo

av *Amineh Kakabaveh* (V)
till utrikesminister Margot Wallström (S)

2014/15:92 Biståndspengar för asylmottagande

av *Markus Wiechel* (SD)
till statsrådet Isabella Lövin (MP)

2014/15:93 Frysning av projektet Förbifart Stockholm

av *Catharina Elmsäter-Svärd* (M)
till statsrådet Anna Johansson (S)

den 2 november

2014/15:94 Flygskatt

av *Edward Riedl* (M)
till statsrådet Anna Johansson (S)

den 3 november

2014/15:95 Jämställdhet inom akademien

av *Linda Snecker* (V)
till statsrådet Helene Hellmark Knutsson (S)

2014/15:96 Konsekvenser för borttagandet av den borte tidsgränsen i sjukförsäkringen

av *Elisabeth Svantesson* (M)
till socialförsäkringsminister Annika Strandhäll (S)

2014/15:97 Bromma flygplats

av *Jessica Rosencrantz* (M)
till statsrådet Anna Johansson (S)

2014/15:98 Förändring av datalagringsdirektivet

av *Mathias Sundin* (FP)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2014/15:99 Förbifart Stockholm

av *Jessica Rosencrantz* (M)
till statsrådet Anna Johansson (S)

§ 22 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 29 oktober

**2014/15:35 Kompensation för den slopade nedsättningen av arbetsgi-
varavgifter för unga**

av *Maria Malmer Stenergård* (M)
till finansminister Magdalena Andersson (S)

2014/15:36 Statligt företags försvarsberedskapshänsyn

av *Allan Widman* (FP)
till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

2014/15:37 Konsekvenserna av höjda arbetsgivaravgifter för polisen
av *Beatrice Ask* (M)
till statsrådet *Anders Ygeman* (S)

Prot. 2014/15:15
4 november

den 30 oktober

2014/15:38 Funktionen som framtidsminister
av *Roger Haddad* (FP)
till statsminister *Stefan Löfven* (S)

2014/15:39 Besked om längre och tyngre lastbilstransporter
av *Sten Bergheden* (M)
till statsrådet *Anna Johansson* (S)

2014/15:40 Förtur till bostäder
av *Markus Wiechel* (SD)
till statsrådet *Mehmet Kaplan* (MP)

2014/15:41 Myggbekämpning i Österbybruk och Heby
av *Sanne Eriksson* (S)
till klimat- och miljöminister *Åsa Romson* (MP)

§ 23 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 23 oktober

2014/15:12 Framtiden för PrevenTell
av *Maria Arnholm* (FP)
till statsrådet *Åsa Regnér* (S)

den 29 oktober

2014/15:31 Den humanitära situationen för IS offer
av *Robert Hannah* (FP)
till utrikesminister *Margot Wallström* (S)

2014/15:32 Lönenivån för karriärtjänster för lärare
av *Maria Stockhaus* (M)
till utbildningsminister *Gustav Fridolin* (MP)

2014/15:20 Skattebrottsenheternas framtid
av *Peter Persson* (S)
till finansminister *Magdalena Andersson* (S)

2014/15:22 Ett svenskt veterancentrum
av *Mikael Oscarsson* (KD)
till försvarsminister *Peter Hultqvist* (S)

2014/15:23 Flygresor mellan Kalmar och Stockholm
av *Jan R Andersson* (M)
till statsrådet *Anna Johansson* (S)

2014/15:24 Vikten av fortsatt möjlighet till skyddsjakt
av *Magnus Oscarsson* (KD)
till landsbygdsminister *Sven-Erik Bucht* (S)

2014/15:29 Bromma flygplats

av *Per Åsling* (C)

till statsrådet Anna Johansson (S)

2014/15:27 PFAS i Ronnebys dricksvatten

av *Magnus Manhammar* (S)

till klimat- och miljöminister Åsa Romson (MP)

2014/15:26 FN-insats för att bekämpa Isil

av *Robert Halef* (KD)

till utrikesminister Margot Wallström (S)

2014/15:25 Älgjaktspremiär lördag

av *Cecilia Widegren* (M)

till landsbygdsminister Sven-Erik Bucht (S)

2014/15:30 Stängda kärnkraftsreaktorers påverkan på vår ekonomis konkurrenskraft

av *Aron Modig* (KD)

till statsrådet Ibrahim Baylan (S)

den 31 oktober

2014/15:21 Erkännande av folkmordet seyfo

av *Robert Hannah* (FP)

till utrikesminister Margot Wallström (S)

den 3 november

2014/15:28 Beteendeförändringar på grund av höjda marginalskatter på arbete

av *Christer Nylander* (FP)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

§ 24 Kammaren åtskildes kl. 19.50.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början till och med § 12 anf. 39 (delvis)
och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

TUULA ZETTERMAN

/Eva-Lena Ekman

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Anmälan om kompletteringsval.....	1
§ 3 Meddelande om aktuell debatt om valfrihet och vinst i velfärden.....	1
§ 4 Meddelande om allmänpolitisk debatt.....	1
§ 5 Anmälan om subsidiaritetsprövning.....	2
§ 6 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	2
§ 7 Anmälan om faktrapromemoria	3
§ 8 Ärenden för bordläggning.....	3
§ 9 Svar på interpellationerna 2014/15:39 och 82 om kommunalt veto mot etablering av friskolor	3
Anf. 1 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP)	3
Anf. 2 JAN BJÖRKLUND (FP).....	4
Anf. 3 MARIA STOCKHAUS (M)	5
Anf. 4 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP)	6
Anf. 5 JAN BJÖRKLUND (FP).....	7
Anf. 6 MARIA STOCKHAUS (M)	8
Anf. 7 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP)	9
Anf. 8 JAN BJÖRKLUND (FP).....	10
Anf. 9 MARIA STOCKHAUS (M)	11
Anf. 10 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	11
§ 10 Svar på interpellation 2014/15:41 om kompetensläget i den svenska skolan.....	12
Anf. 11 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	12
Anf. 12 ROGER HADDAD (FP).....	13
Anf. 13 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	14
Anf. 14 ROGER HADDAD (FP).....	15
Anf. 15 MARIA STOCKHAUS (M).....	15
Anf. 16 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	16
Anf. 17 ROGER HADDAD (FP).....	17
Anf. 18 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	17
§ 11 Svar på interpellation 2014/15:17 om Västsahara	18
Anf. 19 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S).....	18
Anf. 20 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V).....	19
Anf. 21 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S).....	20
Anf. 22 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V).....	20
Anf. 23 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S).....	21
Anf. 24 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V).....	21
§ 12 Svar på interpellationerna 2014/15:21, 44 och 48 om erkännande av Palestina.....	22
Anf. 25 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S).....	22
Anf. 26 HANS LINDE (V).....	23
Anf. 27 HANS WALLMARK (M)	24
Anf. 28 KARIN ENSTRÖM (M).....	25
Anf. 29 SOFIA DAMM (KD)	26
Anf. 30 KERSTIN LUNDGREN (C).....	27
Anf. 31 HILLEVI LARSSON (S)	28

Anf. 32	MAGNUS OSCARSSON (KD).....	29
Anf. 33	Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S).....	29
Anf. 34	HANS LINDE (V)	30
Anf. 35	HANS WALLMARK (M)	31
Anf. 36	KARIN ENSTRÖM (M).....	32
Anf. 37	SOFIA DAMM (KD).....	33
Anf. 38	KERSTIN LUNDGREN (C).....	33
Anf. 39	HILLEVI LARSSON (S).....	34
Anf. 40	MAGNUS OSCARSSON (KD).....	34
Anf. 41	MATHIAS SUNDIN (FP)	35
Anf. 42	Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S).....	36
Anf. 43	HANS LINDE (V)	37
Anf. 44	HANS WALLMARK (M)	37
Anf. 45	KARIN ENSTRÖM (M).....	38
Anf. 46	MATHIAS SUNDIN (FP)	38
Anf. 47	Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S).....	39
§ 13 Svar på interpellationerna 2014/15:27 och 32 om		
regeringens ambitioner för Sveriges unga.....		39
Anf. 48	Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S).....	39
Anf. 49	HANIF BALI (M).....	40
Anf. 50	Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S).....	41
Anf. 51	HANIF BALI (M).....	41
Anf. 52	Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S).....	42
Anf. 53	HANIF BALI (M).....	42
Anf. 54	Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S).....	43
§ 14 Svar på interpellation 2014/15:28 om vikten av riktigt		
jobbskapande		43
Anf. 55	Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S).....	43
Anf. 56	HANIF BALI (M).....	44
Anf. 57	Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S).....	45
Anf. 58	HANIF BALI (M).....	45
Anf. 59	Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S).....	46
Anf. 60	HANIF BALI (M).....	46
Anf. 61	Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S).....	47
§ 15 Svar på interpellation 2014/15:31 om effekter av 90-		
dagarsgarantin		47
Anf. 62	Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S).....	47
Anf. 63	HANIF BALI (M).....	47
Anf. 64	Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S).....	48
Anf. 65	HANIF BALI (M).....	48

Anf. 66 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S).....	48
Anf. 67 HANIF BALI (M)	49
Anf. 68 Arbetsmarknadsminister YLVA JOHANSSON (S).....	49
Ajournering.....	50
Återupptagna förhandlingar	50
§ 16 Svar på interpellation 2014/15:23 om lex Realia	50
Anf. 69 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S)	50
Anf. 70 MAJ KARLSSON (V)	51
Anf. 71 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S)	52
Anf. 72 MAJ KARLSSON (V)	52
Anf. 73 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S)	53
Anf. 74 MAJ KARLSSON (V)	54
Anf. 75 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S)	54
§ 17 Svar på interpellation 2014/15:25 om återreglerat järnvägssystem.....	54
Anf. 76 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S).....	54
Anf. 77 EMMA WALLRUP (V).....	55
Anf. 78 KARIN SVENSSON SMITH (MP)	56
Anf. 79 PIA NILSSON (S).....	57
Anf. 80 LARS HJÄLMERED (M).....	58
Anf. 81 BORIANA ÅBERG (M).....	59
Anf. 82 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S).....	60
Anf. 83 EMMA WALLRUP (V).....	60
Anf. 84 KARIN SVENSSON SMITH (MP).....	61
Anf. 85 PIA NILSSON (S).....	62
Anf. 86 LARS HJÄLMERED (M).....	62
Anf. 87 BORIANA ÅBERG (M).....	63
Anf. 88 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S).....	63
Anf. 89 EMMA WALLRUP (V).....	64
Anf. 90 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S).....	65
§ 18 Svar på interpellation 2014/15:30 om sms-lån.....	65
Anf. 91 Statsrådet PER BOLUND (MP).....	65
Anf. 92 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V).....	66
Anf. 93 JESSIKA ROSWALL (M)	67
Anf. 94 Statsrådet PER BOLUND (MP).....	67
Anf. 95 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V).....	69
Anf. 96 JESSIKA ROSWALL (M)	69
Anf. 97 Statsrådet PER BOLUND (MP).....	70
Anf. 98 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V).....	71
Anf. 99 Statsrådet PER BOLUND (MP).....	71
§ 19 Svar på interpellation 2014/15:22 om utvärdering av pensionssystemet	72
Anf. 100 Socialförsäkringsminister ANNIKA STRANDHÄLL (S).....	72
Anf. 101 WIWI-ANNE JOHANSSON (V).....	73
Anf. 102 Socialförsäkringsminister ANNIKA STRANDHÄLL (S).....	74
Anf. 103 WIWI-ANNE JOHANSSON (V).....	75

Anf. 104 Socialförsäkringsminister ANNIKA STRANDHÄLL (S)	76
Anf. 105 WIWI-ANNE JOHANSSON (V)	76
Anf. 106 Socialförsäkringsminister ANNIKA STRANDHÄLL (S)	77
§ 20 Bordläggning.....	77
§ 21 Anmälan om interpellationer	78
§ 22 Anmälan om frågor för skriftliga svar	80
§ 23 Anmälan om skriftliga svar på frågor	81
§ 24 Kammaren åtskildes kl. 19.50.	82